

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2009

Bc. Markéta ONDROUŠKOVÁ

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Chov koček - více než koníček

Bc. Markéta Ondroušková

Diplomová práce
2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 ods.1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu je Univerzita Pardubice oprávněna ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Hradci Králové dne 26.06.2009

Poděkování:

Mé velké díky patří všem, kteří mi s touto prací pomáhali. Především kolegyni Tereze Vandrovcové za ochotu poskytnout velké množství literatury k tématu a projevenou podporu, všem milým a ochotným kočkařům, kteří se mi vyjádřili k otázkám - bez jejich odpovědí by tato práce neměla hloubku, své trpělivé rodině a v neposlední řadě svým kočkám - Micce, Hasíkovi, Siamákovi, Šoše, Balíkovi, Oskarovi, Amálce, Ciporce a Sametce, kteří byli nebo jsou pro mne hlubokou studnicí inspirace, fantazie, porozumění, poznání a radosti. Speciální poděkování náleží Dr. Skalníkovi, který mne nejenom při této práci, ale po celou dobu studia, upřímně podporoval.

Anotace:

První část práce je zaměřena na komplikovaný vztah člověka a zvířete, je uvedena reakpitualcí historických událostí, které tento vztah determinovaly. Zaobírá se paradoxem mezi bezohledným využíváním zvířat a fenoménem domácího mazlíčka, který je zde rozebrán podrobněji po teoretické rovině se zacílením na specifickou skupinu milovníků koček. Druhá část práce je přepisem dlouhodobého terénního výzkumu zaměřeného na chovatele a majitele koček a objasňuje zajímavé motivy zdánlivě anomálního jednání, jakým se chov domácích mazlíčků - koček - z vědecké perspektivy jeví.

Anotation

The first part of this thesis is based on complicated relationship between human beings and animals. The introduction resumes some interesting historical events that determined this relationship. It resolves the inconsiderate abuse of animals and pet ownership on the other side paradox, which is analysed in details and aimed at special group of cat fanciers. The second part of my thesis consists of longstanding field research focused on cat fanciers and breeders and clarifies interesting motives of apparently anomalous behaviour of pet fanciers how it is classified by science.

Klíčová slova:

Human-Animal Studies, antrozologie, domácí mazlíček, chov koček

Key words:

Human Animal Studies, anthrozoology, pet ownership, cat breeding

Obsah:

Úvod

Část I. - teoretická

1. Vymezení tématu

- 1.1 Human-Animal Studies - nová perspektiva ve vnímání mezidruhové interakce
- 1.2 Antropologie - věda o živočišném druhu?
- 1.3 Domestikace a velké paradigma

2. Historická retrospektiva a teoretické souvislosti

- 2.1 Od starověku až dosud
- 2.2 Fenomenální paradox - fenomén domácího mazlíčka
- 2.3 Teorie domácího mazlíčka

3. Chovatelství a šlechtitelství koček

- 3.1 Kočka v proměnách času
 - 3.1.1 Kočka ve starověku
 - 3.1.2 Kočka ve středověku
 - 3.1.3 Kočka v moderní době
- 3.2 Organizovaný chov koček
 - 3.2.1 Jak a proč se stát chovatelem
 - 3.2.2 Výstava a její herní nadstavba
 - 3.2.3 Problematika chovu
 - 3.2.4 Antropomorfismus - příčina šlechtění
 - 3.2.5 Řízená reprodukce - stvořitelství či mateřský komplex?
- 3.3 On-line kočka
- 3.4 Proč mají lidé kočky - identita kočkaře

Část II. - praktická

Transkripce terénního výzkumu

Cíl výzkumu

Základní hypotézy

Etické stanovisko

Analýza sebraného materiálu

Závěrečné stanovisko k výzkumu

Závěr

ÚVOD:

Slyšíme často, že svět se mění tak rychle, že to, co platilo včera, dnes už neplatí. Technologie, móda, politické názory a světonázorové postoje, jazyk, filozofie a celá dlouhá řada dalších atributů a plodů vlastních lidské společnosti zahrnovaných pod obecný pojem *kultura* jsou prý neustále inovovány, obohacovány a zdokonalovány. I přes tu všeobecně přijímanou a opakovanou větu, která se v mnoha hlavách uhnízdila s neochvějnou platností se opravdové změny dějí jen zřídka kdy. Paradoxní je, že věda, která si přiřkla být nositelem nového poznání a nových přístupů, je často fatální brzdou, schopna uznat jen závěry poplatné momentálně a většinově přijatému paradigmatu.

Tato práce si klade za cíl se zabývat tématy v antropologii méně obvyklými, méně diskutovanými, specifickými. Jako zrcadlo pro sledování kulturní změny jí posloužil jeden z nejsamozřejmějších a jak zjistíme i nejkomplicovanějších vztahů - člověka ke zvířeti. Proč je tento vztah tak komplikovaný? Protože člověk určil zvíře (přírodu) jako protiklad sama sebe a tento rozdíl nazval - sobě vlastní - kulturou. I v tomto vztahu se však nacházejí paradoxy a jedním takovým paradoxem - fenoménem domácího mazlíčka - se prostřednictvím následujícího textu seznámíme. Kromě historických souvislostí se dotkneme i teoretických východisek, které se k tématu bezprostředně váží a v závěru budeme mít možnost tato teoretická východiska porovnat s výsledkem výzkumu provedeného ve skupině, která se identifikuje prostřednictvím kočky nejenom z hlediska chovatelské a šlechtitelské tradice ale díky moderním komunikačním technologiím se objevuje i další zajímavost - virtuální komunity "kočkařů". Kočka je nejoblíbenějším domácím mazlíčkem, proč jí je a co lidem vztah ke kočce přináší je otázka, kterou se moje práce zabývá především.

ČÁST I. - TEORETICKÁ

1. Vymezení tématu

1.1 Human-Animal Studies - nová perspektiva ve vnímání mezidruhové interakce

V posledních desetiletích se dostává stále většímu zájmu problematice vztahů člověka a zvířete. Obor Human-Animal Studies nebo také antrozologie, rozvíjený zejména na zahraničních univerzitách a institutech je příslibem větší vědecké pozornosti lidsko-zvířecí

problematicke.

Většina prací autorů zabývajících se tématem mezidruhové interakce se nevyhýbá údivu nad skutečností, jak málo zájmu vzbuzuje vztah člověka ke zvířatům (jiným druhům) nejenom ze sociokulturní perspektivy, ale obecně. Jedná se totiž o stejně bohaté téma, jako výzkum vztahu člověka k člověku. Zvíře se objevuje napříč vším, co se kultury člověka týče, není oblast, kde by se byl člověk bez ne-lidských bytostí obešel, zajdeme-li k samotnému jádru věci, bez symbiosy různých druhů by lidská existence nebyla vůbec možná¹. Ale této nezastupitelné roli ne-lidských existencí, vlivu a významu v souvislosti s člověkem je věnováno velmi málo pozornosti, společenské vědy, antropologii nevyjímaje, tato témata úspěšně ignorují, nebo se omezují na studie, kde nějaké zvíře nebo rostlina hraje roli objektu např. totému, potravě, drogy nebo ekonomického nástroje člověka.

Je možné, že následující práce bude působit na některých místech nevědecky, a dočká se kritiky kvůli emocionálnímu podbarvení, nedostatečné objektivitě z důvodu vidění problematiky z emického úhlu pohledu, ale považuji za důležité se zde zmínit o souvislostech, které vztah člověka a především zvířete determinovaly a co více, které, zdá se, výrazně determinovaly i vztahy mezi lidmi.

Jednou z otázek, která je v rámci Human-Animal Studies diskutována je hledání původu resp. samotného základu nedostatku (vědeckého) zájmu o lidsko-zvířecí problematiku a vztahu člověka a zvířete, který je považován za přinejmenším komplikovaný. Nejčastěji je v této souvislosti zmiňována filosofie René Descarta, počátek „moderního myšlení“, jež učinilo z lidstva střed vesmíru a okolní svět pokládá za podřízený lidskému duchu. Ale nezdá se, že by za tímto názorem stálo opovržení zvířaty, k tomuto závěru vedla Descarta spíše touha zdůraznit lidskou jedinečnost. Karteziánská ortodoxie, která v podstatě vylučovala zvířata ze společenskovedních analýz je založena na předpokladech lingvocentrismu, tedy že zvířata postrádají schopnost používat jazyk a tudíž nemají schopnost myšlení.² Jenomže toto je jenom dílčí skutečnost. Chtěli bychom-li se dostat až k samotnému jádru postoje vědy k fenoménu zvířat, pak musíme dojít k závěru, že tyto současné postoje vyplývají z toho, na jakých myšlenkových základech se formovala věda samotná a z toho, jaký vědecký postoj je nutné vzhledem k panujícímu „klimatu“ na akademické půdě zaujmout.

¹ Harraway, Donna J; " When Species meet", University of Minnesota Press, 2008

² Sanders Clinton R.; "Sociologie lidsko-zvířecí interakce a vztahů",

1.2 Antropologie - věda o živočišném druhu?

Steward, prostřednictvím výzkumu Šošonů a jejich zdrojů obživy odhalil „úzké sepjetí mezi využitelností přírodních zdrojů, dosaženou technologií, sociální strukturou, organizací práce a společnou kooperací“³ a na základě těchto zjištění pochopil a pojmenoval kulturu jako adaptivní systém. Začaly se tak odvíjet dějiny podoboru ekologické antropologie, jejíž stoupenci se snad prvně a zcela vážně začali zabývat myšlenkou, že existuje úzká souvislost s prostředím, ve kterém člověk žije a jeho kulturou, která je zde vnímána jako reakce na toto prostředí.

S jeho východisky nelze než souhlasit, jen bych dodala, že se nejedná o něco nového, ale o vědecky uchopený starý a přirozený princip, znovuobjevení samozřejmého. Tento myšlenkový směr vznikl 60.-70. letech minulého století. Vzhledem k tomu, že člověk není nic jiného než zvíře z masa a kostí, je jeho hlavním smyslem existence, stejně jako jiných tvorů, a pokud nežije za okolností, které mu to bez problémů a ohrožení dovolí, tak je smyslem existence minimálně přežít. A způsob, jakým toho dosahuje je v daném případě to, co nazýváme kulturou. Souhlasím zároveň s předpokladem Edwarda Wilsona, který tuší:

„existenci geneticky daných, neměnných, univerzálních vlastností lidské přirozenosti, které vznikly pod vlivem přírodního výběru a specifického přírodního prostředí již před několika miliony let.“⁴

Kultura je tedy to všechno, co jsme vytvořili, abychom se v touze po jednodušším přežití odlišili od zvířat a postupně se také vymezili vůči naší zvířecí přirozenosti, jasně a neměně dané, pro člověka, stejně jako pro osla, fungující bez výjimky a věčně.

Jednou z výrazných osobností HAS, která se problematice lidsko - zvířecích vztahů věnuje z perspektivy antropologie, je Barbara Noske. Ve své práci *The Animal Question in Anthropology* se intenzivně zabývá myšlenkou, proč antropologie a zejména ti, co vědu reprezentují tak úporně lpí na pozici, ze které jsou zvíře schopni vnímat pouze jako ekonomický objekt, resp. objekt lidských ekonomických zájmů, případně jako jakousi nezbytnou součást ekosystému, ve kterém se člověk nachází a bez kterého by se zřejmě nebyl schopen obejít. Dochází k závěru, že antropologie je výhradně antropocentrická a to zejména díky obecně přijímanému předpokladu, že sociální struktura a kultura se mimo lidskou realitu

³ Soukup, Václav; „Přehled antropologických teorií kultury“, str. 153

⁴ Soukup, Václav; „Přehled antropologických teorií kultury“, str. 193

nenachází, protože tento fenomén je pouze a jenom lidský.⁵

I toto tvrzení je bezesporu správné, neboť kulturu, za předpokladu, že je tím, co nás od zvířecích bytostí odlišuje, ani jinak chápat nelze, sama se interpretuje, nikoli jako všeobsažný popis reality, ale jako jednostranný akt vymezení se vůči všemu přírodnímu. Sociální vědy mají tendenci vše klasifikovat a aplikovat v intencích svého vlastního rozměru a vědecké snažení pak připomíná chození kolem horké kaše, protože přihlášením se ke své zvířecí podstatě bychom byli nutně vystaveni nepříjemnému zjištění, že kultura není realita, ale konstrukt vytvořený nikoli pravidlem „všehomíra“ ale osobním zájmem po profitu jediného a jak říkal již Freud „troufalého“ živočišného druhu.

1.3 Domestikace a velké paradigma

V dějinách lidstva by se pravěk dal považovat snad za jediné období, kdy postavení člověka bylo srovnatelné s postavením zvířat – lidé tvrdě soupeřili o své přežití s příslušníky ostatních živočišných druhů. Nebyl tedy pouze predátorem, ale mnohdy i kořistí. V této době, kdy příroda i zvířata představovali pro člověka značné nebezpečí, má podle mnohých filosofů a historiků (Ryder, Patterson) kořeny náš vztah k okolnímu světu jako k něčemu, co je třeba v zájmu přežití ovládnout a podrobit si. Posun od lovectví k farmaření byl původcem fundamentální změny vztahu člověka a zvířete.

Domestikace zvířat je tradičně viděna jako velký pokrok pro lidstvo, nicméně někteří vědci se kloní k názoru, že tento moment se stal zlomovým nejenom v tom ohledu, že člověk díky ní přestal být ve svých zdrojích potravy závislý pouze na lovu, ale zároveň se tak vyvinul vzor pro systematické využívání jiného živého tvora :

„Domestikace zvířat vedla k autoritářššímu chování, protože „lidská moc nad nižšími tvory poskytla analogii, podle které se utvářely mnohé politické a společenské vazby“ či že „intenzivnější chov zvířat v zemědělství vedl k tomu, že se základy naší společnosti staly nemilosrdnější a lhostejnější a krutost a společenská přijatelnost násilí pronikly až do morku kostí naší kultury a odřízly nás tak od pocitu větší spřízněnosti s jinými obyvateli přírody“⁶. Kohák taktéž uvádí, že podle mnohých historiků se domestikace zvířat stala „vzorem pro všecken útlak“,⁷ jak lidských tak mimolidských bytostí.

Často bývá původ nadřazenosti člověka zmiňován v souvislosti se starozákonním výkladem

⁵ Noske, Barbara; „The Animal Question in Anthropology“, Society&Animals, Volume 1, number 2, 1997

⁶ Patterson Charles; „Věčná Treblinka“, str. 16

⁷ Erazim Kohák - předmluva ke knize Singera Petera; „Osvobození zvířat“

stvoření světa, nicméně se přikláním k názoru, který uvádí Patterson, tedy že tento postoj byl běžný ještě před vznikem „ideologií velkých náboženství“. Je nutné si uvědomit, že ona pasáž v Genesi, která udílí člověku moc nad jinými tvory, odráží politickou a společenskou realitu, jaká existovala v době, kdy byla napsána.

„V době, kdy v údolích řek starověkého Egypta, Mezopotámie, Indie a Číny vznikaly civilizace, bylo již využívání chycených zvířat pro maso, mléko, kůže a práci natolik zakořeněno, že náboženství, která se v těchto civilizacích objevila, včetně židovsko-křesťanské tradice, posvěcovala představu, že svět byl stvořen jen kvůli lidskému druhu.“⁸

Podle Genese Bůh stvořil „rozmanité druhy zemské zvěře i rozmanité druhy dobytka a rozmanité druhy všelijakých zeměplazů“. Bůh pak stvořil člověka k svému obrazu a dal mu vládu „nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi“.⁹

Je však zřejmé, že tento verš je dle židovsko-křesťanské tradice, která je pilířem „západního myšlení! legitimním tvrzením toho, že lidé mezi zvířata nepatří, že jim jsou morálně nadřazení a že všechn „nižší svět“ byl stvořen právě pro člověka a existuje jen proto, aby mu sloužil. Tímto mýticky podepřeným jednostranným aktem vymezení se vůči okolnímu tvorstvu vztah lidí nabyl podoby, jakou má koneckonců dnes - vztah nadvlády, kontroly a manipulace, kdy lidé rozhodují o životě a smrti zvířat, která pokládají za „svá“.

V této souvislosti se objevují i teorie o původu rasové či gender nadřazenosti, zejména podpořené paralelou evidentní v zacházení se zvířaty a zacházení s otroky. Otroctví je v tomto případě vnímáno jako „rozšíření domestikace na lidi“. Dalším argumentem pro podporu takových teorií je tvrzení, že ohnisko počátku domestikace (resp. archeologické nálezy dokládající zemědělství) a vzniku otroctví se nachází geograficky na přibližném místě - Blízkém a Středním východě.

„V otrokářských společnostech se ke kontrole otroků používaly stejné praktiky jako ke kontrole zvířat - kastrace, manipulace v souvislosti s rozmnožováním, cejchování, bičování, uvazování na řetěz, kupírování uší... Etika lidské nadvlády, která vyřazovala zvířata ze sféry lidské účasti a povinností rovněž legitimizovala špatné zacházení s lidskými bytostmi, které byly údajně v postavení zvířat“¹⁰

Patterson dále tvrdí, že „domestikace zvířat nejen poskytla model a inspiraci pro zotročování

⁸ Patterson Charles; "Věčná treblinka" str.9

⁹ Patterson Charles; "Věčná Treblinka" str.9

¹⁰ Patterson Charles; " Věčná Treblinka" str. 10

lidí a tyranské vlády, ale položila i základy západního hierarchického myšlení a evropské a americké rasové teorie, které volaly po ovládnutí a vykořisťování „nižších ras“, zatímco je současně nazývaly zvířecími jmény, aby podpořily a ospravedlnily jejich podrobení.“¹¹

Tyto úvahy jsou velmi zajímavé a opodstatněné, ale vzhledem k obrovské šíři tohoto tématu se vrátím ke křesťanství a jeho tradici, neboť především ta ovlivňovala nejenom samotný vztah člověka a zvířete, ale především vědecká a filozofická paradigmatata, jejichž obecná platnost (nehovořím zde o jejich pravdivosti) přetrvává dodnes.

¹¹ Patterson Charles; „Věčná Treblinka“ str. 11

2. Historická retrospektiva a teoretické souvislosti

2.1 Od starověku až dosud

Patterson uvádí, že žádné humánní cítění nevykazují ani existující texty řecko-římské civilizace. Aristoteles a další spisovatelé klasického starověku vystavěli mezi lidmi a zvířaty vysokou a tlustou zeď tvrzením, že zvířatům chybí rozum, a tudíž spadají do stejné kategorie jako neživé objekty. V *Politice* Aristoteles napsal, že „zvířata existují jen kvůli člověku“ a příroda se postarala, aby mu všechna zvířata byla k užitku. Podobně učili i stoikové, že příroda existuje výhradně proto, aby sloužila lidským zájmům.

Aristoteles tvrdil, že nadvláda člověka nad zvířaty se týká i otroků a žen, což byl názor, který odrazil politickou realitu doby, protože otroctví a podřízenost žen byly ve starověkém Řecku čímsi samozřejmým.¹²

Římské impérium bylo vybudováno na dobovačných válkách a válečnické hodnoty udávaly společenskou náladu. Pro soucit se slabými zde nebylo místo. Při gladiátorských zápasech se pro zábavu občanů a císaře zabíjeli lidé a zvířata navzájem. Lidé v aréně soupeřili s rozdivočenými lvy a býky. Morální zásady Římanů se nevztahovaly na mnohé lidi (až na dvě třetiny všech lidí, a to především otroky, vězně a válečné zajatce) – a na žádná zvířata. Křesťanství přineslo do tohoto světa myšlenku posvátnosti (pouze) lidského života a v novém pohledu se takovéto zacházení s lidmi stalo nepřijatelným. Na postavení zvířat to však nic nezměnilo. Římský právní řád považoval zvíře za věc, u níž jakákoli úvaha o utrpení a potřebě ohledů byla bezpředmětná. Právě římské právní myšlení ovlivnilo nízké postavení zvířete v evropské kulturní tradici a evropském právu. Stojí jistě za pozornost, že zvíře je pouze věcí i ve 21. století v českém právním řádu.

Už od starověku se objevovaly jednotlivé osobnosti, kterým osud zvířat nebyl lhostejný. Starořecký filosof a matematik Pythagoras (6. stol. př. n. l.) nejedl maso a

¹² Patterson Charles; „Věčná Treblinka“ str. 12

podporoval své žáky, aby se ke zvířatům chovali vlídně a s úctou. Soudil, že zvířata jsou stejně jako lidé – obdařena duší, která může v následujících reinkarnacích přecházet z člověka do zvířete a naopak. Ve starověkém Římě soucítili s utrpením zvířat například Ovidius (1. stol. př. n. l. - 1. stol. n. l.) nebo Seneca (1. stol. př. n. l. – 1. stol. n. l.). Nejvíce se však za ohleduplné chování ke zvířatům zasazoval Plútarchos (1. – 2. stol.). Na rozdíl od Pythagora nestavěl soucit ke zvířatům na myšlence stěhování duší, ale na obecné povinnosti chovat se laskavě ke zvířatům podobně jako k lidem. Odsuzoval způsoby, jakými se ve starověkém Římě zacházelo se zvířaty chovanými pro potravu, kritizoval opulenci, s jakou si římská aristokracie dopřávala maso. Pojídání masa se v té době stalo symbolem sociálního postavení, což v naší kultuře do přetrvává dodnes.

Další vývoj představuje menší či větší variace na popsanou skutečnost. Ve středověku byla zvířata podřízenými tvory podobně jako poddaní. Jejich užitek si lidé uvědomovali a v určitém smyslu si jich vážili, ale krutost v zacházení s nimi byla na denním pořádku. Pokud jde o filosofické myšlení, ve středověku jej v Evropě představovalo výhradně křesťanské myšlení. Jeden z jeho představitelů, Tomáš Akvinský (13. stol.), čerpal z učení Aristotela a pravděpodobně jej silně ovlivnily Aristotelovy myšlenky. Tomáš Akvinský a stejně tak i Aristoteles se domnívali, že zvířata nemají mysl ani rozum a vůbec žádný duševní život. Stvoření bez rozumu nemohou být bližními lidí, lidé jim tudíž nemusejí přiznávat žádná práva a nenesou za ně žádnou odpovědnost. Pro Akvinského je jediným možným důvodem proti krutosti na zvířatech skutečnost, že tato krutost by mohla vést ke krutosti na lidech. Tento názor, který je později často opakován, nepřiznává zvířatům žádné právo na ohleduplné zacházení kvůli nim samotným. Tyto názory hluboce a na dlouhou dobu ovlivnily křesťanský postoj, který zvířata odsouval až někam za okraj lidských zájmů. Akvinského vliv trval velmi dlouho a určoval postoj římskokatolické církve prakticky až do konce 20. století.

Bezpochyby existovalo mnoho „obyčejných“ křesťanů a také několik křesťanských kněží a svatých (zejména v raném středověku), kteří soucítili se zvířaty a kteří se snažili postoj církve ke zvířatům zlepšovat (patří mezi ně např. sv. Basil nebo sv. Jan z Chrysostomu). Z osobností, které měly v rámci křesťanské církve výraznější vliv, však můžeme jmenovat pouze sv. Františka z Assisi (12.-13. stol.). Tento zakladatel františkánského řádu hlásajícího hodnoty chudoby a pokory projevoval lásku ke všem stvořením a prosil o soucit se zvířaty. Ani postoj sv. Františka však v rámci křesťanství nakonec nezískal významnější odezvu a za zmínku stojí i paradox oficiální teologie církve a středověkých lidových legend, které svatost spojovaly s laskavostí vůči zvířatům

Renesance byla výjimečným obdobím v dějinách člověka, vzkřísila starořecký důraz na hodnoty a důstojnost člověka. Renesanční humanismus však neměl nic společného s humanitou, humánním zacházením s ostatními tvory. Jeho významem bylo vyzdvížení jedinečnosti člověka a jeho schopností. Tím více byla ostatní příroda něčím nižším, co nestojí za úvahy a respekt. Zvířata nebo vesničtí obyvatelé byli špinaví, příroda byla hezká pouze jako dokonale upravená renesanční zahrada. Byl zdůrazňován rozdíl mezi člověkem a ostatními živočichy a důrazem na to, že člověk je středem všeho dění, se ještě posílil antropocentrický pohled na svět. Renesance v mnoha směrech znamenala počátek moderního myšlení, ale ve vztahu ke zvířatům byla oproti středověkému pohledu možná spíše krokem zpátky.

Přínejmenším dvě významné renesanční osobnosti však z popsané názorové atmosféry vybočovaly. Leonardo da Vinci (15.-16. stol.) považoval lidstvo za krutovládne a dovolával se Boha těmito slovy: „Boží spravedlnosti! Proč neprohlédneš a nespátíš, jak je s těmito stvořeními zle zacházeno?“ Sám také nejedl maso. Francouzský spisovatel Michel de Montaigne (16. stol.) napsal ve svém eseji O krutosti, že krutost ke zvířatům je sama o sobě zlem, nehledě na to, jestli by mohla vést ke krutosti vůči lidem. Otevřeně odmítal antropocentrický postoj a považoval lidi a mimolidské bytosti z hlediska morálních ohledů za rovnocenné.

Velmi smutným obdobím pro zvířata bylo 17. století, období racionality a mechaniky. Matematik a filosof René Descartes (16.-17. stol.) vyslovil názor, že vše, co je tvořeno hmotou, je řízeno mechanistickými zákony a funguje jako dobře seřízený stroj. I lidské tělo je stroj, ale skutečnost, že je obdařeno duší a vědomím, staví člověka do jiné kategorie. Zvířata však podle něj žádnou duši a vědomí nemají a jsou to pouhé stroje či automaty. "Necítí radost ani bolest, ani cokoli jiného. Ačkoliv mohou pištět, když se do nich řízne nožem, nebo sebou házejí, když se pokoušejí utéct před rozžhaveným železem, neznamená to, že v těchto situacích cítí bolest. Jsou ovládány stejnými principy jako hodiny, a jestliže je jejich chování složitější než chování hodin, je to tím, že hodiny jsou strojem vytvořeným člověkem, zatímco zvířata jsou nekonečně složitější stroje vyrobené Bohem. (Singer, Peter; „Osvobození zvířat“, str. 100)

Descartes měl už ve své době mnoho odpůrců, ale jeho pojetí se prosadilo a pro zvířata mělo dlouhodobě tragické následky. Právě v této době se rozšířilo experimentování se zvířaty. Neexistovala anestetika a všechny zákroky a pokusy byly prováděny při plném vědomí. Psi a jiná zvířata byli pitváni zaživa, aby se mohlo sledovat fungování jejich orgánů a krevního

oběhu. Zvířata se při pokusech projevovala tak, že by každý nezaujatý pozorovatel pravděpodobně usoudil, že nesmírně trpí... Descartova teorie však experimentátorům umožnila nemít v takových případech žádné výčitky.

Nová móda pokusů na zvířatech může být sama o sobě zodpovědná za změnu postoje ke zvířatům, protože pokusy odhalily výraznou podobu mezi fyziologií lidskou a fyziologií zvířat. Descartovým názorům to v podstatě neodporovalo, jen přestaly působit tak věrohodně.

Voltaire to vyjádřil poměrně přesně:

„Existují barbaři, kteří vezmou psa, jenž věrností a přátelstvím tolik překonává člověka, a hřebíky ho přibijí ke stolu a zaživa ho pitvají, aby vám ukázali nějaké žíly! Objevíte u něj *naprosto shodné orgány citu jako u sebe*. Odpověz mi, mechanisto, vytvořila Příroda všechny prameny citů v tomto zvířeti *proto, aby necítilo* ?“ (Singer, Peter; "Osvobození zvířat", str. 101)

Osmnácté století bylo také obdobím, kdy byla znovu objevena „příroda“. Šlechtný divoch Jean-Jaques Rousseau, který se nahý procházel po lese a cestou sbíral plody a ořechy, se stal vrcholem této idealizace přírody. Tím, že jsme se začali vidět jako součást přírody, jsme znovu získali pocit spřízněnosti se zvířaty. Avšak bylo by mylné se domnívat, že to mělo nějaký hlubší či převratný význam, v duchu romantizujících představ té doby byl spíše člověk viděn jako dobrosrdečný pán a otec tvorstva. Náboženské idey o zvláštním postavení člověka nezmizely, jen měly pláštík novějšího, laskavějšího postoje. „Jestliže renesance v některém ohledu znamená počátek moderního myšlení, její postoj ke zvířatům zůstával v zajetí minulosti.“¹³

Ne všichni osvícenci však byli osvíceni ve vztahu ke zvířatům, třeba Immanuel Kant tvrdil ve svých přednáškách z roku 1780, že zvířata nemají vědomí a existují jen jako prostředek k cílům člověka.

Počátkem 19. stol. se objevují první snahy o ochranu práv zvířat avšak přijímaný zákon, navrhovaný r. 1821 Richardem Martinem, irským vlastníkem půdy a členem parlamentu za Galway musel být podán jako opatření na ochranu soukromého majetku ve prospěch majitele spíše než na ochranu zvířat samotných, neboť představa, že by některá zvířata (hospodářská) měla mít vlastní práva byla přijímána s posměchem a notnou dávkou despektu.

Návrh zákona se tedy stal zákonem, ale ještě se musel začít uplatňovat. Protože si oběti nemohly stěžovat, Martin spolu s jinými významnými humanitáři vytvořili společnost, která měla shromažďovat důkazní materiál a zahajovat soudní stíhání. Tak byla založena první

¹³ Singer, Peter; „Osvobození zvířat“, str. 101

organizace na ochranu zvířat, ze které se později stala Královská společnost pro prevenci krutosti na zvířatech¹⁴

Revoluce v pochopení a vztahů mezi lidmi a zvířaty mohla nastat ve chvíli, kdy Darwin zveřejnil svoji evoluční teorii, respektive ve chvíli, kdy jeho teorie byla podepřena důkazy a obecně přijata převratná hypotéza o tom, že *Homo sapiens* vznikl z jiných živočichů. Dalo by se očekávat, že intelektuální převrat, který zažehlo zveřejnění evoluční teorie, bude znamenat významný rozdíl v postoji lidí ke zvířatům. Jakmile se jednou ukázala váha vědeckých důkazů ve prospěch teorie, prakticky každé minulé ospravedlnování naší nadřazené pozice při stvoření a nadvláda člověka nad zvířaty musely být přehodnoceny. Intelektuálně byla darwinovská teorie vpravdě revoluční. Lidé nyní věděli, že nebyli zvláštním stvořením Boha, vytvořené podle božího obrazu a oddělené od zvířat; naopak, lidé si měli uvědomit, že jsou sami zvířaty. Navíc Darwin, aby svou evoluční teorii podpořil, upozornil na to, že rozdíly mezi lidmi a zvířaty nejsou tak velké, jak se předpokládalo. Ve svých dílech *O původu člověka* a *Vyjadřování emocí u lidí a zvířat* Darwin poskytl dodatečné důkazy výrazných paralel mezi emocionálním životem člověka a zvířat. Bouře odporu, kterou evoluční teorie a teorie o vývoji člověka z jiných živočichů vyvolala - příběh tak slavný, že ho není třeba opakovat - ukazuje, v jakém rozsahu myšlenky druhové nadřazenosti ovládly západní myšlení.

Přerod v postojích se nekonal. Darwin svojí teorií jen nechtěně přeformuloval a pro mnohé obohatil již známé paradigma - člověk nejenom, že je pánem tvorstva, ale navíc na nejvyšším stupni evolučního vývoje. A aby to dokázal, vymyslel a vymýšlí nové technologie zneužívající a vytěžující maximální bohatství přírody, které nazývá kulturou, prospěchem a bohatstvím vlastním. Je paradoxní, že i přes prvotní protest nábožensky orientovaných učenců došlo brzy ke vzniku hybridního mýtu mísícího evoluci s božským původem člověka.

Hospodářská a vědecká revoluce odstartovala využívání zvířat v masovém měřítku. Zdokonalením technologií - především vynálezem pásové výroby - se výroba masa, vajec, mléka a dalších produktů zrychlila a znásobila. Zvýšením počtu obyvatel, kteří se koncentrovali ve městech, kam přišli z venkova za prací se zvedla i poptávka po mase a dalších produktech a stejně jako se na jednom místě koncentrovali lidé, koncentrovala se tam i výroba. Maso se stává dostupné i méně privilegované části populace a jeho konzumace nabývá v nezvyklém měřítku významu sociálního postavení. Počátek tohoto procesu spatřujeme zejména v souvislosti s osidlováním Severní Ameriky a zakládáním nových

¹⁴

Singer, Peter; „Osvobození zvířat“, str.104

městských aglomerací. Dvacáté století se již nese v duchu tvrdého kapitalismu a hlavní zásady - maximalizace zisku, minimalizace nákladů a ztrát.

A tak se poslední desetiletí 20. století stalo svědkem změn v masném průmyslu nejenom Spojených států, kde byla odstartována „masná revoluce“. Tyto změny spočívaly v tom, že bylo méně jatek, ale zato větších, schopných porazit rychleji více zvířat a intenzivně se začalo pracovat na vývoji technologií, které umožní ještě větší využití potenciálu zvířat. Tyto technologie spočívají v genetickém pozměňování a manipulaci za účelem vyšších výnosů, minimalizací ztrát podáváním léčiv za účelem zachování „zdravé populace“ žijící v podmínkách podobných koncentračnímu táboru, zkrmováním odpadu z výroby, jinými slovy výroba krmiv z pozůstatků zvířat vlastního nebo jiného druhu, minimalizace prostoru na kterém jsou zvířata „chována“ z důvodu minimalizace nákladů na údržbu, manipulace s rozmnožováním, ať už v podobě kastrace a inseminace či zrychlením přirozeného cyklu hormonálními preparáty nebo umělým zrychlením cyklu dne a noci. Moderní přístup k hospodářským zvířatům je jasně formulován v následující citaci:

"Moderní nosnice je konec konců pouze velice účinný stroj na přeměnu surového materiálu - krmiva - na finální produkt - vejce, samozřejmě bez nároků na údržbu."¹⁵

Jatka, drůbežárny, masokombináty, kafilerie a další podniky zpracovávající živá a mrtvá těla zvířat se postupně stáhly mimo centra a okolí měst a stejně tak jak zmizela viditelná smrt zvířete z lidských očí, zmizely i morální zábrany vůči nelidskému, brutálnímu a odsouzeníhodnému zotročování a zneužívání zvířat pro marnivé potřeby nejenom mlsných lidských jazýčků. Kdo by si dnes pod úhledným balíčkem vepřového masa chtěl představit prase, jehož zplození zařídil inseminátor, když sémě vpravil do hormonu rozboukané bachyně, jedné z tisíců a tisíců jiných, krčící se v špinavém kotci o velikosti jejího vlastního těla? Jehož jako malé podsvinče odebrali matce, aby krmeno vydatnou stravou vyrobenou z příslušníků jeho vlastního druhu v kotci namačkáno se svými prasečími kolegy vyrostlo a nabobtnalo během pár měsíců přesně do porážkové velikosti a hmotnosti, kterou by normálním vývojem dosáhlo v řádu let? Které pak přejelo v šíleném strachu stovku kilometrů na porážku, aby dostalo humánní a bezbolestnou elektrickou ránu (je-li bezbolestná nevíme, na lidech zkoušena nikdy nebyla) a ještě položivé bylo za nohy pověšeno do řady na pásový dopravník a jako jedno z milionů konečně docestovalo pod nůž, který přetne poslední pouto s jeho beznadějnou existencí a s tímto nehostinným světem a během pár okamžiků byly jeho ostatky opařeny, rozsekány, roztříděny, zataveny fólií anebo spláchnuty do odpadu?

¹⁵ Patterson Charles; „Věčná Treblinka“, str. 46

Mnozí, kteří studovali „kulturu výroby masa, porážky a jatek“ došli k přesvědčení, že způsob, jakým se chováme ke zvířatům silně evokuje fašistickou genocidu se všemi projevy, které ji doprovázely - bezúčelná vivisekce, zvířecí eugenika - eufemisticky nazývaná šlechtitelství a genetické inženýrství, fabriky na smrt a zpracování ostatků, neochvějná víra ve správnost takového jednání.

Lidé se statusem člena vyspělé tržní společnosti mají prokazatelně silnou tendenci se odpoutat od morální a citové angažovanosti v tomto problému, neboť není třeba se tím bezprostředně zabývat.. Mnozí namítnou, že jíst se musí, ale i tak je tu patrný posun, který nejlépe vyjadřuje řečnická hříčka, resp. její přesmyčka: „Nejím proto, abych žil, žiju pro to abych jedl“.

Naopak je naší společností zcela systematicky budována propast mezi „přírodním“ a „kulturním“, problematika „přírodního“ je bagatelizována nebo spojována s konstruktem módního trendu, jsme obětmi mediální sugesce, která má v konečném důsledku ochránit korporace stojícími za produkcí a prodejem, maximalizovat zisky a minimalizovat vinu. Zdálo by se, že výše uvedené je vzlykot zoufalého stoupence militantního ekologického hnutí. Ovšem výše uvedené chce sdělit podstatný rys lidského počínání - nejenom, že je člověk predátorem ve vztahu ke zvířeti, on je především predátorem ve vztahu k ostatním lidem, i když to pokaždé nedělá formou evidentního masového vraždění. Korporace vyrábějící a prodávající potravu promítají minimalizaci nákladů a maximalizaci zisků i do svých zákazníků, kteří, veskrze závislí na nabídce, pojídají hrůzostrašné věci a to zcela dobrovolně.

Hospodářská a potravinářská výroba je ovšem jen jednou formou aplikace lidské kultury vlastní lidem v dané kulturní oblasti.

Predátorství je očividně přirozené všem bez ohledu na kulturní rozdíly. Ten rozdíl je patrný pouze v kulturní tradici - např. my máme raději řízek a vepřovou šunku a v Číně zase mohou uzeného psa nebo krysu. Princip je ale stejný, protože drtivá většina lidí jsou stádoví masožraví predátoři a ti, co maso nejedí tak v drtivé většině tak činí z absolutní nouze.

I národy považované za „primitivní“ vynalezly důmyslné technologie regulace a manipulace se zvířaty aby maximalizovali vlastní prospěch.

Zde uvádím několik příkladů převzatých z knihy Patterson Charles; „Věčná Treblinka“:

„Tuaregové vrážejí do tlam telat klacky, které pak uváží k rohům, takže nejsou schopní se od matek napít mléka. Se stejným výsledkem propichují klacíkem kůzlečí líce. Jiná metoda, kterou používají Tuaregové, spočívá v tom, že propíchnou přepážku čumáku

vidlicovitým klacíkem, takže tele cítí při sání bolest. Aby Tuaregové bránili velbloud'atům v přístupu k matce, propíchnou jim horní pysk a protáhnou jím ohebný kořínek, na kterém udělají na obou koncích uzal. Sání je pak pro matku nepříjemné a pro velbloudě obtížné. Aby zabránili Tuaregové velbloud'atům a telatům sát z vemen matek, uřezávají jim též čumáky.

Pastevci rovněž omezují zvířata v pohybu, aby jim bránili v páření, aby se při pastvě či na zastávkách při jízdě nebo nesení nákladů příliš nevzdalovala. Tuaregové svazují po jedné straně skopcům k sobě přední a zadní nohu. Svazují takto nohy i velbloud'atům, aby se nedostala k matkám. Gondové v Madhjabraděši uvazují k nohám dobytka těžkou dřevěnou kládu, aby se jednotlivé kusy nezatoulaly od stáda.

Na Nové Guineji vymysleli lidé několik různých způsobů, jak bránit prasatům v pobíhání a rytí na místech, na kterých by neměla. Na severu Nové Guineje odřezávají prasatům špičky rypáku, aby jim bolest z nezahojených ran bránila v rytí. Horalové od řeky Sepik brání prasatům v pohyblivosti tak, že jim vydloubnou oči, propíchnou je klacíkem, aby z nich „vyšla voda“, a poškozené oči dají nazpět do očních důlků. Když nastane čas, oslepená prasata zabijí a snědí“

Bylo by bláhové se domnívat, že teror páchaný na „našich“ zvířatech je výplodem moderní doby. Jen se přizpůsobil - kulantně řečeno - daným podmínkám, vývoji a potřebám společnosti. Ztročení či domestikace zvířat ovlivnila způsob chování k chyceným zvířatům a rozhodně i způsob chování mezi lidmi navzájem, ať už bychom do této kategorie zahrnuli kanibalismus, otroctví, rasovou nadřazenost, genocidu.

Podobných příkladů bychom jistě našli v různých kulturách celou řadu.

Ale i když je zejména potřeba jíst, tím hlavním a prvotním, co determinovalo lidský vztah ke zvířatům, není to jediný určující motiv. Dalším třeba je domnělé nebezpečí a škůdcovství některých živočichů, komplikujících člověku jeho plány a Descartův odkaz v podobě nutnosti na něčem živém testovat všechno možné - od chemických látek až po testy sociální deprivace. Další cílovou skupinou zájmu člověka jsou tvorové, kteří se obvykle nejí ani neškodí, ale jejich tělesná schránka je něčím cenná, obvykle tím, že daný artefakt není snadno dostupný a cena produktu je přímo úměrná množství kusů v populaci, nebo nákladnou výrobou. A na závěr je potřeba dodat, že je i hodně příslušníků živočišných druhů, které člověk nechává na pokoji ať už pro jejich domnělou užitečnost, nebo prostě jen proto, že mu ani nepřekázejí a neškodí, nedají se sníst a ani dobře zpeněžit. Ale nedá se říci, že by se jich činy člověka netýkaly, neboť ten s takovou vehemencí přetváří vše „své“ kolem sebe, že je dříve či později také zahubí. Včetně sebe.

V této souvislosti se vyskytuje ale jeden obrovský paradox, který považuji v rámci

problematiky vztahu člověka za zásadní, zvláštní, neprobádaný a opomíjený. Jedná se o naprosto odlišnou kapitolu vztahu člověka a zvířete a uvedu ji opět formou zasazení do historického kontextu. Je to privilegovaná „vrstva“ zvířat - domácí mazlíčci.

2.2 Fenomenální paradox -fenomén domácího mazlíčka

Bylo by mylné se domnívat, že domácí mazlíček, živoch bez zjevného přínosu společnosti, je fenomén moderní doby. V následující kapitole se přesvědčíme, že tomu tak není ani v nejmenším. Datovat přesně, kdy lidé prvně ochočili zvířata a počaly se psát dějiny domestikace s přesností nelze, předpokládá se, že tento sociokulturní převrat nastal na Blízkém východě někdy mezi 14 000-12 000 let př.n.l. James Serpell uvádí zajímavou skutečnost nálezu hrobu člověka a psa v poloze, která by mohla svědčit o jejich vzájem blízkém vztahu. Stáří hrobu se odhaduje na 12 000 let př.n.l., nalezen byl v oblasti severního Izraele a za základě tohoto nálezů lze spekulovat o tom, že vlastnictví psa jako domácího mazlíčka a společníka předcházelo samotné domestikaci.¹⁶

A zní to i zcela logicky. Člověk při pohledu na osiřelá mláďata pudově zareaguje tak, že má tendenci se jich ujmout. A to nejenom mláďat svého vlastního druhu, ale i mláďat druhu jiného, především tedy savců, kteří mu jsou z evolučního pohledu nejbližší.

Sociální vědy často svůj zájem směřují ke studiu „primitivních společností“ zejména kvůli předpokladu, že ve svých tradicích konzervují to, kam paměť kultury „naší a vyspělé“ již nesahá.

Serpell ve své knize *In the Company of Animals* věnoval výskytu a významu domácího mazlíčka u domorodých kmenů kapitolu s názvem *Pets in tribal Societies* a přináší tak velké množství příkladů dokládajících existenci domácích mazlíčků v různých společenstvech bez ohledu na jejich geografickou polohu a sociální či ekonomickou strukturu.

Zmínky o domácích mazlíčcích nalezneme jak v historických literárních pramenech např. cestopisech, tak v seriózních antropologických výzkumech proběhnuvších u Aboriginců,

¹⁶ Serpell James, *In the Company of Animals*, str. 72

obyvatelů Samoi, obyvatelů Andamanských ostrovů, obyvatelů Polynésie a mnohých dalších. V případě Indianů kmene Barasana z východní Kolumbie, nebo kmene Warrao žijících při řece Orinoko ve Venezuele a dalších, kterými se zabýval Peter Flemming, nacházíme celou řadu informací o papoušcích, slepicích, kačenách, opicích, psech, prasatech, rybách, tapírech, makacích, kočkovitých šelmách a celé řadě dalších příslušníků živočišné říše, kteří byli zcela integrovanou částí lidské populace a krmení, chránění a podporování byli stejně, jako děti tamních obyvatel. V případě kmene Barasana Serpell uvádí, že těmi, kdo ochočovaly, krmily a ochraňovaly - a do jisté míry - i vlastnily domácí mazlíčky byly především ženy a tato činnost pro ně představovala principiálně jednu z hlavních volnočasových aktivit.¹⁷

To, že se hlavně ženy staraly o ochočená zvířata je logické a nasvědčuje to pudové potřebě se postarat a pečovat o bezmocná mláďata bez ohledu na to, ke kterému živočišnému druhu přísluší. Citová vazba pak již je jen důsledkem této dobrovolné mezidruhové adopce.

I můj výzkum, jehož závěrům se budu věnovat dále, poukázal na skutečnost, že ženy mají k domácím mazlíčkům hluboký emocionální vztah a běžně jej přirovnávají ke vztahu k vlastním dětem.

Nicméně Serpell dále uvádí, že často i šamanové bývají podobně entusiastičtí a nabízí příklad šamana, který si vydobyl notnou dávku úcty tím, že si ochočil a jako mazlíčka choval jaguára.

I tato skutečnost může být paralelní k fenoménu vyskytujícímu se v současnosti, není neobvyklé, že bohatí lidé prezentují svoje sociální postavení chovem různých šelem nebo jiných velkých zvířat považovaných za nebezpečné, vzácné a exotické a taková záliba je zjevně atributem sociální prestiže.

Domácí mazlíčci, mezi něž patřili i zástupci běžně lovené zvěře, se ale v žádném případě nejedli a i po jejich smrti byli obřadně pohřbeni.

V souvislosti s výše uvedeným je třeba zdůraznit, že chov domácích mazlíčků není jakýmsi postmoderním fenoménem s nádechem extravagance, ale jeví se jako archetyp vlastní lidskému chování bez ohledu na kulturní realitu.

Serpell se pozastavuje, jako i jiní, kteří „objevili“ toto závažné téma, proč se jím antropologové hlouběji a intenzivněji nezaobírají. Respektive, proč nehledají odpověď na otázku z jakého důvodu si lidé domácí mazlíčky nechávají a pečují o ně, ale soustředí se na otázku, proč je nezabijí a nesnědí, když to je vlastně jediný pádný a logický důvod, proč je mít. Nezdá se, že by někdo uspokojivě odpověděl jak na jednu, tak na druhou otázku svojí

¹⁷ Serpell James, „In the Company of Animals“, str. 66

teorií, kterých mimochodem není mnoho a soustředí se kolem fenoménu tabu, podobnosti člověka s daným zvířetem, nebo souvislosti metaforickému aktu jídla s aktem incestu. Jiní, jako například Marvin Harris se domnívá, že například psi se nejedí resp. nechovají na jídlo proto, že jsou masožravci a držet si masožravce jako jateční zvíře by bylo ekonomicky nákladné, protože je lepší mít jako jateční zvířata býložravce. Ostatně v Číně pes jatečním zvířetem je a často takovým, který je jako štěně zahrnován stejnou láskou jako mazlíček a živěn od stolu tím co zbude, aby poté, co trochu vyroste, případně vrhnul novou generaci a v zápětí skončil na pekáči.

Další odpovědí na kulturně materialistická vysvětlení může být názor Shalinse, který se domnívá, že požitelnost toho kterého zvířete je nepřímo úměrná jeho „polidštění“ a pramálo, jestli vůbec souvisí s jeho praktickou využitelností jako jídla. Mezi antropology, kteří zkoumali chování příslušníků domorodých kmenů, ale nalezneme i daleko jednodušší vysvětlení, proč si „primitivní národy“ pořizují mazlíky - jedním z důvodů je prostě to, že lovci přinesou domů dětem mláďata divokých zvířat, kteří si s nimi hrají, poznávají jejich zvyky a znalost jejich chování jim pak pomůže, až se stanou lovci.¹⁸

Nelze s jistotou říci pravý a celý důvod, proč domorodé národy taktéž nacházejí zálibu v domácích mazlíčcích, nicméně je zcela jistě možné, že tak činí z úplně stejných důvodů, jako tak činili příslušníci starobylých kultur a jak tak činíme my v dnešní době.

Mazlíčci se vyskytovali prakticky ve všech archaických kulturách, jak nás o tom přesvědčují archeologické nálezy, pozůstatky hmotné kultury jako umělecké předměty ale i literární prameny, nicméně jsme svědky patrného rozdílu ve vnímání vztahu člověka a zvířete, který byl považován za jaksi samozřejmý a proto nebylo třeba se jím nijak zvlášť zabývat, zatímco novodobá kultura vztah člověka ke zvířatům za samozřejmý zjevně nepovažuje a samozřejmé principy znovu objevuje a má tendenci je interpretovat jako nové a zvláštní.

S určitou licencí můžeme vykládat například známé podobenství proroka Nátana nejenom, jako starověký příklad péče o domácího mazlíčka, ačkoliv obvykle máme ve zvyku považovat takový vztah ke zvířeti za vcelku moderní a občas i poněkud komický či až extravagantní výstřelek, zde nalezneme i hluboké morální poselství:

„Hospodin poslal k Davidovi Nátana. Ten k němu přišel a řekl mu: „*V jednom městě byli dva muži, jeden boháč a druhý chudák. Boháč měl velmi mnoho bravu a skotu. Chudák neměl nic*

¹⁸ Serpell James, „In the Company of Animals“, str. 68

než jednu malou ovečku, kterou si koupil. Živil ji, rostla u něho spolu s jeho syny, jedla z jeho skývy chleba a pila z jeho poháru, spávala v jeho klíně a on ji měl jako dceru. Tu přišel k bohatému muži návštěvník. Jemu bylo líto vzít nějaký kus ze svého bravu či skotu, aby jej připravil poutníkovi, který k němu přišel. Vzal tedy ovečku toho chudého muže a připravil ji muži, který k němu přišel" David vzplanul proti tomu muži náramným hněvem. Řekl Nátanovi: "Jakože živ je Hospodin, muž, který tohle spáchal, je synem smrti! A tu ovečku nahradí čtyřnásobně zato, že něco takového spáchal a neměl soucitu"¹⁹

Zdali zde David hovořil o soucitu s chudákem, který přišel o svůj jediný majetek, nebo si byl vědom citové vazby a nenahraditelnosti toho pouta můžeme jen spekulovat, nicméně proč by bylo celé podobenství vystavěno na pěkném vztahu chudáka a ovce, kdyby šlo jen o újmu hmotnou?

Velmi výraznou archaickou společností, která měla neopakovatelný vztah ke zvířatům je starý Egypt, kterému se budu podrobněji věnovat v kapitole následující, nicméně na tomto místě uvedu některé relevantní příklady. Staří Egyptané byli ve svých náboženských postojích velmi tolerantní a termín „náboženství“ ve starém Egyptě zahrnoval mnohem širší oblasti, než omezený výklad, na který jsme dnes zvyklí. Je třeba si v této souvislosti uvědomit, že složité náboženské představy, vyjádřené v textech a ve výzdobě staroegyptských chrámů byly ideologickým vlastnictvím menšiny a staroegyptské náboženství mělo několik různých dimenzí mezi které patřily též kromě oficiálních - představy o místních božstvech a jejich chrámech, kosmických událostech a udržování stávajícího řádu vesmíru, přírody a společnosti též primitivní mytologie a náboženské představy jedince. Jaromir Malek ve své knize *Kočka ve starém Egyptě* poukazuje na skutečnost, že: „zbožnost starých Egyptanů ohromovala všechny návštěvníky z ciziny, avšak role, kterou v jejich náboženstvích hrála zvířata byla jedním z nejhůře chápaných aspektů země. Situaci nejlépe shrnuje Hérodotův výrok, že všechna zvířata byla posvátná“.²⁰ Cizince tento rys egyptské kultury fascinoval a některé odpuzoval. Klémens Alexandrijský, militantní křesťanský autor z 2.st.n.l. se o egyptských bozích kousavě vyjadřoval jako o „kočce, krokodýlu, místním hadu či jiných zvířatech, která nepatří do chrámu, ale do nějaké štěrbiny, nory či na hnojiště“²¹

V zemi, jako je Egypt bylo zvířecí podoby božstev možno rychle chápat a nevyžadovaly žádné další vysvětlení, neboť zvířata byla součástí každodenního života všech obyvatel.

¹⁹ Druhá Samuelova, kapitola 12; verš 1-6

²⁰ Malek, Jaromir; "Kočka ve starém Egyptě", str. 75

²¹ Malek, Jaromir; "Kočka ve starém Egyptě", str. 75

Rozdíl, který děláme mezi zvířaty a lidmi, necítili staří Egypťané tak silně a kategorie „zvířat“ ve skutečnosti vůbec neexistovala. Jinak řečeno, „živí tvorové“ zahrnovali bohy, lidi i zvířata. Některé dochované prameny o Egypťanech a zvířatech mají, jak říká Malek, charakter anekdot, avšak dobře vystihují ducha doby. Herodotos napsal, že když egyptský dům hořel, jeho obyvatelé se více starali o osud svých koček, než o majetek²²

I přes propast páru tisíce let je z výše uvedených příkladů zřejmé, že příslušníci starobylých kultur řešili podobné situace, s jakými se setkáváme nyní - třeba rozpor mezi těmi, kteří zvířata „zbožňují“ a těmi, kteří jejich počínání nechápu a odsuzují.

Mazlíčci se vyskytovali napříč historií a úzce s tímto fenoménem souvisí šlechtitelství, které má pravděpodobně nejsilnější tradici u psů. Příruční psík s krátkým nosem a vypoulenýma očima byl oblíben jak v Číně, tak posléze zde v Evropě a nechyběl ve výbavě urozené dámy. Původ minipsa s názvem Pražský krysařík se pyšní tím, že tyto malé ušaté a věčně se třesoucí „srnky“ měl v oblibě i Karel IV., na kolik je tato informace pravdivá nedokáží posoudit, pravdou je, že čím menší, bizarnější a roztomilejší zvířátko, tím větší oblibu nacházelo u příslušníků bohatých vrstev, které samozřejmě měly čas a peníze, aby si mohli život zpestřit nějakým hýčkaným společníkem.

Domácí mazlíčci se zřejmě vyskytovali i u méně majetných vrstev, ale kromě čistě mazlíčkovské funkce hlídali stavení, nebo lovili myši.

2.3 Teorie domácího mazlíčka

Antropomorfní uvažování mělo dle archeologických nálezů a dle současných názorů obrovský význam ve smyslu strategie přežití člověka, který se mimo jiné díky této schopnosti zabýval zvyky a chováním zvířat, takže dokázal např. předpovědět výskyt lovené zvěře a lov lépe naplánovat. Nicméně antropomorfismus měl dalekosáhlejší důsledky, díky atributům jako jsou myšlenky, motivace a cítění vztažené i k jiným tvorům mělo za následek začlenění zvířat do lidského sociálního prostředí a to nejprve jako mazlíčky a poté i jako užitková zvířata. Serpell se domnívá, že bez antropomorfní schopnosti uvažování by domestikace vůbec nebyla možná²³

Antropomorfismus sám o sobě nepomůže osvětlit, proč tato praxe trvá již nejméně 14.000 let, a možná i mnohem déle. Z čistě evolučního hlediska se vlastnění domácích mazlíčků jeví

²² Malek, Jaromir; "Kočka ve starém Egyptě", str. 75

²³ Serpell James, Anthropomorphism and Anthropomorphic Selection Beyond the "Cute Response", Society&Animals, Volume 10, Number 4, 2002

jako anomální aktivita. Je snadné vysvětlit například, proč lidé chovají slepice, prasata nebo ovce : Tato zvířata mají hodnotu vajec, masa, kůže, nebo mléka. Ale jakou hodnotu má chov třeba siamských koček nebo miniaturní čivavy? Přírodní výběr, jako známo, je pro dobro jedinců, kteří se chovají způsobem, aby byla maximalizována šance na jejich vlastní přežití a reprodukční úspěch jejich nebo blízkých příbuzných.

Dokonce i teorie recipročního altruismu, kterou vypracoval Triversem (1970), předpokládá, že bychom pomáhali jiné nespřízněné fyzické osobě pouze pokud existuje rozumná míra pravděpodobnosti, že v budoucnu bude na oplátku pomoheno nám (Triversem, 1971). Vzhledem k tomu, že domácí zvířata nepatří ani do stejného živočišného druhu a o to méně mohou být považováni za příbuzné a je i zcela nepravděpodobné, že by bylo schopni si pamatovat laskavost a dobré zacházení a ještě je v budoucnu vrátit, je v rámci této teorie obtížné si představit, jak se vztah k domácím mazlíčkům vyvíjel nebo proč přetrvává obliba takové aktivity dodnes²⁴.

Existuje samozřejmě několik teoretických názorů na takové lidské chování. Jedna z teorií je postavena na myšlence, že domácí mazlíčci nejsou nic jiného než sociální paraziti, kteří používají strategii vlastní roztomilosti k tomu, aby o ně a jejich potomky bylo dobře pečováno. Paralelu nacházíme v parazitismu u ptáků, např. kukačky, která snese do cizího hnízda vlastní vejce a holátko je pak krmeno na úkor vlastního potomka i adoptivních rodičů. Vnější infantilní vzhled některých "příručních" plemen psů podporuje tuto myšlenku, ale je třeba zdůraznit, že hlavní rozdíl mezi lidmi a ptáky je v tom, že ptáci pravděpodobně nevědí, že krmí a pečují o potomka, který není jejich mládětem, ale mládětem vetřelce. Lidé mohou skutečně najít štěňata a ujmout se jich, ale určitě nikdy nemají pochybnosti ohledně se jejich skutečného původu²⁵.

Dalším názorem, který je tak trochu ponižující pro majitele domácích mazlíků, je předpoklad, že se jedná o jistou formu pornografie, sexuální úchytku, kdy tito lidé nejsou schopni nebo ochotni udržovat "normální" vztahy se svými lidskými kolegy a zvířata, resp. vztah k nim funguje jako náhražka nedosažitelné reality. Pokud by však takový názor měl být pravdou tak je takto postižena podstatná část společnosti.

Jsou ale i jiné teorie podporované výzkumy, které i přes to, že probíhají poměrně krátkou dobu a jsou v raném stádiu svého vývoje, ukazují zajímavé výsledky. Ukazuje se, že vlastnictví domácího mazlíčka má prokazatelně pozitivní vliv na majitelův zdravotní stav a

²⁴ Serpell James, Anthropomorphism and Anthropomorphic Selection Beyond the "Cute Response", Society&Animals, Volume 10, Number 4, 2002

²⁵ Serpell James, In the Company of Animals, str. 66

stejně, jako se teple oblékáme, abychom nenastydli, vlastníme domácí mazlíčky, neboť si tím zlepšujeme kvalitu vlastního života. Serpell uvádí s odkazem na realizované výzkumy: „že majitelé domácích mazlíčků se zdají být více odolní vůči účinkům negativních a stresujících událostí života, což má za následek méně zdravotních problémů a méně návštěv u lékaře. Je příznačné, že majitelé, kteří jsou velmi silně citově připoutáni ke svému mazlíčkovi mají sklon více využívat tohoto vztahu, než ti, kteří méně lpí a zároveň majitelé psů mají tendenci ze vztahu ke svému psu těžit více než vlastníci koček, snad proto, že obecně je vazba psa k člověku a obráceně silnější než je tomu v případě kočky. (ORY & Goldberg, 1983; Freidmann & Thomas, 1995). Interpretace těchto nálezů jsou často obtížné, ale většina autorit z oboru se nyní shoduje na tom, že tyto výsledky jsou přesně takové, jaké by člověk očekával v případě předpokladu, že domácí zvířata slouží jako forma sociální podpory“²⁶.

3. Chovatelství a šlechtitelství koček

3.1 Kočka v proměnách času

Snad nepozoruhodnějším tvorem jdoucím tiše ve stopách člověka je kočka. Historie jejího vztahu s člověkem zaznamenala obrovské vzestupy, kdy byla uctívána jako božstvo, ale také pády, kdy naopak byla považována za vtělení d'ábla, pronásledována a pálena na hranicích. Každopádně se jedná o výjimečné stvoření opředené bohatou symbolikou a za výjimečný se dá považovat i vztah člověka k tomuto zvířeti. V současné době kočky opět září na výsluní a je nejčastěji chovaným a nejoblíbenějším domácím mazlíkem

Následující kapitoly budou věnovány zejména důležitým historickým etapám „kočičí kultury“, vzniku a problematice organizovaného chovatelství a šlechtitelství a specifické skupině lidí – „kočkařů“, kteří se obecně identifikují prostřednictvím tohoto zvířete.

3.1.1 Kočka ve starověku

Předpokládá se, že kočka byla domestikována podstatně později než psi, skot, ovce a další živočišné druhy a není přesně známo, jak a kdy byla kočka poprvé domestikována a ani s jistotou nevíme, z kterého druhu (Felis lybica- kočka plavá, Felis silvestris- kočka divoká, Felis chaus - kočka bažinná, Felis margarita - kočka písečná a další) dnešní domestikovaná kočka pochází. Mnozí vědci měli za to, že kočka poprvé zdomácněla v Egyptě a to přibližně 4000let př.n.l. jak dokládá nález hrobu ve Středním Egyptě, který kromě ostatků muže,

²⁶ Serpell James, Anthropomorphism and Anthropomorphic Selection Beyond the “Cute Response” , Society&Animals, Volume 10, Number 4, 2002

zřejmě řemeslníka dle výbavy, obsahoval navíc kostru gazely a kočky. Vědci se domnívají, že gazela měla sloužit k posmrtné obživě a kočka snad byla domácím mazlíčkem.²⁷ Archeologické vykopávky provedené v údolí řeky Jordán, nebo Jerichu (konec 6. stol př.n.l.) a na Kypru však nasvědčují tomu, že v těchto oblastech žily již snad kolem roku 9500 př.n.l. malé kočky vykazující jisté znaky domestikace.

Tento objev však nemůže být překvapivý, protože pěstitelé obilí z údolí řeky Jordánu, stejně jako první usedlíci, kteří začali se zemědělstvím na nánosech organického bahna po každoročních povodních v deltě Nilu své obilí někde skladovali a jak známo, sýpky přitahují hlodavce, jež zase přitahují kočky.

I když měli Egypťané sklon k poměrně přísné kategorizaci, dochované písemné prameny objasnit původ domestikované kočky a domestikace obecně moc nepomohou. Staří Egypťané jednotlivé druhy divokých koček lexikograficky nerozlišovali a neměli různá slova ani zvlášť pro divoké a domestikované kočky. V egyptštině faraónské doby existovalo pouze jediné slovo pro kočku, s nímž se setkáváme v hieroglyfickém písmu. Bylo to zvukomalebné slovo *miu* nebo *mii* v démotštině a *emu* či *amu* v kopštině, již se psalo od 3. stol př.n.l.²⁸

Kočka byla prostě "mňoukající" a toto slovo, jak mu také Egypťané rozuměli, označovalo celý rod *Felis a* někdy také jedno či dvě další podobná zvířata.

Zajímavé je Malekovo tvrzení že: „řecké slovo *gale* - označující "fretku" nebo "lasičku" - dalo původ koptskému *kle* s významem "kočka" pravděpodobně v důsledku srovnatelné užitečnosti těchto zvířat spíše než jejich podobnosti“²⁹. Řekové a Římané totiž místo koček chovali fretky, aby jejich obydlí a stodoly zbavovaly škůdců. Tato situace, kdy výrazů pro kočku je poskrovnu, je poněkud překvapivá, jak uvádí dále Malek, ve srovnání s množstvím slov pro psa. Nicméně odpovídá dalším známým skutečnostem, například velkému množství vlastních jmen, která psi měli, avšak vlastními jmény koček se setkáme jen zřídka.

Je velmi pravděpodobné, že ve starém Egyptě docházelo ke kontaktu mezi domestikovanými a divokými kočkami a jejich vzájemnému křížení a ikdyž jsou kočičí mumie, o kterých bude řeč později, nedocenitelné při snaze určit, které druhy koček byly ve starověku známé a byli li divoké, ochočené nebo zcela zdomácnělé, s jistotou je lze určit pouze dva druhy mumifikovaných koček a to kočku plavou a bažinnou.

Pozůstatky hmotné kultury - reliéfy a malby v hrobkách a chrámech v době Staré říše (3. tisíciletí př. n. l.) nepřinášejí mnoho jasných a jednoznačných informací o divokých ani

²⁷ Malek, Jaromir; "Kočka ve starém Egyptě", str. 45

²⁸ Malek, Jaromir; "Kočka ve starém Egyptě", str. 25

²⁹ Malek, Jaromir; "Kočka ve starém Egyptě", str. 75

domestikovaných kočkách, častěji než kočky jsou vyobrazovány promyky a ženetky³⁰, a nedávají ani náznakem tušit změnu, k níž došlo v okamžiku, kdy se kočky staly běžnou součástí egyptských domácností.

Hlavním pramenem vypovídajícím o proběhnuvší domestikaci kočky ve starém Egyptě je především výtvarné umění. Obrazy, resp. zejména zdobení stěn hrobek, zpodobňující kočku a člověka v užším vzájemném vztahu, se začínají objevovat v hojnější míře po roce 2000 př.n.l. Existují i jiné důkazy, které by mohly svědčit o narůstající blízkosti lidí a koček, např. nález malé hrobky datované přibližně mezi roky 1980-1801 př.n.l. v Horním Egyptě, v jejíž kapli se našlo sedmnáct kočičích koster a poblíž řada malých obětních nádob v nichž bylo pravděpodobně původně mléko.³¹ Což by nasvědčovalo prvnímu doloženému krmení dospělých koček, které později Egyptané prý krmili chlebem máčeným v mléce a syrovými rybami, přičemž je svolávali zvláštním kvokavým zvukem.³²

Přibližně roku 1450 př.n.l. se vyobrazení kočky v domácím kontextu stalo častým motivem ve výzdobě hrobek, že už nemůže být pochyb o tom, že jsou kočky začleněny mezi domácí zvířata.

Zdá se, že kočky nabízely nové schopnosti, odlišné od tradičních domácích zvířat, jako byli psy, paviáni a opice a kromě lovení myší a krysy zabýjely i obávané hady, tímto si získaly srdce Egyptanů a byly přijaty do jejich domovů.

Malek však uvádí ještě jednu zajímavou teorii o domestikaci kočky, která v motivaci domestikace spatřuje náboženské důvody a k této myšlence se následně vyjadřuje: „Ve starém Egyptě byly praktické a ideologické důvody obvykle natolik úzce propojeny, že je nesmírně těžké je oddělit a přiřadit jim jednoznačné priority. Bylo by nesprávné zamítnout tento nápad bez hlubšího zkoumání, avšak v současnosti není snadné jej sloučit s nepatrným náboženským významem kočky na počátku egyptských dějin“³³

Kočka se v malovaných scénériích objevuje stále častěji, velmi zajímavé je, že je kočka ve většině případů vždy umístěna pod židlí sedící ženy, snad proto, že se častěji přátelila s paní domu, než s jejím mužem, jiným důvodem může být vlastní zvířecí průvodce ženy, neboť o nějakých 1000 let dříve, než se na hrobových obrazech objevila kočka, byl pod židlí pána často zobrazován pes. Podle některých badatelů symbolizuje spojení kočky a ženy sexualitu a

³⁰ Promykovití (*Herpestidae*) jsou drobné, velmi rychlé šelmy, které žijí v tropických oblastech Afriky, jižní Asie a ve středomořské oblasti Evropy. Jsou příbuzné cibetkovitým a kočkovitým šelmám, ale i hyenám. Ženetky, cibetky, promyky a jim příbuzné šelmy tvoří další zvláštní čeleď cibetkovitých. Ta zahrnuje celkem 36 rodů a zhruba 70 druhů. Všechny žijí v Asii a v Africe a jeden zasahuje do Evropy, kde žije na Pyrenejském poloostrově a v jižní Francii. Jsou známy tím, že loví hady a to i jedovaté druhy.

³¹ Malek, Jaromir; "Kočka ve starém Egyptě", str. 51

³² Malek, Jaromir; "Kočka ve starém Egyptě", str. 51

³³ Malek, Jaromir; "Kočka ve starém Egyptě", str. 55

plodnost a je odkazem na bohyni Hathor a přestože bylo spojení kočky s některými aspekty bohyně Hathor v této době již pevně stanoveno, neexistuje přesvědčivý důkaz, který by potvrdil nebo vyvrátil tuto teorii. Nicméně symbol kočky jako plodnosti a sexuality je vlastní mnoha jiným kulturám a není divu, kočičí schopnost se rozmnožovat je obrovská a její mateřský půd a radost z reprodukce je přímo legendární.

Motiv kočky pod židlí se neomezoval jen na výzdobu hrobek a stél a taktéž to nebyl jediný motiv ztvárnění kočky. Často se objevovala na vyobrazení scén lovu ptáků a ryb kopím, což nasvědčuje užití kočky k nějakému účelu, vědci se domnívají, že mohla být využívána k plašení ptáků z jejich skrýší. Každopádně se stala novým prvkem se starém žánru loveckých scén³⁴

V době Nové říše (1540-1096 př. n. l.) se kočky běžně objevovaly i na dekorativních předmětech a předmětech každodenního užití ale nejenom tam, setkáme se s nimi i v egyptském lékařství, jež se proslavilo po celém starověkém světě, ale i v každodenních domácích záležitostech což představovalo počátek cesty ke zbožštění.

Na rozdíl od mnoha jiných zvířat nebal kočka z počátku egyptských dějin s žádným důležitým tamním božstvem a nikdy nezískala skutečně vysoké „oficiální“ postavení, které by ji vyneslo mezi právoplatné členy společenství bohů, se kterými se můžeme setkat na stěnách egyptských chrámů, nicméně navzdory tomu překonala popularita a úcta ke kočkám oblibu všech ostatních zvířat a rozšířila se daleko za egyptské hranice a je více než zřejmé, že její obliba stále narůstá.

Síla kočky spočívala ve vlastnostech, jimiž si vysloužila obecně rozšířenou úctu a důležité místo v osobním náboženství prostých lidí a tyto vlastnosti brzy vedly ke spojení kocoura se slunečním bohem nebo - na počátku prvního tisíciletí př. n.l.- spojení kočky s bohyní Bastetou. Obliba kočky dosáhla vrcholu v době Ptolemaiiovské (332 - 30 př.n.l.) a stala se nejegyptštějším ze všech zvířat spojovaných s božstvy a nikdy neztratila auru vznešenosti a záhadnosti, ačkoli byla zcela běžnou ve většině domácností.

Asi nejzajímavější skutečností starého Egypta je mumifikace, která se nevztahovala pouze na mrtvá těla lidí, ale běžně se mumifikovali a obřadně pohřbívaly nejenom kočky, ale i psy, paviáni, promyky, dobytek, lvi, krokodýli, ibisi, sokoli, hadi, zkrátka všemožní zástupci zvířecích druhů. Rozsáhlá zvířecí pohřebiště byla fenoménem zejména prvního tisíciletí př.n.l. a postupný obrovský nárůst mumifikovaných nebo alespoň pohřbívaných zvířat byl důsledkem chovu obrovského množství zvířat v chrámových okrcích, v případě koček byly

³⁴ Malek, Jaromir; "Kočka ve starém Egyptě", str. 65

časté chrámové kočičince a samozřejmě též důsledkem rozšířením představy "projevu boha " na některá domácí zvířata.

Kočka se z Egypta v prvních staletích n.l. rozšířila nejdříve na území dnešní Itálie, kde nahradila fretku v roli myšilova a pak dále po celém evropském kontinentu, kde se - za předpokladu křížení se zdejší divokou kočkou - stala naší kočkou domácí (Felis silvestris catus).

3.1.2. Kočka ve středověku

Po skončení egyptského období, kdy kočky zažívaly jednu z těch výrazně pozitivních historických epizod se pohled lidí na kočky více méně „normalizoval“. Ráda bych také uvedla, že i po dobytí Egypta arabskou koalicí³⁵ a příchodem islámu se vztah ke kočkám nijak dramaticky nezhoršil, neboť muslimové mají kočky většinou rádi a chovají se k nim laskavě. Islám je k nim podivuhodně tolerantní. Říká se, že prorok Muhammad odřízl rukáv svého pláště, aby nevyrušil kočku, která na něm usnula, a že pruhu na srsti egyptské kočky jsou považovány za stopy prstů Muhammadovy ruky, kterou kočku hladil...

Středověk, zejména jeho několik posledních staletí, v zemích vyznávajících křesťanství, je považován za velmi kruté a temné období. A to nejen pro lidi, ale i pro kočky.

Dá se předpokládat, že po rozšíření kočky po evropském kontinentu lidé oceňovali zejména její užitečnost při ochraně sýpek a jiných skladů potravin, které chránila před hlodavci. V posledních staletích středověku počínaje 14.stol. Evropa zažívá těžké období, kdy je sužována morovými ranami.

Katolická církev se potýká s poklesem zájmu, není schopna jednak uspokojivě vysvětlit některé přírodní jevy a katastrofy a zároveň se její vysoce postavení duchovní chovají ve velkém rozporu s tím, co hlásá křesťanství a tím, jak bídne žije prosté obyvatelstvo. Dále je třeba přihlídnout k tomu, že široká veřejnost je negramotná a nevzdělaná a na mnohých místech se běžně objevují "pohanské" praktiky a rituály a v mnoha z nich významnou roli hraje žena.

V tomto období také vzniká velmi negativní spojnice mezi ženou a kočkou, která je díky své extrémní rozmnožovací schopnosti a sexuální promiskuitě doprovázené hlasitými projevy asociována se vtělením samotného ďábla, nebo jeho pomocníka, hlavně proto, že moc a síla je koncentrována pouze do rukou mužů - a to mužů duchovních, jejichž povinností byl život

³⁵ V letech 639-642 n.l. dobyla Egypt arabská koalice vedená Amr Ibn al-Asem a země se stala součástí islámského světa

v celibátu, kteří chovali k ženám přinejmenším ambivaletní postoj a jak říká Serpell, tato láska-nenávistný vztah k ženě byl ještě silně podporována představou asexuální požehnané Panny na jedné straně a Evy, zodpovědné za prvotní hřích na straně druhé. Eklektiční učenci, kteří vycházeli z Aristotela, považovaly ženy za nejenom to „slabší“ pohlaví, ale rozvedly tyto myšlenky mnohem dále a ženy viděli také méně odolné sexuálním svodům, jako lascivní pokušitelky, s neutuchajícím sexuálním apetitem od podstaty a této tělesnosti a sexuálního šarmu využívající proto, aby uhranuli a očarovali muže a obrátili jej na cestu zla.³⁶ Stejně charakteristiky byly předpokladem i u čarodějnic. Středověcí klerici zároveň přejímali Aristotelova tvrzení o kočkách-samicích, které popisoval jako nesmírně smilná stvoření, která lákají své samce na sexuální „sněmy“. A tak vzniklo toto metaforické spojení mezi kočkou a hrůznými aspekty ženské sexuality, jež mělo dalekosáhlé důsledky nejenom pro ženy, ale i pro kočky.

V roce 1484 vydává Inocence VIII. papežský dekret, který dává inkvizici právo vymýtit „čarodějnice“. V roce 1487 vydávají dva dominikánští mniši Heinrich Kramer a Jakob Sprenger knihu s názvem *Malleus Maleficarum*, nechvalně známé „Kladivo na čarodějnice“, ve které je napsáno, jak domnělou čarodějnici poznat, jak ji vyslýchat, mučit i jak ji usmrtit. V následujícím období byla tato kniha často používána vysokými duchovními jako praktická příručka. Vzhledem k obecné nevzdělanosti a taktikou šíření strachu bylo brzy k honu na čarodějnice a živočichy evokující d'áblova vtělení, přesvědčeno široké obyvatelstvo a po několik staletí, v některých evropských zemích až do 19. stol. se nejenom lidé, ale i kočky upalovaly, proplétaly do kola, házely do vroucí vody, stahovaly za živa z kůže atd.

Vraťme se ale k aspektu, který je velmi zajímavý a objevuje se napříč kulturami - spojitost ženy a kočky, známá již ve starém Egyptě a i zde v Evropě. Serpell ve své studii zmiňuje, že spojení ženy a kočky je známé i v orientálním folkloru, např. v Japonsku existuje populární legenda o monstrózní vampíří kočce, která na sebe brala podobu ženy, která ošálila muže, aby jej následně vysála.

Nepochybně je kočka opředena různými symbolikami nejenom kvůli své schopnosti se množit a při nočním páření vydávat hrůzu nahánějící zvuky, ale oproti psům, nebo jiným domácím zvířatům si zachovala obrovskou dávku nezávislosti na člověku, která evokuje určitou dualitu domestikovaného- ochočeného a divokého, kulturního a přírodního.

Podle C.C. Junga, jak dále Serpell zmiňuje, jsou zvířata, resp. vztah k nim, projev nevědomých komponentů sebe sama.³⁷ Jak jsou tyto komponenty vnímány, tedy jestli

³⁶ Serpell, J.A., "The Domestication and history of the cat" str. 189.

³⁷ Serpell, J.A., "The Domestication and history of the cat" str. 189. In : Turner, D.C, and

pozitivně nebo negativně je výsledkem sebeidentifikace, nicméně předně záleží na morální perspektivě dané osoby nebo míře ovlivnění danou kulturou. Během středověku se křesťanské autority snažili nastolit a dále udržovat absolutní distanc mezi lidmi a ostatními zvířaty.

Pronásledování a vraždění koček ve jménu boha bylo výsadou křesťanství nejenom v Evropě, ale i v USA, v oblastech, kde jsou tradiční jiná náboženství se pronásledování koček nikdy nepraktikovalo.

I když v 18.- 19. stol. byly hony na čarodějnice už minulostí, v některých oblastech e dozvuky pronásledování čarodějnic objevovaly dokonce ještě v 19. stol. V novinách z r. 1929 se můžeme například dozvědět, že v Yourk County v Pensylvánii v důsledku strachu z čarodějnic nezbyla jediná černá kočka.³⁸ Ještě dnes se můžeme setkat s pověrami, které mají počátek právě v tomto období a jsou dnes běžně známé - např. přeběhne li vám přes cestu černá kočka, znamená to velké neštěstí.

I když bylo pronásledování rozšířeno po celé Evropě, existovala řada koček, které tomuto honu unikly a žily si nerušeně v přepychu. Ovšem málokdy se jednalo o obyčejné kočky, ale kočky se specifickým zevnějškem, které si vydržovala bohatá šlechta. Je například známo, že první turecké angory byly dovezeny z Turecka do Evropy italskými kupci na počátku 17. století. Tyto kočky s delší bílou srstí modrýma očima byly přijímány evropskou šlechtou s otevřenou náručí. Pravidelně se objevovaly na malbách vedle vysoce postavených dam, jejich dětí a malých "příručních" psíků. O předcích francouzského krátkosrstého plemene, kartouzské kočky, je známo, že byli vidáni v 16. stol. jak v Římě, tak ve Francii. Název plemene kartouzská kočka se objevil poprvé v 18. stol. jako pojmenování pro modré krátkosrsté kočky, které se často objevovaly v Paříži, ale které původně pocházely z izolované horské oblasti Grande Chartreuse. V této oblasti sídlil již 11. stol. mnišský řád kartuziánů, který si, podle ústně tradovaných zpráv, tyto kočky držel. I když je tato teorie velmi pravděpodobná, není ale žádný důkaz, který by potvrdil, že tomu tak skutečně bylo.³⁹ Vedle kočky domácí, se právě těmito dvěma plemenům - turecké angore a kartouzské kočce - dostalo té cti, že byla popsána v Buffonově knize z roku 1756 *Historie naturelle*.

Na konci 19. stol. se začaly pořádat první výstavy koček. Tyto přehlídky byly zejména anglickou doménou, což není s podivem, protože Velká Británie byla zemí, která díky svým koloniím přicházela do styku s cizokrajnými druhy rostlin a zvířat, která si mořeplavci s

Beatson,P."TheDomestic cat: the biology of its behaviour"

³⁸ Verhoef - Verhallen, Esther, "Velká encyklopedie koček" str. 10

³⁹ Verhoef - Verhallen, Esther, "Velká encyklopedie koček" str. 10

oblíbenou přiváželi do vlasti.

První skutečně velká výstava se konala v Londýně v roce 1871 a šlechtění a prezentace exotických nebo nově vytvořených plemen koček byla výsadou bohatých lidí, kteří tímto způsobem trávili volný čas. Zároveň se ve Velké Británii začínají provádět odchvy toulavých koček, které byly umisťovány do kočičích útulků financovaných soukromými osobami⁴⁰

3.1.3 Kočka v moderní době

Do poloviny 20. století byl chov koček zálibou převážně u vyšších vrstev lidí, kteří měli dostatek času a peněz, aby se svým mazlíčkům mohli věnovat, ať už po stránce šlechtitelské, nebo proto, aby vlastněním nevšedně vypadajícího zvířete potvrdili svůj sociální status. S obecným rozvojem hospodářství a přenesením ekonomického významu z venkova do městských aglomerací a bohatnutím určitých vrstev obyvatelstva se zde vytvořil prostor pro aktivity, které dříve nebyly možné s ohledem na všudypřítomnou nutnost se zabývat prací. Rozdělením činností na práci a volný čas a dostatkem prostředků pro jeho trávení, stejně jako v případě jiných aktivit - např. sportu, se po druhé světové válce chov (nejenom) koček prudce rozmáhá a to hlavně z důvodu, který jsem výše naznačila, že je dostupný mnohem širším vrstvám obyvatelstva.

Na vesnicích je kočka stále vnímána hlavně jako pomocník při lovení hlodavců a není na ni brán výjimečný zřetel, díky její schopnosti se množit je každá kočka rychle nahrazena jinou a mnohdy je nutné jejich populaci regulovat. Ve městech její mišilovná funkce postrádá smysl a stává se vysloveně domácím společníkem - domácím mazlíčkem u kterého se požadují specifické vlastnosti nebo vzhled. Šlechtitelství se stává vyhledávaným koníčkem - nejedná se pouze o kočky - již od počátku století, masivně však v jeho druhé polovině vznikají organizace jak oblastního, národního tak celosvětového významu jejichž hlavními úkoly bylo sjednocení a popis standardu jednotlivých plemen vedení plemenných knih zvířat a samozřejmě pořádání výstav.

V současnosti existuje kolem dvacítky velkých mezinárodních organizací sdružujících jednotlivé národní kluby, ale těch, kteří jsou členy a chovají kočky s průkazem původu za účelem vylepšování již uznaného standardu kočky nebo šlechtí plemena nová je jen menší část „kočkařů.“ Kočka je dle statistik nejčastěji chovaným domácím mazlíčkem a je spousta

⁴⁰ Verhoef - Verhallen, Esther, "Velká encyklopedie koček" str. 12

těch, kteří chovají kočku neušlechtilou nebo adoptovanou z kočičího depositu.

Nové technologie a obrovský obchodní potenciál, který poptávka po příslušenství a potravě pro domácí mazlíky odhalila, umožňuje chovat (nejenom) kočky v podmínkách bytu bez velké námahy a zcela komfortně a vlastnictví domácího zvířete, ať už psa nebo kočky se pro mnohé stalo naprosto běžnou součástí jejich života, ba co více, vlastnictví zejména ušlechtilých a neobvyklých ras se stalo v mnoha ohledech sociálním standardem, za kterým se skrývá zejména osobní reprezentace a potřeba nepřímo prokazovat svůj sociální status, což nemusí být vždy podmínkou. Kočka nebo pes mnohdy plní terapeutickou funkci ať už společníka osamělého člověka nebo bezdětného páru.

S rozvojem komunikačních technologií se objevil nový trend "virtuálního sdílení", který se samozřejmě nevyhnul ani vlastníkům koček. Existence virtuálních komunit, jejichž hlavním tématem je domácí mazlíček, obvykle zcela personifikován, je nejnovějším a snad i nejzajímavějším trendem nejenom ve vztahu člověka k domácímu mazlíkovi, ale také mezilidské komunikaci, ve kterém se tyto dva aspekty zásadně prolínají.

Už jenom to, že byla česká mluva obohacena výrazy „kočkař“ nebo „pejskař“ dává tušit, že se nejedná o okrajový jev, ale mimořádně zajímavý projev společenských změn.

Následující kapitoly se budou jednotlivě zabývat těmito odlišnými projevy moderního "kočkařství" a jejich obsahem a významem pro jednotlivce i společnost.

3.2 Organizovaný chov koček

Aby byla možná cílená plemenitba za účelem udržení stávajícího genofondu populace koček, tj. udržení vlastností přenášených z generace na generaci, vytvořily se organizace chovatelů koček.

To je jeden důvod. Ten druhý je méně prozaický. Aby se nadšenci pro kočky a pro chov koček mohli setkávat, soutěžit a bavit se, vytvořily se organizace chovatelů koček. Vůbec první chovatelský klub, National Cat Club vznikl v Anglii v roce 1887 a na evropském kontinentě Deutscher Edelkatzenzüchter Verband e.V. v roce 1922 v Německu.

V naší republice byla první organizace chovatelů koček s celostátním působením založena v roce 1967 jako součást Českého svazu chovatelů. Sdružení chovatelů koček je zastřešující organizací pro cca 50 základních specializovaných organizací v různých městech ČR.

Jak již byl uvedeno výše, historie organizovaného chovu koček na mezinárodní úrovni počíná v polovině 20. století a do současné doby vzniklo více jak 20 velkých mezinárodních organizací, těch menších nebo neoficiálních je ale podstatně více. Jednou z nejvýraznější v

Evropě a zcela majoritní (až na klub Bohemia cat club, který je členem WCF neboli World Cat Federation) zde v Čechách je Fédération Internationale Féline (FIFe), jejíž členem je Český svaz chovatelů - sdružení chovatelů koček⁴¹ od roku 1968.

FIFe, resp. organizace mezinárodního rozsahu byla založena z iniciativy francouzské chovatelky a milovnice koček Mme Marguérite Ravel, která již ve třicátých letech kontaktovala chovatele v Itálii, Anglii, Švýcarsku a Belgii, kteří ji později podpořili s ustanovením této organizace, která oficiálně vzniká v roce 1949. Hlavní myšlenkou bylo vytvoření společných pravidel chovu, který by hlavně kočkám zajistil péči s ohledem na jejich zdraví, sjednotil standardy jednotlivých plemen a pravidla vystavování, která by byla primárně základní pro všechny členy, avšak zaručovala určitou autonomii členů organizace s ohledem na jejich identitu a vlastní zvyklosti. V roce 1950 FIFE pořádá první generální shromáždění v Belgii, kde byla akceptována pravidla fungování a organizace se stala oficiální.

Organizace se rozrůstala každým rokem, v roce 1972 přijala mezi své členy brazilský klub Brasileiro do Gato a expandovala tak prvně za hranice Evropy. Z toho důvodu byl název organizace zkrácen na Fédération Internationale Féline. (FIFe)

FIFe je řízeno výkonným výborem tvořeným šesti zástupci členských zemích. Dále je zde pět podpůrných komisí, které jsou zodpovědné za implementaci rozhodnutí Generálního shromáždění a výkonného výboru a to konkrétně: komise pro posuzovatele a standardy, komise LO(livre origin) neboli „plemenné knihy“, jinými slovy se jedná o komisi dohlížející nad registrem průkazů původu, komise pro výstavy, komise pro zdraví a prospěch zvířat a disciplinární komise. Organizace funguje na základě demokratických volebních principech. Oficiální sídlo organizace je v Luxemburgu, úředním jazykem je francouzština, němčina a angličtina. Běžné záležitosti a problémy členů řeší generální sekretariát, jedná se například o registraci chovných stanic, nebo administrativní práci posuzovatelů.

Pokud bychom chtěli nastínit rozsah působení této organizace, pak má okolo 200 mezinárodních posuzovatelů, 10 národních posuzovatelů, okolo 115 žáků - posuzovatelů. Federaci tvoří okolo 75 000 členů, registruje přes 80.000 průkazů původu a 2000 chovných stanic, ročně pořádá přes 350 výstav na kterých se vystaví až 125.000 koček.

Uvážíme li, že takových organizací je nejenom v Evropě celá řada a většina funguje na obdobných principech, musíme nutně dojít k závěru, že se nejedná o okrajovou zálibu, i přes

⁴¹ neoficiální pojmenování pro chovatelskou odbornost Českého svazu chovatelů(ČSCH), která sdružuje chovatele ušlechtilých (čistokrevných) i domácích koček. ČSCH je členem mezinárodní organizace chovatelů koček FIFe

nutnost stát se členem, dodržovat závazná pravidla, zaobírat se nutnou administrativou a platit nemalé poplatky za všechny úkony související s registrovaným chovem včetně členských příspěvků, ale progresivní trend. A to zde zmiňujeme pouze kočky, nicméně organizovaně šlechtit lze nejenom všechny domácí mazlíčky hmyzem počínaje a konče rozličnými druhy savců, ale i hospodářská zvířata.

3.2.1 Jak a proč se stát chovatelem

Abyste se mohli stát registrovaným chovatelem, nutně potřebujete vlastnit nějaké perspektivní zvíře. Jenom v Čechách je registrovaných 50 regionálních klubů, 1800 individuálních členů a 1102 českých chovatelských stanic koček. Ročně se vydá v průměru k 3000 průkazů původu nově narozeným, případně importovaným kočkám⁴². Koupě kotěte s průkazem původu není zárukou jeho špičkového exteriéru a vždy závisí na etice a zkušenosti chovatele, aby neprodal nezkušenému zájemci kotě s genetickou vadou nebo neodpovídajícím typem. Cena kotěte s oprávněním k dalšímu reprodukci je totiž obvykle dvakrát až třikrát vyšší, než cena kotěte na tzv. mazlíka, jež je určen pouze pro účely kastrovaného domácího společníka. Cena se liší plemeno od plemene. Čím méně tradiční plemeno, tím vyšší cena kotěte. Čím zvučnější jména předků, tím vyšší cena. Pořízení chovného zvířete s výborným rodokmenem a dobrou perspektivou nebývá levné a v závislosti na plemeni se pohybuje i v desítkách tisících korun. Koupě kotěte v zahraničí z prestižních chovů je opět otázkou prestiže daného majitele. Import zvířat je mezi chovateli populární a z hlediska chovu přínosný díky rozšiřování genofondu.

Už z cenových relací je evidentní, že se nejedná o levné hobby, pokud je myšleno vážně. Další náklady přijdou v podobě krmiva, kočičího steliva, veterinární péče a administrativních poplatků, které jsou spojené s uchovněním zvířátka a založením CHS, krytím.

Abychom ale mohli kočku chovat, vystavovat a odchovávat kořata, je nezbytně nutné vstoupit do základní organizace, která bývá ve většině okresních a krajských měst a pravidelně platit členské příspěvky. Dalším nezbytným úkonem je návštěva nějaké výstavy a v případě plánovaných odchovů i registrace chovatelské stanice

3.2.2 Výstavy a jejich herní nadstavba

⁴² www.fifeweb.org

Výstavy probíhají na základě jasně stanovených pravidel výstavního řádu organizace. Kočky jsou přijaty na výstavu pořádanou některou základní organizací na základě přihlášky potvrzené příslušnou základní organizací, ve které je chovatel členem. Po veterinární přejímce, kde se kontrolují povinná očkování a zdravotní stav, umístěny do dekorované klece o rozměru obvykle 60x60x60 cm a v příslušném pořadí posouzeny posuzovatelem na posuzovatelském stole. Posuzovatel kočku prohlédne a napíše posuzovatelský report o kvalitách či nedostatcích daného zvířete, přičemž porovnává exteriér kočky s bodovým ohodnocením jednotlivých partií těla dle příslušného standardu daného plemene. Posouzení kočky je otázka 5 minut, nicméně kočky musejí být v dekorovaných klecích po celou dobu trvání výstavy, což znamená celý den, neboť tyto výstavy jsou přístupné veřejnosti a platí se na ně vstupné.

Kočky, kocouři i koťata se posuzují v sedmnácti různých třídách - což je rozdělení podle věku u koťat a veteránů, podle toho, zda je předmětné zvíře kastované či nikoli a podle toho, v které kategorii se dle již předchozích udělených certifikátů nachází, přičemž při získání stanoveného počtu bodů určitý titul krásy a postoupí o třídu "výše". Tyto třídy jsou ještě zvlášť pro kočky a kocoury a taktéž pouze pro příslušníky stejného plemene a barevné variety, rozdělená po čtyř základních skupin, které rámcově představují třídu perských a exotických koček, krátkosrstých a somálských koček, polodlouhosrstých plemen koček a siamských a orientálních koček.

Znamená to tedy, že nejsou ve společných třídách posuzovány příslušníci různých skupin, různých plemen, různých barevných variet, různého pohlaví, kastráti a nekastrovaní, různého věku v případě koťat a veteránů nebo různých stupňů tříd. Takto posouzené zvíře obdrží k posudku hodnocení, které má tři stupně - výborná, velmi dobrá a dobrá. Je-li posuzováno ve třídách, kde může získat certifikáty potřebné k udělení titulů šampion, interšampion, grandinteršampion a supremešampion, pak posuzovatel nejlepšímu, nebo jedinému zvířeti v dané třídě udělí příslušný certifikát (CAC, CACIB, CAGCIB, CACS v případě nekastrovaných koček, v případě kastrátů je postup stejný jen zkratky a názvy titulů prozradí rozdíl). Každé takto posouzené zvíře dostane v závěru výstavy výstavním výborem potvrzený posudek a diplom s vyznačením udělení daného certifikátu, nominací a dalších vítězství v soutěži popsané níže.

Posuzovatel zároveň vybírá vždy jednoho zástupce dané kategorie, kterého nominuje do „soutěžní nadstavby“ dané výstavy, která se jmenuje „Best in Show“.

V této části výstavy se již posudky nepíší, nicméně nominované zvíře je předvedeno a ohledáno posuzovateli, kteří svým hlasem vyberou nejlepšího představitele konkrétní

skupiny. Pak je také zvolen nejlepší kocour a kočka a vítěz postupuje do nejvyššího stupně soutěže, kdy spolu dohromady soutěží nejlepší příslušníci základních čtyř skupin bez ohledu na pohlaví. Vítěz zvolený na základě hlasů posuzovatelů se stává vítězem celé výstavy.

Vítězové svých skupin, kočky a kocouři, kteří byli poraženi svým protějškem i zvířata zvolená do nejvyššího kola resp. jejich majitelé si kromě potlesku odnášejí věcné ceny a poháry.

Výstavy, jejichž hlavním smyslem je kromě presentace vlastních zvířat i velká „společenská“ událost, jsou ale pro některé chovatele hlavní volnočasovou aktivitou, při které zakusí obvykle i trochu adrenalinu, takže s kočkou procestují postupně republiku i Evropu, protože k získání vyšších výstavních titulů jsou nutné i posudky z výstav konaných v zahraničí, případně na různých kontinentech. Čím vyšší titul kočka získá, tím obvykle větší prestiž chovatele a zájem o jeho odchovy. Pravidelný čtvrtletník, vydávaný předsednictvem SCHK, který přináší předpisy, řady, závazná pravidla pro chovatele koček v ČSCH, SCHK, informace o dění v SCHK, ostatních členských svazech i FIFé jako celku, výsledky výstav, soutěží, chovatelskou inzerci a také zajímavé články, v jednom ze svých vydání z r. 2007 přinesl článek o kocourkovi a jeho rodině. Než kocourek dosáhl titulu evropského šampiona, což je titul udělovaný v rámci mezinárodních výstav nejvyšší, bylo v něm investováno skoro 60 tisíc korun pouze za klecné, cesty a hotely. Takový kocour samozřejmě nemá shodnou tržní hodnotu, ta s věkem dokonce klesá, investice, která má takovou hodnotu je jiného rázu - bylo to vzrušení a dobrodružství, naplnění volného času nějakou aktivitou, která v momentálním čase a prostoru měla pro dotyčného smysl a i přes výši investovaných prostředků nelituje ničeho.

V době neexistence rychlých komunikačních technologií bylo shromažďování se prostřednictvím pořádaných výstav jediným možným způsobem sdílení společné aktivity i se členy z jiných měst nebo zemí. Výstavy, posuzování a porovnávání zvířat jsou dodnes velmi populární, nikoli však pro kočky, ale především pro jejich majitele. Samotné posouzení je důležité z hlediska vyhovění standardu zvířete určeného k další plemenitbě, ale nadstavba v podobě soutěže, ve které majitelé koček kočce "vyjezdí" vysoké tituly, případně nějaké nominace či vítězství v Best in show je soutěžní hra, jejímž principem je konfrontace jednotlivých chovatelů prostřednictvím jejich chované kočky. Je to velmi diskutabilní soutěž, kdy chovatel nebo majitel minimálně přispěl svým vlastním úsilím, aby objekt, který se posuzuje, byl takový, jaký je. Uvážíme-li, že kočka je živá bytost, ke které máme hluboký emocionální vztah často připodobňovaný k dítěti nebo rodinnému příslušníku, stává se, že majitelé některých koček nedokáží být objektivní při posuzování jejich exteriérových kvalit,

neboť míní, že konkrétně jejich kočka je ta nejlepší a objektivní verdikt posuzovatele je může hluboce zasáhnout a odcházejí z výstavy s pocitem velké nespravedlnosti a tento pocit prohry se může buď obrátit vůči zcela nevinné kočce, která nesdílela s majitelem jeho nadšení či není dostatečně pěkně narostlá, nebo ostatním, úspěšnějším chovatelům. Odtud pramení i rivalita mezi chovateli.

Druhý extrém nastává v případě, že soutěž je brána příliš vážně a tituly a vyhrané soutěže jsou pro něho měřítkem vztahu s jeho kočkou a samozřejmě i měřítkem dobrého pocitu samotného chovatele. Úspěšná kočka je symbolem jeho prestiže a rád se s ní chlubí, méně úspěšná si obvykle zaslouhuje méně pozornosti, neboť v něčem není dokonalá a není výjimkou, že se jí chovatel zbaví a pořídí perspektivnější.

Je samozřejmé, že ne všichni chovatelé mají i stejné motivy. Někteří si úspěchy svých koček přisvojují jako své vlastní a jsou spokojeni, že mají veřejnou aktivitu, ve které mohou zažít pocit vítězství a úspěchu, neboť se jim toho v jiných oblastech zájmu a činnosti nedostává, jsou i tací, pro které je výstava primárně společenskou událostí, při které se pobaví o společných tématech, většinou tedy o kočkách, podělí se o zkušenosti z chovu a příjemně stráví víkendový den aktivitou, kterou považují za odpočinkovou. A pak jsou samozřejmě tací, kteří podobné akce navštíví pouze v případě, že dané zvíře potřebují uchovat a podobné akce chápou jako byrokratickou nutnost, bez které by se obešli, ale nemohou.

Každý z vystavovatelů přikládá události, jakou výstava je, jiný symbolický význam.

Pokud bychom danou skutečnost, tedy výstavu s jejími absurditami chtěli podrobovat hlubšímu teoretickému zkoumání, pak by do jisté míry mohla asociovat Geertzem studované kohoutí zápasy.

Podle Geertze jsou kohouti symbolem mužnosti a osobnostních kvalit jejich majitelů a že se do jisté míry s bojujícím kohoutem identifikuje a tímto mohou zúčastnění muži zcela legálně vyjádřit svůj zvířecí aspekt osobnosti - tedy rivalitu, narcisismus, vášně a hru o peníze.⁴³

Vzhledem k tomu, že chovem koček a výstavami se s velkou převahou účastní ženy, nabízí se ekvivalent, kdy ženy se do jisté míry se svojí kočkou identifikují a snaží se vyjádřit aspekt své osobnosti, který je od mužského zcela odlišný. Souboj koček je totiž primárně založen na jejich fyzické kráse a dokonalosti, tedy attributech, které přísluší úspěšné a žádoucí ženě z hlediska sexuální strategie. Taková paralela sice svojí logiku nepostrádá, nicméně chovatelé jsou i muži.

K objasnění hlubších motivů pro takové chování můžeme též vyjít z předpokladu, že

⁴³ Soukup, Václav; "Přehled antropologických teorií kultury", str. 182

vystavování a soutěžení je především hra. Hra má v oblasti kultury výsadní postavení a to nejen v tradici náboženských a profánních slavností, rituálů či svátků karnevalového typu, nejen díky sportovním soutěžím typu olympijských her, či díky velkým uměleckým formám typu dramatu, nebo opery. Ve svých komorních formách má neobyčejný význam pro psychické zrání a integraci jedince.

Callois se pokusil klasifikovat hry čistě z hlediska primárních vnitřních významů hry a podle těchto primárních principů je rozdělil na 4 kategorie, z nichž právě *agonální hry* (z řeckého agón - zápas) se zakládají na principu boje, soupeření, zápasu nebo soutěže. Jejich smyslem je dosažení vítězství na základě úsilí, obratnosti a vůle. Do této kategorie patří sportovní hry, soutěže, atletické zápasy případně šachy. U agonálních her můžeme sledovat vývoj od dětského zápolení a zápasení bez pravidel přes různé sportovní zápasy až ke hrám se složitými pravidly. Je-li takový herní projev narušen, je-li nahlížen z psychopatologického hlediska, pak rozpad agonální hry se objevuje tehdy, když jsou porušována pravidla, zneužíváno taktik a strategií nebo když je agresivním způsobem prosazována touha po vítězství. V souladu s Calloisovou klasifikací bychom mohli soutěže koček pojmenovat i jako institucionalizovanou formu hry včleněnou do sociálního života⁴⁴, kde kočka je primárně předmětem, se kterým "je hráno".

Zároveň podmínka absolvování alespoň jedné výstavy a „veřejné“ vystavení budoucí kočky asociuje přijímací rituál do této skupiny identifikující se prostřednictvím vlastnění chovných zvířat. Bez této prvotní iniciace je vyloučené být chovatelem.

Opakované navštěvování výstav, bez ohledu na skupinu členů, kteří se na místě konání sejdou, je navíc jakýmsi mechanismem utvrzování a deklarování sociální příslušnosti k dané skupině, kdy toto opakování zároveň vytváří hierarchické struktury, kdy např. zasloužilí vystavovatelé samozřejmě zasvěcují ty profesně mladší a méně zkušené.

Vystavování ve své podstatě není o vztahu člověka ke kočce, ale o vztahu člověka ke skupině, která se prostřednictvím kočky identifikuje.

Tímto tvrzením však není vyloučeno, že vystavovatel nemá zároveň ke své kočce hluboký emocionální vztah a zároveň není vyloučeno, že je jeho vztah určován ekonomickými nebo jinými zájmy.

3.2.3 Problematika chovu

⁴⁴ Borecký, Vladimír; "Imaginace a kultura" str. 57

Chov je korigován chovatelským řádem, který výslovně říká, co se smí a co se nesmí, tak aby byl brán ohled na zdraví chovaných zvířat, jejich zabezpečení a psychickou pohodu. Chovatelským řádem se chovatelé zavazují k omezením ve prospěch zvířete. Jeho dodržování je věc druhá. Výstavy se zase řídí výstavním řádem. Tyto dva manuály, kromě přirozeného morálního kodexu, jsou nejdůležitějšími byrokratickými dokumenty dávající chovatelskému počínání jasná pravidla.

Hlavním smyslem chovu je odchovávat potomstvo chovného páru tak, aby pokud možno bylo v typu a povaze plemene "kvalitnější" než samotní rodiče. Nicméně tato kvalita typu je přímo závislá na estetickém cítění posuzovatelů a momentálním módním diskurzu. Chov a odchov koťat není podmíněn tím, že je chovatel registrovaný v nějaké organizaci. Odchov koťat je možný každým, kdo se pro něj rozhodne z hlediska svých podmínek a záměru.

Odchovy koťat neregistrovanými chovateli jsou jedním z nejčastějších "vnitřních" konfliktů mezi "kočkaři" obecně. Registrované chovatelství je regulované a finančně nákladné, přičemž takto odchovaná koťata mají mít lepší "kvalitu" z hlediska typu a cíleně šlechtěných povahových vlastností a často i veterinární péče. Bývají proto logicky dražší, než koťata bez průkazu původu. Registrovaní a poctiví chovatelé pak argumentují tím, že neregistrovaní, odchovávající bez regulativ koťata bez certifikátu původu a kazí jejich šlechtitelské snažení a ničí dlouholetou práci na zkvalitnění a udržení typu daného plemene.

Do jisté míry to je pravda, uvědomíme li si ale, že jedním z motivů odchovů je očekávání navrácení alespoň nákladů na registrovaný chov, provozní náklady a předepsanou veterinární péči, pak tento ideál mívá trhliny a nejsou výjimkou "fabriky" na luxusní mazlíčky, kde chovná kočka je pouze výrobním prostředkem. Chovatelství v tomto případě není ničím jiným než ekonomickou aktivitou vedoucí k maximalizaci zisku.

Pochopitelně všechno, co je vázáno nějakými pravidly zcela přirozeně spěje k jejich porušování. Stálá poptávka po exkluzivních koťatech v některých méně morálně vyspělých a zodpovědných chovatelích vzbuzuje představu jednoduché a málo nákladné obživy, takže existují samozřejmě i ti, u nichž zdraví a pohoda zvířete není prioritou, mají třeba i klecové chovy, ve kterých drží i desítky zvířat hlavně pro jejich schopnost vyprodukovat dobře prodejná koťata.

Registrovaní chovatelé se do velké míry mezi sebou znají a tato aktivita pak podléhá podobným pravidlům, která jsou běžná u živnostníků sdružujících se do registrovaných „cechů“. Chová li se někdo nevyhovujícím způsobem a kazí tak dobré jméno tohoto cechu, jeho praktiky se nevyhnou odsouzení ostatních, protože cílem není vydělávat, ale šlechtit a udržovat tak „kulturní bohatství“ v čase.

Hlavními zásadami chovatele, který je etický, by ale mělo být na prvním místě zdraví kočky, její pohoda a až potom exteriér. Koťata, aby byla schopna být povahově bezvadnými příslušníky svého plemene, vyžadují již od narození lidský přístup, lidskou společnost, a to proto, aby se dokázala socializovat, nebála se, nebyla agresivní a mohla být tím, co se od nich očekává.

Tohoto jsou schopni však dosáhnout i neregistrovaní chovatelé. Být registrovaným je v tomto směru výsadou, která však je chápána jako výsada zase pouze těmi registrovanými a do jisté míry privilegovanými, případně pejorativně chápanými jako "samo sebe privilegovanými".

Otázkou ale zůstává, co je hlavním motivem systematického rozmnožování koček ať už ušlechtilých s rodokmenem nebo těch bez rodokmenu?

Většina majitelů kočky mazlíka - v tomto případě vynecháme ty vesnické, kde rozmnožování není pod kontrolou - je právě díky jejich výrazným projevům sexuality v době jejich pohlavního dospění nechává kastrovat. Kastované zvíře není sužováno svými častými říjemi a sexuálními touhami a těmito projevy nekomplikuje majiteli soužití, které funguje v omezeném prostoru domu nebo bytu. Vyhovuje tak z hlediska lidských nároků na esteticky líbivého milého, přítulného a stále mazlivého společníka a za tímto účelem je i pořízeno.

Celospolečenský důraz na sociální status, na exkluzivitu a luxus se týká i mazlíčků a není výjimkou, že se stávají spotřebním zbožím, které v první řadě reprezentuje sociální "kvalitu" svého majitele. I mazlíčci pak podléhají trendům, které druhotně vznikají na základě mediální propagace nějakého produktu.. Tak se stává, že máme éru dalmatinů, zlatých retrievrů nebo britských koček ve zbarvení „wiskas“, jež se díky názvu výrobku propagovaného stříbrným koťátkem s černou kresbou vžilo natolik, že se všem typům černých kresek se stříbrem říká „wiskas“.

Zvířata, která propagovala nějaký výrobek, film, nebo jen ideální „eurorodinu“ se stala symbolem sociálního postavení a velmi se v daném momentě po nich zvýšila poptávka. Pořídit si zvíře na základě reklamního spotu resp. mediální sugesce je samo o sobě nezodpovědné a zhoubné ,nicméně se jedná o sofistikovanou strategii pro využívání příslušníků vlastního druhu(lidí) k získávání hmotného bohatství, které umožňuje vyšší míru moci a lidé zkrátka chtějí to, co chce většina.

Není neobvyklé, že taková zvířata ve chvíli hořkého procitnutí majitele konfrontovaného s jeho biologickými potřebami a pudovým chováním nebo změnou vzhledu v dospělosti končí ve zvířecích depozitech.

Lidé jsou svým způsobem života natolik odcizeni přírodě, že v případě nákupu zvířete

uvažují stejným způsobem, jako by si pořizovali věc, která se dá zapínat a vypínat a nejdůležitějším parametrem při rozhodování co koupit není nic jiného než momentální móda podmíněná co nejroztomilejším vzhledem.

3.2.4 Antropomorfismus - příčina šlechtění

Tohoto fenoménu roztomilosti si všímá i Serpell. Upozorňuje na skutečnost, že od dob domestikace do současnosti privilegovaná zvířata, tedy mazlíčci, výrazně změnili svoji velikost i tvar, kdy výraz daného zvířete, ať už se jedná o psa nebo kočku byl co nejvíce "roztomilý", antropomorfní, podobný výrazu dítěte a i chování takových zvířat maximálně připomínalo chování lidí, resp. dětí⁴⁵ a takto je s nimi i nakládáno. Jsou jim přisuzovány lidské duševní stavy jako pocity, myšlenky, motivace a přesvědčení, což je téměř univerzální rys vlastníků domácího mazlíčka. Lidé na celém světě krmí své zvířecí miláčky lidskou potravou, dávají jim jména lidí, oblékají je, oslavují jejich narozeniny, když onemocní, navštěvují odborné lékaře, truchlí, když jejich miláček zemře a pohřbívají je rituálně stejným způsobem, jako člověka⁴⁶

Samotné šlechtitelství už od prazákladu existuje za účelem přetváření divokého a nežádoucího k obrazu lidskému. Plemena psů se šlechtila za účelem buď specifických vlastností nebo specifického vzhledu formou selekce chovných párů a tato tradice je stará stejně jako počátek soužití člověka s domestikovaným zvířetem.

Jako příklad můžeme uvést perské kočky, jejichž typ se během sta let mimořádně změnil směrem k antropomorfnímu výrazu připomínajícímu roztomilý vykulený výraz malého dítěte a cíleně se vybírají jedinci s klidnou nenáročnou povahou, které zdaleka nepřipomínají své předky s jejich instinkty a pudovými potřebami. I u jiných plemen, například britské krátkosrsté kočky je žádanější typ s většíma očima, kratším nosem, plnými tvářemi a sladkým výrazem připomínajícím panenku. Britka má velmi hustou srst připomínající plyš, zavalité tělo a je spojována s představou „plyšového medvídka“ tedy něčím roztomile dětským, infantilním. V případě perské kočky a britské modré krátkosrsté kočky se jedná o plemena, která ve zdejších zeměpisných šířkách patří k nejstarším a nejoblíbenějším a jejich typ je výsledkem jedné stovky let šlechtitelské práce. V případě psů je tento posun ještě markantnější, neboť se jejich šlechtění věnovalo podstatně více pozornosti a již ve středověku

⁴⁵ Serpell James, In the Company of Animals, str. 82

⁴⁶ Serpell James, Anthropomorphism and Anthropomorphic Selection Beyond the "Cute Response", Society&Animals, Volume 10, Number 4, 2002

byly běžnou součástí „výbavy“ dvorních dam malí, roztomilí, příruční psíci s velkýma očima a krátkým nosem.

Žádoucí je z hlediska třibení typu nejenom antropomorfní výraz, ale také extrém v podobě superštíhlého těla u siamských a orientálních koček, supervelkých uší opět u siamek nebo devon rexů, lysé variety typu sphynx nebo neustálé prošlecht'ování různých barevných variet, které se u koček žijících divoce nevyskytují.

Takto šlechtěná zvířata byla v minulosti společníky pouze bohatých a urozených lidí. Nyní je „iluze“ bohatství dostupná mnohem většímu počtu lidí, takže kulturní konstrukt "značky" jakožto něčeho exkluzivního, drahého a tudíž méně dostupného všem se rozšířil i na domácího mazlíčka, který je koneckonců vlastnictvím člověka a za jehož pořízení je ochoten zaplatit. Čím dražší a luxusnější mazel, tím vyšší zdání sociální prestiže.

Nebyl by li zájem o šlechtěná kořata s rodokmenem, pravděpodobně by bylo i méně chovatelů. Alespoň těch, kteří odchovávají kořata kvůli ekonomickému přínosu.

3.2.5 Řízená reprodukce - stvořitel'ský či mateř'ský komplex?

Pokud vyloučíme, že chovatel odchovává kořata z důvodu, že je dokáže díky vysoké poptávce draze zobchodovat, musíme si nutně položit otázku, proč tak činí.

Držet nekastrovaná zvířata, kočky a kocoury v uzavřeném prostoru - volný pohyb venku je chovatelským řádem zakázán z důvodu neřízeného křížení a zdravotních rizik - domu nebo bytu, vyžaduje velkou dávku trpělivosti, disciplíny a odhodlání.

Nekastrovaný kocour v drtivé většině případů značkuje své teritorium močí, která čpí, takže při vstupu do bytu nebo domu okamžitě ucítíte přítomnost takového kocoura. Od chvíle, kdy kocouři dospějí, což je obvykle mezi 9-12 měsícem, začnou intenzivně volat kočku se kterou se chtějí pářit. Toto volání všichni znají, připomíná pláč dítěte a je opravdu velmi hlasité. Mezi kocoury se nacházejí i klidnější jedinci, ale feromony mroukající kočky nenechají v klidu žádného. Kocour je nevrlý, neklidný, nervózní, špatně žere. Člověku dává najevo svoji nespokojenost, nemůže li se pářit. Kočka začíná mroukat také dle plemene v obdobném věku a svoji touhu po kořatech dává hlasitým a vytrvalým způsobem najevo, válí se po zemi, otírá a je neklidná. Mroukání, pokud nedojde k páření trvá zhruba týden. Se zkracujícími intervaly klidové fáze se opakuje, extrémem může být, kdy kočka mrouká nepřetržitě, což ji nesmírně vysiluje a způsobuje i zdravotní obtíže. Kočka žijící volně může mít i tři vrhy ročně a krátce po porodu je schopna znovu zabřeznout. Vzhledem k regulativům chovatelského řádu nelze kočku připustit ke kocourovi dříve než je uchovněna a dříve než dosáhne jednoho roku. Totéž

platí pro kocoura. Kočka může mít maximálně 3 vrhy koťat během dvou let. Je tedy jasné, že chovná kočka touží stále, dokud nejsou splněny podmínky určené organizací, nebo dokud se její majitel nerozhodne ji nakrýt.

Kočka se v počátku říje přiveze za kocourem a nechá se u něho do doby, dokud dochází ke krytí. Při krytí jsou kočky velmi hlučné, nemazlivé, obvykle je nezajímá jídlo ani lidská společnost.

Z výše uvedeného vyplývá, že chov nekastrovaných zvířat není vzhledem k jejich nepotlačeným pudům vůbec lehký. Tento problém je často řešen podáváním hormonů tzv. antikoncepce, obvykle hormonálních preparátů určeným původně pro lidi. Zodpovědní veterináři nedoporučují dlouhodobé podávání, někteří jsou vysloveně proti, jiní se tomu nebrání.

I přes evidentní nepohodlí související s pachem, hlukem a rozmrzelostí zvířete je odchov koťat považován za jeden z vrcholů chovatelského snažení a má pro chovatele několik významů.

Předně je tím, kdo rozhodne o počtetí. Je tím, kdo vybere vhodný pár, je tím, kdo asistuje při porodu a kdo o kočku s koťaty pečuje.

To vše je tvůrčí, stvořitelský proces, u kterého je člověk od samotného počátku do konce a neděje se jenom z vůle kočky, ale z i vůle jeho. Stejně jako jeho vlastní plánované rodičovství je radostné a naplněné očekáváním, tak i očekávané narození koťat má vysloveně pozitivní náboj.

Většina chovatelských stanic má své webové presentace, prostřednictvím kterých informuje o dění v chovatelské stanici. Kočky a kocouři mají svoje profily s popisem exteriéru, povahových vlastností, absolvovaných výstav s jejich výsledky a veterinárních vyšetření, fotogalerií a samozřejmě plánovaných spojení a očekávaných vrhů. Narození koťat je událostí největší, kterou je potřeba vykřičet do světa. Výtvarné ztvárnění takových presentací obvykle obsahuje atributy běžné při aktu svatby a narození lidského dítěte, kdy u rodičů se objevují symboly srdíček propíchnutých šípem, prstýnků, květinových girland. Narozený vrh zase nese znaky rozlišení pohlaví např. růžovou barvou u kočiček a modrou barvou u kocourků, objevují se symboly čápa, kočárku atp. U koťat nechybí váhy při narození a jejich postupné přírůstky, o koťatech se v textech mluví jako o „našich“ miminkách, mimiscích atp., kočky jsou zase maminky a kocouři tatínkové. Koťata jsou focena s pozadím květin, v bačkůrkách, nasoukaná v hrníčku, nebo s korálky či malým motýlkem kolem krku, s hračkami, aby bylo dosaženo co nejroztomilejší kompozice, které samozřejmě nalezneme od zcela normálních zachycujících koťata v přirozeném prostředí při hře až po absurdní, kde

jsou navlečená do kostýmů, nebo mají pod pacičkou naaranžovaný třeba malý fotbalový míč nebo autíčko.

Koťata po narození dostávají jména, obvykle velmi vznešená a dlouhá např. Ronaldino Ricci Cilestro Brillante di Nascita Horský Park *SK, Vannesa Viviana British Velvet*CZ nebo Bubble Brisa Deep Red*CZ, Velvet Blue Paw of Dyade* NL přičemž se jedná o samotné jméno "příjmení" v podobě názvu chovatelské stanice, ze které kotě pochází a často se i přidá zkratka země, kde daná chovatelská stanice působí. Vznešenost jména má zřejmě poukázat na ušlechtilý původ kočky, protože obyčejné kotě nosí obyčejné jméno.

Je běžné, že v případě úmrtí kočky nebo pokud matka koťat přijde o mléko, převezme její roli chovatel a vrh koťat uměle krmí, což je z počátku života koťat nutné každé 2-3 hodiny ve dne i v noci.

I v případě, že se vše obejde bez komplikací je péče o koťata rozdělena mezi kočku a lidské společníky domácnosti. Od 4.-5. týdne začnou koťata přijímat kromě mateřského mléka i jinou potravu, kterou obstarává člověk. Koťatům se vaří, mrazí, krájí a podává vařené i syrové maso, výjimkou takové kotěcí stravy nejsou smetánky a kondenzované mléko, tedy strava vysloveně „lidská“. Po koťátkách se uklízí, musí se naučit používat toaletu, je nutné odstranit vše, co by mohlo koťatům ublížit a je třeba je aktivně zaměstnávat hračkami, hrát si s nimi a mazlit se s nimi. Tento proces se běžně nazývá „socializace“. Mezi kočkou a jeho majitelem funguje princip naprosté solidarity, podobně jako v případě jakéhokoli rodinného příslušníka. Takové chování je antropomorfní. „Antropomorfismus, zdá se, má své kořeny v lidské schopnosti pro takzvané „reflexivní vědomí“. Což je schopnost používat vědomostí, znalostí a uvědomění, jaké to je být člověkem, umožňuje pochopit a předvídat chování druhých. Což lze vztáhnout pravděpodobně i na ne-lidské bytosti. Archeolog Mithen (1996) tvrdí, že antropomorfismus je jedním z vymezujících znaků anatomicky moderního člověka (*Homo sapiens sapiens*), a že se pravděpodobně vyvíjel již před více než 40.000 lety. Mithenovo tvrzení je založeno na archeologických důkazech vypovídající o náhlé změně v lidských postojích vůči zvířatům a přirozenému světu, které se objevilo v období paleolitu. Není náhoda, že období bylo spojeno s celou řadou dalších významných kulturních a technologických pokroků: vynálezem lodí, použitím luků a šípu, objevují se první nástroje vyrobené z kamene - pazourku objevují se dekorativní prvky a počíná výtvarné umění a zaznamenány jsou i první jednoznačné důkazy o rituálním pohřbívání a dalších náboženských praktikách.“⁴⁷

⁴⁷ Serpell James, *Anthropomorphism and Anthropomorphic Selection Beyond the “Cute Response”*, *Society&Animals*, Volume 10, Number 4, 2002

V případě člověka chovajícího kočky a projektujícího do tohoto zvířete svoje postoje, představy a zkušenosti, které má sám k sobě nebo o sobě a které aplikuje jak na příslušníky svého druhu do kterých je schopen se „vcítit“, tak na své zvířecí společníky. Člověk je instinktivně připraven se ujmout opuštěného dítěte, stejně tak je schopen se ujmout odvrhnutých koťat a převzít roli kočičí matky. Stejně, jako je s radostí očekáváno narození lidského potomka je tato událost vnímána i u narození vrhu kočičích společníků, na které je toto „lidské“ chování vztaženo právně díky antropomorfnímu způsobu chování.

Tím by se dala vysvětlit i skutečnost, proč jsou chovateli koček především ženy. Odchov koťat je pro ně daleko přitažlivější díky jejich roli matky, ať už uskutečněné nebo budoucí. Mateřství je obvykle chápáno jako krásná událost a smysl existence ženy. Není tedy vyloučené, že chov koček a odchovávání koťat umožňuje ženám chovatelkám „přehrávat“ svoji mateřskou roli a radost spojenou s narozením potomstva a péčí o ně. Můžou se tedy tímto způsobem mateřsky realizovat, aniž by byly samy pokaždé matkami.

Mateřství samo o sobě přináší ženě celou řadu fyziologických obtíží spojených se vzrůstající zátěží rostoucího plodu a změn hormonálně podmíněných. Radost a očekávání potomka však tyto nepříjemné stavy předčí. Je tedy logické se domnívat, že i starosti a nepříjemnosti spojené s držetím nekastrovaných zvířat jsou následně kompenzovány radostnými pocity z narození kočičího potomstva. Řízenému chovu koček a odchovávání koťat může být na základě uvedeného přidělen stejný smysl a význam, jaký přikládá své mateřské roli, která však v dnešní době doznala určitých změn vzhledem k celospolečenskému tlaku na ženskou emancipaci. Ženy díky antikoncepci mohou vědomě svoje mateřství oddalovat a řídit, biologická touha po potomstvu je však instinktivní.

Kočka je symbolem příkladné matky a její uspokojení z narozených potomků je evidentní a dojemné. Kočka své děti přesvědčivě miluje, pečuje o ně, hraje si s nimi, učí je. Kočka je bez okolků schopna adoptovat jiná koťata, někdy i mládě jiného savce velikostí přibližně odpovídajícího kotěti. Tyto schopnosti a projevy jsou velmi podobné lidským.

Existují však i prozaičtější důvody - ekonomický význam chovu, kdy koťata jsou především vnímána jako obchodní artikl a význam prestiže v souvislosti se skupinou. Výstavně úspěšné odchovy vypovídají o profesionalitě chovatele a zvládnutí „řemesla“ chovu, kdy na základě vlastního úsilí, tedy výběrem chovného páru schopného produkovat typově nadprůměrná koťata odpovídající momentální míře vkusu, chovatel dosáhl veřejného úspěchu. Byla tedy uspokojena jiná, než mateřská a pečovatelská potřeba, ale stejně hodnotná pro dobrý pocit člověka sdílejícího skupinovou identitu.

Organizované chovatelství má oproti běžným majitelům domácího mazlíka a členům virtuálních komunit jedu zásadní odlišnost. Kromě toho, že se řídí závaznými pravidly, se tyto lidé s oblibou shromažďují hlavně prostřednictvím pořádaných výstav a v menší míře členských schůzí.

Zajímavým fenoménem jsou virtuální komunity kočkařů, které začaly vznikat souvislosti s rozšířením internetu.

3.3 On-line kočka - sdílení skupinové identity

Internet je nesmírně vhodným nástrojem pro rozvoj virtuálních komunit. Je to dáno jeho schopností podporovat přesně to, co tvoří obsah vzájemné komunikace mezi komunitou a jedincem. Jedním z přínosů internetu je i to, že umožňuje vznik komunit nezávisle na geografickém hledisku. Lidem k nalezení společné řeči stačí, aby měli stejné zájmy a cíle. Na druhé straně nejsou lidé vězni komunit, do kterých se narodili a pro to, aby se někdo mohl členem komunity stát není třeba lpět na pohlaví, barvě pleti, sociální statusu atd. Komunitu lze popsat i jako síť vztahů. Členem komunity může být jen ten, kdo v ní žije, přispívá do ní a koho znají ostatní příslušníci komunity. Televizní kanál nebo internetový kanál může být odrazem kultury. Komunita se z něj však stane pouze v případě, když budou jeho příslušníci navzájem komunikovat (v ideálním případě mají i stejný cíl). Může jít o fanoušky nějaké hvězdy, ale také politické hnutí, podnikatelský záměr, školu nebo milovníky koček. Komunita je společný majetek, který vznikl z investic jejích členů. Čím více se v ní angažujete, tím více z ní získáváte.

Život virtuálních internetových komunit je udržován a rozvíjen jejími členy. Jen na nich závisí, jak komunita žije a vyvíjí se. Jaké podněty mohou různé lidi přimět ke vstupu či dokonce aktivní participaci v rámci virtuální sociální sítě? Jinými slovy, co může být hlavním stimulem pro získání aktivních uživatelů do komunity?

Jedním z hlavních podnětů k aktivní participaci snaha lidí zůstat v kontaktu. V reálném životě lidé udržují své přátelské vazby tím, že si občas zavolají, zajdou na pivo či sportovat a přitom se vzájemně informují o tom, co je nového. Stejně tak je tomu i ve virtuálních komunitách. Uživatelé se mohou navzájem propojit a být informováni o tom, co je u jejich přátel nového. Kromě udržování stávajících vztahů využívají lidé sociální sítě často i kvůli hledání nových přátel. Lidé hledají spřízněné duše, které řeší podobné problémy, zažívají podobnou životní situaci, či mají společný zájem.

Existují weby se službami, kde konkrétní „dobrovolníci“ zdánlivě bezprecedentně pomáhají zodpovědět otázky ostatních. To je i podstatou kočičích fór, kde méně zkušení žádají virtuální veřejnost o radu. Co může vést uživatele k tomu, aby usedl k počítači, procházel něčí dotazy a formuloval svůj názor? Častým důvodem je budování osobní historie a reputace, jinými slovy získání respektu ostatních uživatelů, touha po uznání a ocenění znalostí a schopností. Touha po uznání a ohodnocení je neuvěřitelným pohonem pro sociální sítě a zároveň hnacím motorem všech bloggerů. Lidé se zde exponují komunitě a komunita je opětovně ujišťuje o jejich místě na Zemi.

Nejznámější kočičí komunity obsahují nespočet článků tvořených dobrovolnými autory. Tito autoři byli ochotni investovat stovky i tisíce hodin svého času, aby vytvořili, okomentovali či vylepšili sdílené stránky. Možným impulzem k takovému kroku by mohla být solidarita a potřeba činit věci, o kterých jsme přesvědčeni, že jsou potřeba. Ze stejného důvodu lidé darují krev či se podílejí na veřejně prospěšných činnostech a podporují charitu. Důležitým momentem může být také snaha vrátit zpět hodnotu, kterou uživatel získal. Pokud mu konkrétní web pomohl s nějakým rozhodnutím (např. formou existujícího komentáře, hodnocení či kritiky), spíše přidá i své hodnocení nebo recenzi. Předpokládá-li využití tohoto zdroje i v budoucnu, potom časový vklad a příspěvní dává smysl. Exhibicionismus a touha po zviditelnění - nedoceněná kreativita - je dalším velmi frekventovaným stimulem pro vstup a působení ve virtuální síti. Forma sebe prezentace spočívá ve zveřejňování fotografií, nebo literárních útvarů, která přináší možnost obdržet pozitivní a konstruktivní zpětnou vazbu.

Kočí weby a kolem nich vzniklé komunity nerozlišují, jste li chovatel, ochránce opuštěných koček, nebo jen skromný majitel vesnické mišilovky. Obvykle poskytují pro každého něco, jak informace z chovatelského prostředí, oznámení o konaných výstavách a fotogalerie z výstav a jiných „kočkoakcí“, rady pro chovatele začátečníky, seznamy chovatelských stanic a krycích kocourů nebo seznamy testovaných jedinců na aktuální genetická onemocnění, inzerci a různé akce a soutěže. Často najdeme veterinární poradenství anebo fóra s množstvím bohatých zkušeností a rad týkajících se snad všeho, co kočkaře v souvislosti se soužitím s kočkou může potkat.

Dříve, než se podrobně budu zabývat obsahem, je vhodné zmínit členský cyklus on-line komunit, který byl navržen Amy Jo Kim⁴⁸. Uvádí, že součástí virtuální komunity se lidé nejprve stanou jako návštěvníci, či lurkers (*ten kdo číhá*). Po prolomení bariéry se stanou

⁴⁸ Amy Jo Kim, *Community Building on the Web : Secret Strategies for Successful Online Communities*, 2000
Amy Jo Kim je americký autor a výzkumný pracovník v oblasti on-line komunit.

nováčky a již se mohou účastnit komunikace. Po určité době se stanou stálými členy. Pokud prolomí další bariéru, stanou se vůdci (správci) a po nějaké době se vyčerpají a stávají se „starými“. Tento cyklus může být aplikován u mnoha virtuálních komunit. Podobný model lze nalézt v dílech Jeana Lave a Etiena Wengera⁴⁹, kteří popisují cyklus o tom, jak se uživatelé mohou začlenit do virtuální komunity s využitím principů legitimní periferní účasti. Navrhují pět typů tras: "periferní" (tj. lurker - *čítající*) - externí, nestrukturovaná účast, spočívající v např. prohlížení obsahu, "příchozí" (tj. nováček) – nově příchozí je vpuštěn do komunity a může se plně účastnit a přispívat, "zasvěcenec" (tj. stálý člen) – plně uznaný etablovaný účastník, "strážce hranic" (tj. vůdce) - podporuje členství a zprostředkovává interakce a "odchozí" (tj. starý) - v procesu opouštění komunity kvůli novým vztahům, novým místům, novým vyhlídkám.

Jako lurker, prostý návštěvník, lze tyto weby pojmout jako informační portály nebo zábavné čtení, případně využít inzerce. Aby bylo možno vytvořit - nikoli snad jen sobě - ale hlavně své kočce profil, je třeba postoupit výše, mezi registrované členy, kteří mají možnost uveřejněným informacím udělovat komentáře nebo reagovat v diskusních fórech. Některé weby jsou primárně zaměřené na pomoc opuštěným zvířatům, jiné slouží pro prezentaci konkrétních mazlíčků, kteří mají své obsáhlé fotogalerie a jejich majitelé jim píšou deníčky, tedy interpretují realitu z pohledu své kočky na svět. Berou tedy na sebe její identitu, aby i kočka mohla konečně promluvit a stát se tak rovnocenným členem lidské společnosti. Kočičí weby jsou především o kočkách a o zkušenostech lidí s kočkami. S kočkou každodenně zažívá její lidské okolí celou řadu situací, kterým často nechybí humorný podtext. Tohoto humorného aspektu kočky si všímali již staří Egypťané a některá situační vyobrazení koček z výzdoby hrobek přesně vystihují jedinečnou oportunistickou povahu kočky.

Kočka je především vtipná, ve své hře, ve svých "spacích" polohách, ve svých výrazech i ve svém způsobu komunikace. Kočka svého majitele jedinečně baví a ten nechce být sám a o svou radost se chce podělit zveřejněním fotografií zachycujících kočku v komické situaci nebo vyprávěním veselého příběhu jehož pointou bývá to, co všichni kočkaři dobře znají, protože doma mají také kočku. Teorie superiority a relaxace vysvětlují „komické“ mimo jiného potřebou snížení tenze a vybití přebytečné energie.⁵⁰ Společným rysem imaginace, hry a kreativity je zprostředkování mezi skutečným na jedné straně, na druhé straně možným, zdánlivým či ideálním. Zdvojování, resp. prožitek a reflexe z tohoto imaginativního

⁴⁹ Jean Lave je sociální antropoložka se zájmem o sociální teorie učení, působí University of California, Berkeley. Spolupracuje s Etiennem Wengerem, teoretikem vzdělávání.

⁵⁰ Borecký, Vladimír; "Imaginace a kultura", str. 100

zdvojení je podstatou komiky. Je tedy pravděpodobné, že nejenom vlastnění kočky, ale i přenášení a interpretování komických figur prostřednictvím vhodného média má v sobě kreativní prvek, relaxační prvek a z psychologického hlediska poskytuje těm, kteří tento kreativní prostor sdílejí celou řadu pozitivních a uvolňujících pocitů spočívajících nejenom v samotné kreativní činnosti, ale pochopení interpretovaného svým virtuálním okolím.

S tímto i souvisí celá řada specifických výrazů používaných členy této virtuální komunity. Tyto výrazy taktéž nepostrádají humorný nádech. Např: *kočkityda*, *odpytlíkovat* (kastrace kocoura), *kožich* (kočka), *přitlapkovat* (vyvěsit článek nebo komentář), *prdka* (kočičí zadnice), *dvounožka* (majitelka kočky) a i kočičí příběhy mívají nejčastěji veselou pointu:

"Kočky, když jsem byla kotě, tak se mi občas podařilo něco tu a tam shodit. To je snad normální. Jenže od té doby, když paničce něco spadne, tak místo toho, aby si zanávala, tak jen povzdechne: „Anetko, Anetko.“ A to stejné její mládě! A já si pak připadám, jako nemehlo. A to není všechno, co na mě svádí. Dřív jsem se s nimi ráda dívala na fotbal. Sedla jsem si před televizi a snažila se chytit ty malé postavičky. Časem jsem zjistila, že to nemá smysl, takže když se teď dívají na fotbal, tak si raději lehnu kousek od televize a spím. No, a to pak máte slyšet, když modří prohrají. Prý Anetka špatně fandila :-(. A zase je to na mně.

Tuhle přišla malá návštěvnice. Já rychle zalezla do boudičky. A už to zase bylo: Jé, Anetka je v boudičce, to bude pršet, tak jako když jsem tu byla včera. Panička říká, že včera spadlo jen pár kapek, jenže návštěvnice tvrdí, že v Číně byly povodně. Tak jsem se trochu zalekla. Sama vím o svých schopnostech rosničky, jsem-li v boudičce, bude pršet. Nechci způsobit další světové neštěstí, tak vylezu ven. Jenže chyba. Návštěvnice už na mě čekala, okamžitě mě bere do náručí a začne se se mnou muchlovat. Brrrr, britky, víte o čem mluvím. Sundejte ze mě toho člověčáka! Já se mazlím, když chci já! Třeba tak ve čtyři hodiny ráno. To zamňaučím a panička příběhne. Nebo taky ne, tak jako dnes, když na mě křikla, ať laskavě zvednu ten svůj tlustý chlupatý zadek a dojdu za ní a Anetkou do postele :-(.

No uznejte, mám to těžké. Už se jen bojím, že tu někdo zazvoní a řekne, že za současnou ekonomickou krizi můžu já. Ani bych se moc nedivila. Ale vůbec to není pravda. Granulí jím čím dál víc a hovězího taky, takže pro oživení ekonomiky dělám, co můžu.

Pac Anetka"⁵¹

Tyto projevy by nebyly možné bez on - line sítě. Technologie a společný zájem dal vzniknout portfoliu výpovědím a zpovědím jednotlivých příznivců koček a mohou významně pomáhat při analýze fenoménu domácího mazlíčka, neboť jsou veřejné. Samozřejmě existují i jiná média věnovaná kočkám, jako je měsíčník "Naše kočky" nebo již zmíněný Informační zpravodaj SCHK, ale žádné nemá kapacitu pojmut obrovské množství individuálních

⁵¹ Deníček kočky Anetky zveřejněný na www.modrykocour.cz

zkušeností, pocitů, postojů, názorů a není schopno uspokojit potřebu osobní kreativity bezprostředně se vážící k tématu a ještě podat zpětnou vazbu.

3.4 Proč mají lidé kočky? Identita kočkaře

Proč mají lidé kočky? Jednoduchá otázka, nesnadná odpověď. Jak bylo v začátku úvodu práce uvedeno, je stále velice málo realizovaných výzkumů, na základě kterých by se dalo jednoduše zodpovědět, proč lidé adoptují zvíře, o které se starají, přisoudí mu status člena rodiny s neomezenými právy, investují do jeho stravy, veterinární péče a příslušenství obrovské sumy a jeho ztrátu považují za stejně (ne-li více) bolestnou, jako ztrátu blízkého příbuzného.

Z výzkumů z oblasti vlivu - sociální podpory - domácího mazlíčka na zdraví jeho majitele se dozvíme, že zvířata jednoznačně ovlivňují pravděpodobnost vzniku nemocí jako jsou kardiovaskulární choroby, cukrovka nebo rakovina. Mají zároveň obrovský vliv na psychiku svého majitele, který je méně exponován psychickým onemocněním:

„Význam sociální podpory pro lidské blaho byl potvrzen nepřímo v celé historii, během posledních 10 let se objevuje v rozsáhlé lékařské literatuře potvrzení o silného pozitivního vztahu mezi sociální podporou a zlepšením lidského zdraví. U těchto forem sociální podpory bylo prokázáno, že chrání proti kardiovaskulárním onemocněním, revmatickou horečkou, cukrovkou, zánětem ledvin, zápallem plic, a většinu forem rakoviny, stejně jako před depresí a sebevraždou (Eriksen, 1994; Esterling, Kiecolt-Glaser, Bodnar & Glaser, 1994; House, Landis & Umberson, 1988; Sherbourne, Meredith, Rogers & Ware, 1992; Vilhjalmson, 1993). Přesný mechanismus těchto zdraví šetřících účinků sociální podpory je stále předmětem vědeckých debat, ale většina odborníků, zdá se, souhlasí s tím, že hlavní přínosy vyplývají z kapacity podpůrných sociálních vztahů, které se zdají být nárazníkem před škodlivými vlivy na zdraví nebo chronickým životním stresem (Ader, Cohen, Felten &, 1995)⁵².

Zvíře, tedy domácí mazlík, má tradici při psychické terapii a to bez ohledu na věk. Ukazuje se, že může být výborným společníkem pro staré a osamělé lidi, kteří se díky potřebám zvířátka zaobírají nějakou systematickou činností, kterou péče o živého tvora je, mají zodpovědnost, mohou se cítit psychicky lépe, neboť mají někoho, kdo na ně bezprostředně reaguje. Serpell se v jedné ze svých studií zaobírá vztahem domácího mazlíčka a dítěte:

⁵² Serpell James, Anthropomorphism and Anthropomorphic Selection Beyond the “Cute Response”, Society&Animals, Volume 10, Number 4, 2002

„Několik studií ukázalo, že děti vítají společnost svých miláčků jsou li sami, nudí se, cítí se osaměle, nebo nešťastně. V této souvislosti je třeba zdůraznit velký význam mazlíčků pro nešťastné děti. Kromě toho studie ukazují, že tato intimnost směrem ke zvířatům v reakci na stresující události, úzce souvisí s přechodným zlepšením sociálně-emočním fungováním (Bryant, 1990). Domácí zvířata, v tomto kontextu, mohou sloužit jako „přechodné objekty“ (Winnicott, 1953), ale mají další výhody oproti schoulení se pod deku nebo objetí měkké hračky, jsou schopni reagovat na potřeby dítěte prostřednictvím citu a zjevné sympatie. V každém případě je potenciální hodnota domácího mazlíka, vnímaného jako dočasné útočiště pro emocionální nešťastné dítěte téma, které si zaslouží podrobnější šetření.“⁵³

O terapeutickém účinku vztahu člověka ke svému mazlíčkovi nemůže být pochyb. Kromě psychické a sociální podpory má i obrovský didaktický vliv na děti. Velmi často silné pouto ke zvířatům vzniká již v dětství, pokud děti mají možnost se zvířaty stýkat nebo nějaké vlastnit. Péče o zvířátko nutí ke zodpovědnosti, nutí dítě k větší empatii, představitosti, solidaritě nejenom ve vzatu k přírodě jako takové, ale i lidské společnosti. Mazlíček je tedy nejenom terapeutem, ale i učitelem.

Člověk velice záhy pochopil, že je mu společnost zvířete příjemná. Tento pocit přetrvává do dnes, nicméně díky hektice současného života a hodnotovému systému, který je jednoznačně materiálně orientovaný, zdá se, získává hlubší rozměr a lidé hledají emocionální uspokojení právě v tomto nekomplikovaném a jednoznačném vztahu častěji a někdy na úkor vztahů s lidmi. Množí se, že zvíře, ať už kočka nebo pes, supluje fungující rodinu, je pojátkem páru místo vlastních dětí, udržuje emocionálně vyhaslá partnerství a působí jako mediátor, supluje rodinného společníka starým a opuštěným lidem, důvěrného partnera nešťastným dětem.

V této souvislosti je nutné zmínit, že lidská řeč, ať už je považována za vrchol komunikace, se jeví jako velký sociální problém, jako naprosto nedokonalé médium. Ač lidé mají tuto schopnost, zažívají mnohá nedorozumění, konflikty a lži vedoucí k emočním zraněním. Málo co umí ublížit více a trvaleji, než zlé slovo. Kočka, nebo jakýkoli příslušník zvířecího plémě, si řeč neosvojila a přesto mluví řečí, která lidským bytostem pomáhá, léčí a poskytuje pocit jistoty a důvěry. Formy komunikace na jiné, než řečové bázi jsou nesmírně důležité pro zachování psychické rovnováhy. Komunikujeme se svým okolím prostřednictvím celé škály neverbálních výrazů a např. "body language" přesně a nelživě vypovídá o našich záměrech, úmyslech, pocitech. Neverbální komunikací dokážeme sdělovat mnohé, aniž bychom chtěli a přesto jí věnujeme minimum pozornosti, neprocvičujeme ji, neučíme se jí, nezajímáme se o

⁵³ Serpell James, "Animals in Children's Lives "; Society&Animals, Volume 1, Number 1, 1993

ni, protože důvěřujeme řeči. Domácí mazlíci nás pozorování a neverbální komunikaci systematicky učí a máme je pro to, abychom úplně neztratili kontakt s netušeným bohatstvím přírody a mohli se cítit jako její součást, což nám přináší hluboké uspokojení.

Kočka je velmi inteligentní savec, zachovala si svoji individualitu, je nenáročná a přitom velmi mazlivá, komunikativní, komická a hravá, krásná. Má zkrátka vlastnosti, které maximálně vyhovují životnímu stylu a potřebám jejího chovatele, který očekává, emoční odezvu, komunikaci, hru a zábavu a estetický prožitek.

ČÁST II. - PRAKTICKÁ

Transkripce terénního výzkumu

Cíl výzkumu:

Výzkum zaměřený na chovatele koček, ať už organizované, nebo neorganizované si kladl za cíl objasnit motivy zdánlivě anomálního jednání, jakým se chov domácích mazlíčků z vědecké perspektivy jeví. Výzkumy zaměřené na vzájemnou interakci člověka a domácího mazlíčka jsou spíše ojedinělou záležitostí, ač se jedná o velmi rozšířený a jak jsem zjistila i

prastarý fenomén vyskytující se napříč mnoha zcela odlišnými kulturami. Dodnes nejsou vědci schopni spolehlivě vysvětlit důvody, které některé lidi vedou k tomu, aby poskytovali zázemí živočichovi, který nemá pro člověka ekonomický přínos. Z již realizovaných výzkumů vyplývá, že vliv mazlíčka na svého majitele je velmi pozitivní a evidentně zlepšuje kvalitu života. Dovoluje člověku se lépe vyrovnávat se stresem, psychickým tlakem a s tím souvisejících onemocnění, nicméně je známo, že psychické rozpoložení člověka, jehož kvalita je do velké míry dána vztahem k okolnímu světu a jeho zpětnou vazbou je jedním z nejdůležitějších činitelů ovlivňujícím i jeho zdraví.

Dále bych chtěla uvést, že část poznatků pochází z mé bezprostřední zkušenosti, neboť od narození jsem měla možnost naplno užívat přítomnosti různých druhů zvířat vyskytujících se v mé každodenní blízkosti a konkrétně kočky (a hlodavci - myš bodlinatá a osmák degu) se vzhledem k mému životnímu stylu staly pojátkem s příjemnou minulostí a pokračováním tohoto kontaktu s ne-lidskými tvory v omezených podmínkách městského prostředí.

Základní hypotézy:

Člověk je tvor citově založený. Nutně potřebuje celou řadu vztahů, které mu přinesou uspokojení jeho citů. Selhává li odezva od lidských členů společnosti, upne se citově ke zvířeti, které je na něm závislé. Nemůže jej proto nikdy zradit. Nechová se iracionálně, nenutí k nepříjemnému rozhodování a vyjadřuje pozornost a sympatie bez podmínek. Zvíře je neutrálním prostředníkem mezi individuem a společností. Pomáhá řešit vědomé i nevědomé emoční konflikty, starosti a obavy.

Člověk je tvor soutěživý a hravý. Existuje li určitá skupina lidí se shodným zájmem, je pravděpodobné, že vznikne v dané skupině forma nějaké soutěže s vlastními pravidly, která podporuje skupinovou hierarchii a spoluvytváří její strukturu.

Člověk potřebuje sociální prostředí (skupinu), s jehož pravidly fungování se identifikuje a má se členy této skupiny společné téma, tak aby je mohl sdílet a dočkal se kýžené odezvy z vnějšku směrem k sobě.

Člověk hledá prospěch, nejlépe ten finanční. Jsou tací, kteří za lásku ke zvířeti schovávají svoji lásku k penězům. Zvíře degradují na výrobní prostředek. Vztah ke zvířatům věrně vypovídá o skrytých motivech a záměrech, emoční vyspělosti a inteligenci člověka.

Metody výzkumu:

Hlavní metodou výzkumu mi byla bezesporu vlastní praxe, která se v průběhu promýšlení a koncipování této práce obohatila o některé systematické postupy a oficiální metody, jinými slovy řečeno, kočkařem a milovníkem zvířat jsem byla již dávno před tím, než jsem se domácími mazlíčky začala zabývat z teoretického úhlu pohledu.

Od roku 2007 jsem členem základní organizace Svazu chovatelů koček, i když kočky jsem chovala i před tím. Od této doby moji domácnost obohatilo několik koček. V současné době chovám dva krycí kocoury - britského krátkosrstého a skotského klapouchého, kterého jsem importovala z Moskvy a dvě britské krátkosrsté chovné kočky, z nichž jedna pochází z Holandska a také mám naši 13 let starou kastrovanou britskou kočku, se kterou sdílím společnou domácnost již devátým rokem. Před tím jsem měla sedmáct let kočku Micku a dva kocoury nalezence, o které jsem ale přišla.

Jsem majitelkou chráněného názvu chovatelské stanice Deep Red CZ registrované v organizaci FIFe a neoficiální majitelkou (tam je oficiálně jako majitel registrován můj druh z důvodu nepřipustného duplicitního vlastnictví registrované chovatelské stanice) chovatelské stanice skotských klapouchých koček FOLDCAT CZ registrované u WCF. Od roku 2007 jsem navštívila více jak desítku výstav jak v Čechách, tak v zahraničí, zároveň příležitostně asistuji jako tzv. steward posuzovatelům při procesu posuzování při výstavách. Jsem v kontaktu s našimi členy základní organizace a každoročně pomáhám s realizací mezinárodní výstavy koček v Hradci Králové. Jsem taktéž v kontaktu s celou řadou chovatelů koček, jak v Čechách, tak v zahraničí a během té doby jsem nashromáždila velké množství informací týkajících se koček a všeho, co s nimi souvisí. Měla jsem možnost probrat celou řadu zajímavých informací v rozhovorech s posuzovateli a představiteli organizací, nebo jen s majiteli koček, kteří je stejně jako já chovají, nebo je mají pro radost. Použila jsem tedy formu zúčastněného i nezúčastněného pozorování, hloubkových i strukturovaných rozhovorů a k závěru výzkumu i rozsáhlý kvalitativní dotazník, který zodpovědělo 50 respondentů, jak chovatelů tak majitelů domácího mazlíčka. Jeden z nich je přílohou této práce. Největší důraz byl kladen na autenticitu výpovědí, schopnost respondentů popsat své zkušenosti a niterné pocity. Nebyl brán ohled na žádnou jinou skutečnost, než tu, jsou li majitelem registrovaného nebo neregistrovaného zvířete. Otázky sociálního statusu, pohlaví a věku nebyly zohledněny.

Jelikož je tato práce nejenom o lidech, ale také o kočkách, bylo mi velkou studnicí poznání i pozorování chování samotných koček zejména v podmínkách a teoretické studium jejich chování. Kočka neprotestuje, když je pozorována, narozdíl od lidí. Je možné se donekonečna kochat jejími projevy, pohyby, komickými figurami, způsoby vyjadřování. Je to nekonečný

film, ovšem velmi závisí na naší vlastní představivosti, jakým obsahem bude naplněn. Vztah s kočkou budeme mít přesně takový, jaký si jej vytvoříme.

Etické stanovisko:

Vzhledem k povaze výzkumu a získaných informací nebyly v této práci uvedeny žádné konkrétní údaje, které by mohly vézt k identifikaci respondentů nebo zneužití jejich osobních údajů.

Analýza sebraného materiálu:

Kočky mají celou řadu výrazových prostředků pro to, co chtějí sdělit, podstatné je, jak těmto nonverbálním výzvám majitel kočky rozumí a jaký jim přisoudí obsah. Dá se říci, že čím starší je kočka a zkušenější chovatel, tím větší míra porozumění může mezi těmito dvěma panovat. Jak kočce, tak jejímu majiteli chvilku trvá, než jeden druhému začne opravdu rozumět. I kočka, ke které je nedostatečně "po kočičím" přístupováno může být člověkem nebo bezprostředním okolím značně frustrovaná, což dává najevo některými výrazovými prostředky pro člověka někdy zcela nepochopitelnými. Takovými projevy může být nečistota, agrese, naschvály, uzavřenost atd. Většina „potíží“ s chováním kočky má podstatu nedorozumění mezi ní a jejím chovatelem. Odstraní-li se příčina frustrace kočky, spočívající např. v omezeném prostoru, žárlivosti, nedostatku času, příchodem kočičí konkurence, fyziologickými obtížemi, je kočka schopna pokračovat dále ve svém spokojeném soužití s člověkem.

Vzhledem k tomu, že kočka nebo pes neumějí mluvit (i když jsem sama přesvědčena, že lidské řeči dobře rozumí), je hlavním a nejdůležitějším atributem tohoto vztahu schopnost porozumění a dialogu formou jiných výrazových prostředků, než je řeč, což člověku výrazně rozšiřuje celou škálu vlastností a dovedností, které kdysi ovládal a postupně o ně přišel. Byl-li součástí přírody, byl nucen z malých náznaků poznat přicházející nebezpečí, předpovídat (do jisté míry) počasí, na přírodních zdrojích byl závislý, byl nucen z hlediska strategie přežití používat zcela jiné postupy a způsoby komunikace se svým okolím, než které používá dnes, zejména pečlivě pozorovat křehké a nenápadné přírodní souvislosti a vztahy a projevy.

Byl daleko cvičenější z hlediska intuice a imaginace, jejichž schopnost je hlavním předpokladem pro bezproblémové a oboustranně přínosné soužití se zvířetem, tedy takovým, které je schopno srozumitelné komunikace. Je pravdou a některé etologické výzkumy

dokazují, že navázat vztah lze s mnoha živočišnými druhy a i mezi rostlinami existuje specifický druh komunikace související zase s jejich strategií přežití, ale je také pravdou, že s želvou si moc nepovídáte, protože její reakce nesplní vaše očekávání.

"Večer v posteli jsem si vzpomněla, že čiči bude mít narozeniny a napadlo mne, že jí koupím biftek, čiči ležela na koberci, najednou vyskočila sedla si mi na hrud' a olízala nos. Málokdy se takto projevuje, takže nemám jiné vysvětlení, než že proběhla telepatická komunikace a čiči můj nápad „ocenila“ neobvyklým poděkováním.

Máte jiné vysvětlení ?"

Kočka je naštěstí velmi inteligentní a rozsah jejich výrazových prostředků a způsobu chování se blíží v určitých momentech mentalitě lidské, nikoli ve smyslu, že bych ji s člověkem chtěla srovnávat, ale že se její chování přibližuje modelům nám známým a snadno pochopitelným. Představujeme se pod jejími komunikačními figurami figury lidské, což je předpokladem pro to, abychom jí vůbec mohli rozumět a navíc, představa kočky s projevy lidského chování je komická.

Má kočka sama o sobě smysl pro humor? Nebo za humorným chováním kočky stojí lidská imaginace? Majitelé koček ve svých závěrech o tom, co jim soužití s kočkou přináší často zmiňují, že je kočka zábavná. Je s ní legrace. Dělá všelijaké komické kousky. Kočkařské weby jsou plné fotografií s humorným komentářem a příběhů s humornou pointou.

Nasouká se do pračky, rozvalí se na záda, packy rozhozené - což je mimochodem ryze lidská poloha, hypnotizuje prázdnou misku, bezhlavě lítá po místnosti ve snaze chytit můru a padá a naráží do předmětů hlava nehlava, sleduje televizi a packou chytá pohybující se postavy, packou chytá palec u nohy pod hladinou vody ve vaně, v typickém loveckém skoku zarputile loví vaši ruku pod peřinou, z ničeho nic vyjukne z police u stropu, kde byste ji nikdy nečekali a ani nevíte, jak se tam mohla dostat. Naivní komická figura kočky nemá daleko od komiky němého filmu nebo od komických figur nemluvněte či malého dítěte, které dojí má svojí bezprostředností a naivitou. Tato imaginativní hra jakoby otevírala rezervoáry fantazie, z nichž čerpá kreativita. Tento komický, hrový aspekt kočky je zajímavý a pro majitele kočky velmi přínosný, obohacující, odlehčující sociálním vztahům a uvolňující tenzi. Kočka nás baví, aniž je to její úmysl. Není to šašek s nuceným úsměvem, její projevy komika mají zázračnou schopnost rozveselit utrápenou duši.

Není to však jen hravá komika kočky, co je na ní oceňováno. Kočka je partnerem, nikoli přívěskem, který sám se sebou nedokáže být.

"Mám ráda všechny zvířata, ale kočky nejraději. Představují pro mne vlastnosti, které obdivuji a které mi imponují i u lidí. Tzn.: Nezávislost, nespoutanost, soběstačnost, nepodřízenost, sebevědomí, schopnost se sám o sebe postarat."

Má pověst krásné nespoutané, osobité, elegantní, hrdé a „své“. A mnohem více. To jsou vlastnosti, které mnohdy oceňujeme na lidech, kteří mají pověst hrdinů. Přitahují a dráždí svojí zdánlivou nedotknutelností, něčím co nelze zcela obsáhnout, kočky jsou tajemné, opředené mnoha mýty a bohatou minulostí. Toto tajemství bystří lidské smysly a podporuje fantazii. Kočku a její přízeň si musíte získat, její oddanost není zadarmo, sama od sebe. I když ji naplníte misku, nepohrdne, ale bude vás milovat, jen když ji pochopíte. Tato platonická láska k nepostihnutelné kočičí bytosti je podstatou celé dialektiky vztahu, protože opravdu toužíme pouze po tom, čeho jsme nedosáhli. A kočka umí toto napětí udržet.

"Mě kočky prostě baví. Když se cítím mizerně, je pro mě skvělou terapií jenom je sledovat – jak se pohybují, jak jsou elegantní, a především – tohle se špatně vysvětluje – jak žijí sice ve stejném prostoru, ale ten je pro ně plný úplně jiných signálů. Neumím to moc dobře vyjádřit, prostě pokoušet se vnímat věci tak, jak je asi vnímají kočky, činí všední věci zajímavější. V praxi se to projevuje tak, že jim nechávám prohlédnout a očuchat třeba věci, které přinesu z nákupu, i když je to třeba tričko... Taky jim připravuju různé zajímavé atrakce, třeba jim napustím vodu do umyvadla a hodím do ní plavoucí víčko od lahve, a pak sleduju, jak ho kočky loví a zkoumají, co udělá voda, když se do ní ponoří tlapka. Nebo je vysazuju na místa, kam sami nedoskočí (těch moc není) a nechávám je, aby si to tam prohlédly"

Kočky můžete říci vše a budete mít pocit, že vás poslouchá a že vám rozumí. Reaguje na tón a barvu hlasu, zná své jméno a ví, že se mluví k ní nebo o ní. Je li to dílem kočičí mimiky, nebo lidské fantazie, že dokáže nasadit celou řadu výrazů emoce, které jsou ryze lidské - kočka se umí stydět, kočka se umí tvářit uraženě, kočka se umí tvářit rozšafně i unuděně, zmateně i moudře, zvědavě i vševědoucně? Je možné, že do mimických výrazů a projevů chování projektujeme to, co tam chceme vidět a proto to tam vidíme. Je možné, že kočky opravdu mnohé cítí a umějí to prostřednictvím nenápadné mimiky vyjadřovat. Každopádně majitelé koček a psů na základě zajímavých zkušeností věří, že jejich zvířata jsou schopna hlubokého porozumění směrem ke svým blízkým lidem.

"fena dlouhosrsté kolie mého syna zachránila před utopením. Kocour, vyhnán velkým přivandrovalým kocourem na dva roky opustil chalupu a přišel domů zemřít. Všichni poznají momentální náladu člověka a podle toho reagují"

Každá kočka je osobnost s celou řadou specifických osobnostních rysů a vlastností. Není povahově shodné kočky stejně, jako není povahově shodného člověka. Některé jsou

mlčenlivější, jiné zase hravější nebo plašší, některé si rády povídají - což znamená, že mňouknutím odpovídají na vaši řeč. Některé mňoukají výjimečně. Každopádně kromě mňoukání, které má velkou spoustu variací podle situace umí kočka vrnět, opět v mnoha polohách a zvukových intenzitách. Vrnění je bezprostřední pocit slasti nejen pro kočku, ale i pro jejího majitele, neboť je uspokojující dostat okamžitou zpětnou vazbu.

Je zajímavé, že drtivá většina oslovených majitelů kočky svého mazlíčka považuje za svéprávného člena rodiny, vztah k ní bývá přirovnáván k dobrému příteli, často k dítěti, respondenti se vyjadřovali různě, nicméně všichni vztah ke kočce označili jako citový, výjimečný. Míra vnímání tohoto vztahu úzce souvisí s motivy samotného majitele, zkušenostmi, zázemím a psychickým rozpoložením a kvalitou vazeb k okolí.

"Když jsem mimo domov, stýská se mi po nich, loni jsem na dovolené první dny nemohla usnout, protože jsem zvyklá, že mi po posteli večer obchází kocour. Jiná zvířata nemám, tak nedokážu porovnat, jestli by to bylo stejné třeba se psem. Ještě poznamenám jednu zajímavost. Kocouři, ať dělají co dělají, tak mě to nevytáčí. Přitom s lidmi jsem schopná se hádat celkem vehementně, když mám špatný den, rozčílí mě i to, že mi někdo v tramvaji nechtěně šlápne na nohu. Kocoury беру jinak, a kromě hlasitého „nesmíš“ je vlastně ani nijak netrestám. Spíš si řeknu „neměla jsem ten sýr nechávat na stole“, než abych pleskla kocoura. "

Jestliže někdo zůstal po odchodu dětí nebo po smrti svého blízkého sám, je logické, že je více připoutám ke svému mazlíčkovi, než ten, který má fungující sociální síť. Domácí mazlíček má vždy tendenci zaplnit prázdný prostor, kde by měl být lidský cit, síla vztahu je ryze individuální věcí, nicméně je obecně velká obliba domácích mazlíčků spojována s atmosférou společenských vztahů, které jsou vnímány stále více odosobněné, trefně a jednoduše interpretované jedním z respondentů. Co považuje za důvod chování domácích mazlíků?

"Citovou vyprahlost lidí, danou dravčím způsobem života v kapitalistické společnosti"

Není to však univerzální důvod, zajímavé je především to, že si tuto skutečnost lidé uvědomují:

Rozpadající se rodinné a mezilidské vazby. Dle mého názoru lidem chybí vztahy s přáteli i v širší rodině, která dříve bývala více pospolu, i v užší rodině, kdy se každý často zaměřuje spíše na svoje zájmy. Zvíře je většinou doma, je na lidech závislé a myslím si, že skoro každého těší, když o někoho může pečovat a za to se mu dostává odměny v podobě přízně mazlíčka. Dalším důvodem by mohlo být šíření konzumního způsobu života. Pes nebo

kočka patří do obrázku spokojené rodinky usmívající se před novým domem se zahradou téměř neodmyslitelně. Reklamy nabízí plno produktů pro domácí zvířata a tedy i možnost uspokojovat potřebu nakupování. Kromě toho tyto moderní produkty skutečně chov zvířat usnadňují. Dnes si můžete bez problému koupit kočkolit, se kterým je minimum práce, a už nemusíte v noci bloumat po sídlištích a krást písek z pískovišť. A pak je tu samozřejmě široká nabídka krmiv, hraček, pamlsků atd.

Neuspokojivě vnímané sociální vztahy a společenské hodnoty jsou původem vnitřního konfliktu, člověk hledá oázy klidu, způsoby uvolnění a uspokojení svých emocí a kočka má tuto úžasnou terapeutickou schopnost.

"Kočka je úžasný společník, nenáročný (někdy i tichý). Když přijdu domů, vždy tam je někdo, kdo se se mnou přivítá. Když sedím večer u telky, vždy se některá rozhodne, že tam bude na gauči sedět se mnou mnou. Také mi večer asistují v posteli při čtení knížek. Ten pocit hebkého kožíšku na klíně nic nenahradí, z každého jejich pohybu je cítit láska."

Velmi zajímavou skutečností je i často zmiňovaný způsob nabytí kočky. Často jsem se ve výpovědích setkala s tím, že kočka byla tím, kdo si svého majitele našel. Tento fenomén, kdy kočka je tím, který přichází z vlastní vůle souvisí i s jejími povahovými vlastnostmi a symbolikou. Majitelé koček i s trochou nadsázky říkají, že ve skutečnosti je to kočka, kdo je vpustí do své přízně.

"To je u nás poměrně kuriózní. První kocour se k nám totiž jako kotě přitoulal sám od sebe. Bylo by to pochopitelné, kdybychom bydleli v domě na kraji vesnice, ale my žijeme v bytě v centru stotisícového města. To kotě se chovalo s naprostou samozřejmostí, dávalo nám najevo svojí úplnou důvěru, takže jsme z toho dostali takový pocit zodpovědnosti, že ho přece nemůžeme vyhodit :-). Nevím, jak to říct, prostě jsme byli úplně paf z toho, že za námi sám od sebe dobrovolně přišel živý tvor, který by klíďánko mohl přijít k někomu jinému, ale vybral si právě nás, a tváří se, že je rád v naší blízkosti. S druhým kocourkem to bylo už jiné, i když i tam zvítězily city nad rozumem. Proti bylo – malý byt, víc práce, co když se s velkým kocourem nesnese, větší náklady na krmení..., pro – „jinak to kotě utopíme“, jak řekli majitelé. Takže kotě putovalo k nám.

Někdy zvítězí cit nad rozumem, koček je všude dost, proto se stává, že trajektorii lidského života zkrří kočka a aniž by plánoval pořízení kočky, stane se tak. Z vlastní zkušenosti vím, že kočky do života přicházejí jaksí fatálně. Stalo se mi, že mi mého sotva ročního kocoura Hasíka přejelo auto. Ten pocit ztráty byl neskutečně bolestný. Za dva dny poté, co jsme Hasíka pohřbili se u dveří objevil kocour s modrýma očima a siamským zbarvením. Radostí

se válel po zemi, skákal na záda, projevoval obrovský vděk za miskou granulí a pohlázení a už zůstal. Dostal jméno Siamák. Byla to láska na první pohled, dodnes věřím, že mi byl nadělen "osudem" jako kompenzace ztráty Hasíka.

"Nikdy jsem kočku nechtěla, přála jsem si psa. Pak tohle stvoření přišlo v zimě do práce a neměla jsem srdce ji vyhodit na ulici do mrazu. "

"Tady opět budu mluvit o mém dřívějším kocourkovi, protože s novým ještě tak silnou vazbu nemám. Můj dřívější kocour k nám přišel jako malé koťátko ještě s jeho sestrou. Když jsme vyšli ven, utekli, protože se nás báli. Pomalu jsem je začala ochočovat, což trvalo asi čtvrt roku, než na sebe nechali sáhnout. A pak už byli naši. Byli s námi 16 let. S kočkou jsem ale nikdy tak silný vztah neměla. Kocour byl naopak psí povahy. Všude za mnou chodil, dokonce se i naučil povely jako „sedni“ „lehni“ „dej pac“ a když jsem natáhla ruku, tak mi ji přeskočil. A nikoho jiného při těchto povelích neposlechl. Proto si myslím, že jsme měli hodně silný vztah.

Z výpovědí majitelů koček také vyplývá důležitost kontaktu se zvířaty v dětství, který, zdá se, ovlivňoval a determinoval vztah ke zvířeti v pozdějším věku. Potřeba zachovat tento kontakt poté vyústila v pořízení mazlíčka a respektování jeho bytosti i v omezených podmínkách. Výchova dětí k lásce a respektu ke zvířatům má hluboký význam pro další vývoj člověka, jeho hodnotový žebříček, jeho vztahy ke svému okolí i k sobě samému.

"Vždy se v mém životě vyskytovala zvířata – křečci, anduky, psi, u babičky králíci, slepice, kočky a ten pocit, že pokud si je člověk „pořádí“, že se o ně musí starat, že jsou to živé bytosti, které by bez potřebné péče strádaly, ten pocit jsem měla už od mala a možná, že ve mně ten poci vypěstoval můj táta, který, pokud to mohu zpětně posoudit, cítil podobně. Zodpovědným a láskyplným vztahem ke zvířatům učí rodiče a prarodiče, děti a vnoučata, k zodpovědnému a láskyplnému vztahu nejen k nim, ale i ke všemu živému na naší planetě.

"Důležitá je osvěta od raného mládí! Vodit batolata mezi zvířata, vytvářet v nich pozitivní postoj k přírodě. Otec, který na psa volá: „Vem si kočičku!“ je idiot a jeho dítě má našlápnuto stát se idiotem juniorem."

Další částí výzkumu bylo hledání motivů vedoucích k organizovanému chovatelství. Je to instituce sdružující lidi stejného zájmu, kteří se snaží vyhovět určitým estetickým nárokům na vzhled kočky. Samotnými chovateli je posuzována spíše pozitivně díky pravidlům, která by měla být dodržována ve prospěch a zdraví kočky, nicméně chov je etický do té míry, kam sahá etika samotného chovatele. Organizovaný chov je nadstavbou, která

nemá přímou souvislost se vztahem ke kočce. Združuje lidi zabývající se stejným tématem, kteří se setkávají pro to, aby se podělili o své zkušenosti a pochlubili svými kočkami a chovatelskými úspěchy.

"Spousta lidí se dokáže ušlechtilé zabavit. Jedna věc mně opravdu vadí-proč mají fotbalisté (hokejisté, různé moto sporty) takový velký prostor v médiích, podporu od sazký, sportky, ministerstev. Přesto, že se chovatelství věnuje obrovská spousta lidí, vše si musí zaplatit. Žádná podpora výstav, vystavovatelé si vše platí, organizátoři musí sehnat sponzory apod... Přitom musíme dodržovat spoustu pravidel.

Myslím, že zde velkou roli hraje i to, že se jedná o výrazně dámskou záležitost. A v politice je výrazná převaha mužů.... Ale to je spíš na akademickou práci na jiné téma. "

Pro mnohé se je motivem rozšíření sítě sociálních vztahů a příslušnost k nějaké zájmové skupině, kde mají pocit sounáležitosti a prostoru pro vyjádření svých názorů. Pro jiného byrokratická záležitost. Avšak principy fungování se příliš neliší od jakýchkoliv jiných organizovaných skupin, protože zde nejde prvotně o kočku a vztah k ní, ale o vztah k lidem. Někoho vystavování a soutěžení baví a vnímá je jako pozitivní, jiný chovatel je považuje za občasnou nutnost.

Osobně se domnívám, že není nutné s kočkou projezdít půlku Evropy, já oceňuji možnost vidět na jednom místě různá plemena ušlechtilých koček, které bych za jiných okolností neměla šanci vůbec poznat naživo, ale jen z encyklopedie. To, že je moje kočka úspěšná mě těší a mám z toho dobrý pocit, ale stačí mi jedna dvě výstavy za rok, pojmem to jako rodinný výlet.

Každopádně ten, kdo se pro organizovaný chov rozhodl má na fungování těchto institucí pozitivnější názor a do jisté míry jej má vystavěný na zkušenostech a větším množství informací a je oceňována především možnost se stýkat a debatovat o kočkách. Pro laickou veřejnost - ikdyž mají doma kočku - je to stejně absurdní způsob zábavy, jako být třeba členem klubu veteránů.

Každopádně, stejně jako je tomu u pejskařů, kteří se potkávají v parku a baví se spolu o svých psech, je tomu tak i u kočkařů.

"Kočky sblížují. Je to s podivem, ale když někam cestuju s kocourem, vždycky mě pár lidí osloví a vyptává se na něj a pak se zapovídáme o kočkách. Funguje to úplně samozřejmě, bez ohledu na to, co má kdo na sobě a jak vypadá, do debaty se takhle dostávám s lidmi, o jakých bych si to v životě nemyslela. A začínám to dělat taky – když vidím v tramvaji někoho s kočkou, hnedka se zajímám. Fakt je to divný, jako by všichni lidé, co mají s sebou na veřejnosti kočku, měli na čele napsáno „pojďme probrat naše kočky“.

Výstava očima chovatele

"Je sobota půl osmé ráno a přede mnou, tedy hlavně před mým kocourem, je perný den. Ač jsem přímo alergická na členství v organizacích všeho druhu, Svaz chovatelů koček je jediná, kde se poctivě účastním schůzí, platím členské příspěvky, spolupracuji při organizaci výstav a dokonce se jich i osobně účastním, aby můj kocour mohl užívat vznešených titulů šampiona, nebo mezinárodního či supreme šampiona krásy, o nejvyšší metě – vítězi jednou ročně pořádané výstavy - nemluvě.

Dojždím před místo konání, jako obvykle je potřeba nalézt co nejbližší položené místo k zaparkování, aby zvíře uvězněné v přenosce netrpělo zimou a majitel netrpěl zdřevnatělou rukou, snažíce se co nejpevněji držet přenosku s obsahem zvířete rovnováhu stěží držícího a veškeré objemné příslušenství.

Kolem se hromadí další a další sjždějící se adepti dnešního klání a vzrušeně se hrnou lítačkami do foyer Sokolovny, aby uvízli ve frontě lidí s přenoskami, vozíčky, kufříky a trpělivě čekali na chvíli, kdy vyzvednou bedýnku na stůl a nechají svého miláčka, nebo rovnou miláčky vylézt z přenosky, aby se vzápětí ocitli ve hbitých rukou veterináře, který kočku prohlédne od čumáku po špičku ocasu, dostupné dutiny nevyjímajíc.

Po prohlídce nastává nejdůležitější úkon – nalézt v sále sokolovny mezi třemi stovkami poloprázdných klecí své číslo. Mám 228, po chvilce hledání se mi podařilo nalézt řadu, ve které je naše klec. Proplétám se davem kočkařů vybalujících své propriety, zdobících klíčky, zakopávám o pohozená zavazadla a drcám do lidí přenoskou, ve které se nemotorně kývá můj sedmikilový kocour. Jsme na místě. Vůkol se již pilně pracuje na zútulnění klíček, ve kterých kočky stráví celý den. Nenápadně si prohlížím své sousedy. Zprava se v těsné blízkosti vybaluje rodinka čítající mámu, tátu, perského zlatě stínovaného kocoura a na zemi, v přenosné postýlce sotva půlroční miminko. Bude tu zřejmě těsno, klíčka má na šířku 60 cm, tak tak se k ní lze posadit na židli a z jedné strany jsou tři lidé k jedné kočce a z druhé dokonce čtyři – máma, táta, dcera asi desetiletá a ještě jedno dítě..V klícce zleva nervózně poskakuje hbité a ukňourané odrostlé kotě barmské kočky v hnědé varietě. Čtyři na jednoho, napadá mě.

Klíčka se nejprve vydezinfikuje, poté se důkladně vytře. Následuje připevnění záclonek z obou stran – nejlépe kontrastních s barvou kočky – poduška na dno, pelíšek, speciální mističky, které se připevní na mřížky a miska s kočkolitem, inu i kočce se občas zachce. Na vrch klíčky další poduška a na podušku se naskládají alba fotek, vizitky, vystaví se poháry a kokardy utržené z předchozích soutěží a výmluvně vypovídající o úspěších a kráse té které kočky.

Když je vše důkladně narovnáno, vpustí se kočka do klícky a obvykle ihned začne hrabat, aby demonstrovala, že ji na pořádku v klíčce vůbec nezáleží.

První část přípravného rituálu je za námi, kočka je již zabezpečena a teď následuje obhlídka okolí, ranní káva nebo cigareta, párky s hořčicí. Koukám, že sousedi se vybavili karbanátky, které mizí v dětských rukou, vedle se vzpouzí dítě, nechtíce přijmout už ani lžičku dětské stravy. Klopýtám o tašky, a snažím se vymotat úzkou uličkou mezi řadami klecí ven ze sálu. Musím pospíchat, za chvíli se z mikrofonu ozve zahájení výstavy a posuzování.

Kávu si dám opravdu ráda. A nejsem sama – u automatu je již pěkná fronta. Lidé jsou nespokojeni, že v této Sokolovně není kantýna a kde se tedy nají? Kantýna je venku, v pojízdném transportéru umocněná sezením pod pruhovaným venkovním stanem. Venku jsou však sotva 3 stupně nad nulou a pár lidí se znechuceně uchyluje zpět do lidskými těly vyhrátých prostor sokolovny.

Po občerstvení následuje obhlídka konkurence. Každý dostane katalog účastníků a mezi uličkami potkávám podobné zvědavce, kteří před klecí s otevřeným katalogem v ruce komentují vzhled protivníka jejich miláčka. Já si opět nezasoutěžím, konkurenci ve stejném plemenu a barevné varietě nemám a certifikát má téměř jistý.

Kočky jsou rozděleny do soutěžních tříd podle toho, jestli jsou kastráti či chovní a ti pak mají třídy - veteráni, kořata do šesti měsíců, kořata do deseti měsíců, šampioni, interšampioni, grandinteršampioni, pak je třída evropských šampionů, třída otevřená – už nejsou kořata a ještě nejsou šampioni a třída ověřovací, která slouží pro uznání nových plemen, anebo při transferu zvířat z jiné organizace. V každé soutěžní třídě spolu soutěží kočky stejné barevné variety. Kocouři a kočky také nesoutěží dohromady. Pokud se ve stejné třídě, varietě a pohlaví sejde více jak jedno zvíře, určuje se pořadí. Šťastlivec, který se posuzovateli líbí nejvíce získává certifikát s posudkem a jsou li zvířata ve stejné barevné varietě minimálně tři, získává nejkrásnější z nich titul BIV– Best in Variety. Ostatní už jen posudek Výborný, nebo EX s číslem umístění v pořadí. Tento posudek stačí k uchovnění zvířete, což v překladu znamená, že již můžete odchovávat kořata s průkazem původu, ovšem, je li chovnému páru více jak rok a máte u FIFe(mezinárodní kočičí organizace) zaregistrovaný ochranný název chovné stanice, případně našetřeno na zaplacení krytí chovným kocourem. Mít chovného kocoura totiž není jen tak - kocouři značkují a málo kdo to snese. Můj ale neznačkuje. Je tak vyšlechtěný. Krytí ale nenabízím, protože nikomu nevěřím. Z pódia, na kterém jsou vzorně připravené stoly pro posuzovatele a jejich stewardy, se ozve mikrofonem umocněný konferenciérův hlas s uvítací řečí. Na pódium přichází 6 posuzovatelů, každý má k ruce 2 až tři stewardy, jejichž úkolem je desinfikovat a vytírat stůl po každém

zvířeti, umravňovat neposlušné kočky a vyvolávat čísla soutěžících na pódium k posouzení.

Paní sousedící drží kocoura mezi koleny podobně, jako angorského králíka při stříhání a snaží se mu co nejpečlivěji vyčesat srst. Kosmetická taška postavená na židli je nabitá spreji, pudry a kartáči, vatovými tampony a vyživujícími balzámy a kocourovi se vůbec nelíbí, když mu panička pudruje kožich. Na druhé straně jsme svědky jiné úpravy, paní majitelka barmskou krátkosrstou kočku nastříkala čímsi, co zvyšuje lesk srsti a jala se leštit kočku jelenicovou rukavicí, aby dosáhla oslňujícího lesku kožíšku nebohého zvířátka.

Lidé, kteří sedí nalevo ob jednu klec mají dokonce tři britské kočky, tedy dva kocoury a jednu kočku a dvě malé děti. Při pohledu na statného kocoura se mi tají dech, vzápětí se dozvídám, že je bratrem matky kocoura mého a ve skrytu doufám, že ten můj macek ještě zmohutní, aby to byl takový kus, jako jeho strýc honosící se titulem evropského šampiona a najednou mám k těm konkurentům nějak blíže a fandím jejich kočkám, jsou přeci jedna rodina.

Začalo vyvolávání čísel, u mikrofonu se střídají stewardi a ti, kteří byli vyvoláni s velkou dávkou nervozity vytahují zvířata z klecí, ještě učesat, ještě utřít očka a rychle na pódium. V mumraji, který na pódiu vládne, občas nějaká kočka zasyčí, v horším případě se vytrhne poškrábanému majiteli a prchá pronásledována kamsi do zákulisí mezi žíněnky.

Kočka se položí posuzovateli na stůl, ten ji s komentářem prohlédne, řekne nedostatky, občas i přednosti, zapíše posudek a je po minutové slávě a po investovaných penězích, pokud vaše kočka nezískala certifikát.

Na titul šampion musí kočka svoji kategorii vyhrát 3X a získat certifikát CAC od tří různých posuzovatelů. Poté postoupí do třídy interšampionů, kde musí získat 3x certifikát CACIB z toho jednou na zahraniční výstavě aby příště bojovala o titul grandinteršampion, který smí užívat až po získání šesti titulů CAGCIB z toho dvou ze zahraničí. Evropský šampion musí mít 9x CACE z toho 3x ze zahraničí.

Jen zmiňuji, že klecné stojí na jednu výstavu od 500 Kč, v zahraničí kolem 30 EUR. Inu, chovatelé koček se nebojí investovat do kočky, veterinární péče, kvalitního žrádla, cestování, hotelů atd., jen aby se jejich zvíře pyšnilo kočičími tituly, po pravdě si myslím, že se ve skutečnosti jedná o nedostatečnost samotného člověka, který není v ničem výjimečný a k vystavování koček se uchyluje proto, aby si mohl její úspěchy připsat a mít pocit, že také něco dokázal..

Mezi chovateli odcházejícími z pódia lze rozpoznat záchvěvy radosti při úspěchu svěřence, ale i záchvěvy zlosti, hněvu a neštěstí v případě, že kočka neuspěla. I mě zavolají, s třesoucíma rukama a tlukoucím srdcem nesu kocoura k posuzovateli a při pohledu na CAC v posudku mě zavalí vlna spokojenosti a jako ostatní, tisknu na hrud' svého mazlíčka, šeptám

mu do ouška, jaký je to pašák a krasavec a doufám, že tím soutěž nekončí.

Na posuzování po pause navazuje výběr do nominace do soutěže BIS neboli Best in Show. Šťastlivci si pak nominaci vystaví na klec a těší se na pokračování klání.

Pauzu mezi soutěžemi každý tráví jinak, kočky většinou spí, děti roznášejí posudky s kokardami a pokládají je na klece, prodírajíce se při tom davy návštěvníků, kteří se s oblibou zastavují u každé klece a svým laickým úsudkem komentují vzezření kočky, která se vůbec nepodobá jejich Micce. Takoví Sfynxové bez srsti, Devon rexové vypadající spíše jak UFO, než kočka, nebo přerostlí a mohutní britáci vzbuzují u dospělých dětský údiv.

Chovatelé si krátí čas sedíce na židlích mezi zavazadly klábosením o kočkách, o chovatelích, kteří páří zvířata nevhodná k chovu, o špatných posuzovatelích a nespravedlnosti a křivdě spáchané na jejich miláčcích, o koťatech, kocourech a kočkách, o cenách za jednotlivá plemena, popíjejí kávu a ve chvilkách přerванých tichem něžně mluví a šimrají své kočky uvězněné v klíčkách. Jiní si čtou, nebo jen tak korzují sálem a prodírají se úzkými uličkami, aby už našli třeba ženicha pro tu jejich krasavici. Většina trpí nudou, přesto absolvují i desítku výstav ročně.

Best in Show je hlavně zajímavá pro chovatele, jejichž svěřenci se do ní nominovali, i když by mělo jít o vrchol soutěže a podívanou pro návštěvníky. Chovatelé netrpělivě čekají, až se v jednotlivých kategoriích vybere to nejlepší zvíře. Ti se pak utkají ve vrcholu soutěže, kdy se hlasováním posuzovatelů vybere ten největší krasavec celé výstavy. Všichni zúčastnění pak obdrží poháry a věcné ceny, někdy i ovace. Poté výstava končí. A je to dobře, protože se setmělo a začal večer, majitelé koček jsou uondáni posedáváním za klecí, kde jejich kočka prospala den, který pro ni samotnou nic důležitého neznamenal

Vyčerpaní lidé sbalí svá zavazadla podstatně rychleji než je předtím rozbalili a opouští sál...úspěšní i neúspěšní se rádi sejdou při dalším klání zas na jiném místě republiky aby se scénář opakoval, jen s tím rozdílem, že soutěží jiná sestava koček i lidí.

Na závěr nutno podotknout, že je to show se svými vlastními pravidly, ve kterých se vyzná jen protřelý kočkař. Nezúčastněnému pozorovateli unikají jak pravidla tak smysl brázdění půlky Evropy pro pár mašlí a pohárků z kočičího zlata. Ale v této maškarádě se točí i velké peníze a kdo je nemá, ten nikdy nic pořádného nevyhraje. Inu, tak jako všude jinde."

Závěrečné stanovisko k výzkumu

Z výzkumu vyplynulo několik důležitých závěrů. Předně se potvrdilo, že domácí mazlíček, kočka, má přímý vliv na psychiku svého majitele, kterou velmi pozitivně ovlivňuje. Má velký vliv na formování a udržování sociálních vazeb, poskytuje široké

spektrum sociální podpory. Je přínostem pro lidskou fantazii a kreativitu, rozvíjí principy solidarity, empatii a to jak u dětí, tak u dospělých. Zvyšuje individuální vnímání kvality života. Je, zdá se, protiváhou, materiálního a konzumního způsobu uvažování, což má často hodnotu těžko vyčíslitelnou a uchopitelnou, je vysoce účinnou a příjemnou terapií na stres z vnitřního konfliktu, který vzniká nesouladem mezi tím, jak by jsme chtěli nebo měli žít a tím, jak žít musíme.

Je více než zřejmé, že se jedná o unikátní sociální vazby člověka s jiným živočišným druhem a zajímavou formu reciprocity, kdy člověk nabízí veškeré zázemí a uspokojuje zvířecí potřeby za což dostává Bezprecedentní a okamžitý projev náklonosti, uspokojuje svoji potřebu o někoho pečovat o toho, kdo na jeho péči vcelku okamžitě reaguje, je nablízku.

Jedná se o formu nonverbálního dialogu, která člověka učí chápat projevy spontánní a přirozené zvířecí povahy, je nucen ke kreativě, která rozšiřuje jeho obzory, toleranci a upozadění svého ega.

Výsledky tohoto výzkumu nelze obecně vztáhnout na všechny, kdo chovají kočky nebo jiné domácí mazlíky, kvalita vztahu je přímo úměrná emocionální vyspělosti člověka, zdravé schopnosti uvažování, etických kvalit člověka a jeho schopnosti vcítění se do pocitů zvířete. Je stále mnoho těch, kteří zvíře vlastní, ale nemilují, stejně jako je mnoho těch, kteří mají děti a přesto jsou k nim zcela chladní. Vztah ke zvířatům obecně věrně odráží vztah člověka k ostatním lidem, nebo k sobě samému.

Vzhledem k tomu, že se v případě chovu koček jedná o velmi rozšířený fenomén, je logické formování sociálních skupin identifikujících se prostřednictvím tohoto zvířete, avšak tyto aktivity jsou druhotné, jejich smyslem je kontakt s podobně zaměřenými lidmi a možnost dialogu a sdílení společného zájmu, trávení volného času způsobem, který je pro takto orientované lidi příjemný.

Závěr

Člověk učinil zvíře svojí opozicí, temnou stránkou, protikladem, aby vyzdvihl svoji lidskou jedinečnost. Přihlédneme-li ke skutečnosti, že je zcela nedílnou součástí celého systému vztahů a zvíře pokládá za svoji opozici, do které nevědomými mechanismy projektuje své vlastnosti a způsoby chování, které u sebe odmítá, je tedy více než pravděpodobné, že vztah člověka ke zvířeti bude odrážet skutečnosti, jež se člověk sám před sebou snaží utajit. Je to vztah - zrcadlo, mrazivě pravdivý obraz a na dosah ruku. Chce-li

někdo poznat mechanismy, které jsou vlastní lidské společnosti, necht' se obrátí k analýze vztahu člověka a zvířete a zjistí usvědčující důkazy o pravé povaze člověka. Nacházíme ambivalentní vztah, dilema, oscilaci mezi bezohlednou nenávisť a bezcitností apriori postavenou na masožravé a dravé podstatě člověka a hlubokým souzněním, bratrstvím a bezbřehou (a někdy až slepou) láskou k některým druhům zvířat, domácím mazlíčkům, ilustrující touhu po souznění a harmonii a pocitu sounáležitosti se vším, živým i neživým na tomto světě. Tento vztah poukazuje na univerzální paradox, protiklad, opozici.

Je opravud s podivem, že mu není věnována větší pozornost vědecké obce. Poznatky o zvířatech a lidech, jejich komunikaci, interakci, vzájemnému vlivu a významu nejsou soustředěny v jedné zastřešující vědě, každý obor má neucelenou část poplatnou svým vlastním zájmům. Přitom zde je velký potenciál využití poznatků tohoto druhu k hledání hlubších souvislostí nebo z hlediska terapeutického.

Bylo by krásné se dožít fundamentálních změn, které by vedly k pozitivní konstruktivní změně postoje člověka ke zvířeti, každopádně je v rukou každého z nás, jak se přičiníme.

Seznam použité literatury:

Alger, Janet M., and Steven F. Alger (1997) "*Beyond Mead: Symbolic Interaction between Humans and Felines.*" *Society & Animals* 5:

Alger, Janet M., and Steven F. Alger (1999) "*Cat Culture, Human Culture: An Ethnographic Study of a Cat Shelter.*" *Society and Animals* 7

Augustová, Helen Ann; "*Co mi chce má kočka říci?*", Mladá Fronta Praha, 1992

Belk, Russel W, "*Methaphoric Relationship with Pets*" *Society & Animals* 5

Borecký, Vladimír; "*Imaginace a kultura*", Karolinum, 1996

Clifton D. Bryant, "*The Zoological Connection: Animal - Related Human Behavior*", *Social Forces* No.2(Dec., 1979)

Clinton R Sanders, "*Mind, Self, and Human-Animal Joint Action*", *Sociological Focus*; Aug 2007;

ProQuest Social Science Journal

Clinton R Sanders, " *The Sociology of Human-Animal Interaction and Relationship*", Social Forces 1979

Franklin Adrian, White Robert; " *Animal and Modernity: changing human-animal relation*", 1949-1998;

Journal & Sociology, 2001; 37

Ferguson, Kennan; " *I ♥ My Dog*", Political Theory, Vol.32, No.3 (Jan.,2004)pp. 373-395

Gilhus, Ingvild Saelid; " *Animals, Gods and Humans, Changing Attitudes to Animals in Greek, Roman and Early Christian Ideas* ", Routledge 2006

Harraway, Donna J; " *When Species meet*", University of Minnesota Press, 2008

Hickrod ,Schmitt " *A natural study of interaction and Frame Pet as Family member*," 1982

Konecki, Krzysztof T., " *Animals and People, Qualitative Sociology Review*, 2007

Manning Aubrey, Serpell James; " *Animals and Human Society*", Taylor&Francis e-Library 2003

Malek, Jaromir; " *Kočka v starém Egyptě*"; Mladá Fronta 2008

Noske Barbara, " *The Animal Question in Anthropology*", Society & Animals 2, 1993

Patterson Charles; „ *Věčná Treblinka*“, PRÁH, 2003

Ray, John J. " *Love of animal and love of people*", Journal of Social Psychology, 1982

Serpell James, " *In the Company of Animals, A study of Human-Animal Relationship*", Cant edition published by Cambridge University Press 1996

Serpell James, " *Anthropomorphism and Anthropomorphic Selection Beyond the "Cute Response"* , Society&Animals, Volume 10, Number 4, 2002

Serpell James, " *Animals in Children's Lives* "; Society&Animals,Volume 1, Number 1, 1993

Serpell, J.A., " *The Domestication and history of the cat*". In : Turner, D.C,andBeatson,P."The Domestic cat: the biology of its behaviour"

Singer, Peter; „ *Osvobození zvířat*“, PRÁH, 2001

Soukup, Václav; " *Přehled antropologických teorií kultury*", Portál, 2000

Verhoef - Verhallen, Esther, " *Velká encyklopedie koček*", Rebo Production, 2004

Vischer, Lukas; Birch Charles; " *Život se zvířaty, Kalich*", 2007, překlad Štěpánka Straková

Kolektiv autorů; " *Jubilejní kniha k výročí 50 let FIFe*"

Důležité weby:

www.fifeweb.org

www.modrykocour.cz

www.kocky-online.cz

www.kocka-info.cz

www.kotatko.net

Soupis příloh:

Příloha č. 1 - vyplněné dotazníky

Příloha č. 2 - komická figura kočky

Příloha č. 3 - antropomorfní výraz perské kočky

Příloha č. 4 - dítě a kočka - hra

Příloha č. 5 - posuzování koček

Příloha č. 6 - výstavní podium

Interview

Milí kočkaři a milovníci domácích zvířat, ráda bych Vás poprosila o co nejupřímnější zodpovězení níže uvedených otázek, které se týkají koček, lidí, vztahů koček a lidí, zvířat a mazlíků obecně, chovatelství, vztahů mezi chovateli a motivů, které se za tím vším skrývají.

Já, sama chovatelka a milovnice (nejenom)koček jsem zároveň studentkou 5.ročníku Sociální antropologie na univerzitě v Pardubicích a tématem mé diplomové práce s názvem **CHOV KOČEK VÍC NEŽ HOBBY - FENOMÉN DOMÁCÍHO MAZLÍČKA je zejména analýza interakce člověka a zvířete, konkrétně domácího mazlíčka a mezidruhovná láska(teorie)- a dále je tématem práce(výzkum) rozbor transformace vztahu člověka ke zvířeti v moderní době a představení specifické a organizované skupiny lidí, jejichž pojítkem je ušlechtilé zvíře - kočka.**

Vaše odpovědi mají pro můj výzkum zásadní důležitost, neboť teoretické východisko musí být vždy podepřeno praktickou zkušeností.

Vaše odpovědi slouží jako podklad pro analýzu názorů a zkušeností, nemusíte mít obavy o zveřejnění či zneužití osobních údajů, které by mohly vést k vaší identifikaci.

Tato práce bude v brzké době zveřejněna na <http://human-animal.nazory.cz/index.html>, webu věnovanému novému interdisciplinárnímu oboru human-animal studies. V případě, že byste měli zájem se k tomuto tématu vyjádřit i jiným podnětným způsobem, či zveřejnit na jiných místech, neváhejte mne kontaktovat. Prosím zároveň o zaslání

interview zpět na moji e mailovou adresu.

Děkuje,
Markéta Ondroušková
m.ondrouskova@post.cz
www.deepred.x2.cz

Zaškrtněte:

- JSEM ORGANIZOVANÝ CHOVATEL ~~xano~~
- JSEM MAJITELEM DOMÁCÍHO MAZLÍČKA
- JSEM POUZE NEZÁVISLÝ POZOROVATEL

ČÁST PRVNÍ - OTÁZKA VZTAHU-CITU

1) Co si myslíte o kočkách? A co myslíte, že si kočky myslí o Vás(lidech)?

Kočka dovolí člověku, aby se o ní staral.

Kočka je schopna vnímat člověka jako svojí rodinu.

2) Čím je pro Vás Vaše kočka(kočka, jiní mazlíci)důležitá? Co je pro Vás přínosem tohoto vztahu?

Zlepšuje vztahy v rodině aniž by jí zatěžovala svými potřebami.

3) Jak byste popsali svůj vztah ke kočce?(jinému mazlíčkovi)

Nahrazuje mi mazlení a možnost se o někoho starat místo mých odrostlých dětí.

A touha po kočičce ve mně byla od dětství.

4) Je Váš vztah výrazně citový? Případně vnímán jako silnější, než vazba k lidem?

Vztah je výrazně citový, k lidem mám jiný vztah.

5) K jakému jinému vztahu byste jej přirovnali?

K pejskovi.

6) Jak a kdy vznikl a co bylo nebo je důvodem takového vztahu?

Dává mi smysl – chovatelství koček je koníček ke kterému je možno se přidat zcela sám, bez odborných znalostí, bez velkých fin. nákladů. Je časově náročný přesně tak, jak mu dovolíte.

7) Máte podobný vztah ještě k jiným zvířatům, případě která a z jakého důvodu považujete za své blízké a porozumění schopné bytosti?

Nemám jiný vztah, ale určitě bych ho mohla mít se psem. Ovšem na psa nemám čas.

Z vlastní zkušenosti vím, že morčata a křečci nedokáží s člověkem navázat vztah jako kočka.

8) Proč jste si vybrali kočku(jiné zvíře) a co tedy na ní oceňujete?

Viz bod 6

9) Jaký status má váš mazlíček ve vaší rodině a jaká má "práva"?

Ač jsem byla jediná kdo kočku chtěl, teď jí všichni rozmazlují, hrají si s ní a když to nikdo nevidí i ten 17letý ji ňufňá a skoro pusinkuje.

V právech je omezena, oproti lidem, jen v tom, že nesmí ven a že ženicha jí vybírám já.

10) Existuje mezidruhovú láska, a jak tento pojem vnímáte?

Láskou bych to nenazývala, ale vztah to je velmi silný. Život bez mazlíčka je psychicky náročnější.

11) Co si myslíte o vztahu člověka a zvířete obecně?

Rozhodně je člověku soužití se zvířaty přirozeně vlastní. Ať už jako společník, nebo jako budoucí potrava.

12) Domácí mazlíček je poměrně nový fenomén, co považujete za hlavní důvody vzniku takové formy vztahu?

Jakmile člověk dosáhne určité životní úrovně pořizuje si většina lidí zvířátko pro potěchu ducha. (v minulosti šlechta, teď už všichni)

13) Považujete citovou vazbu ke zvířeti za přirozený projev, nebo ji vnímáte jako náhražku nedostatečné citové odezvy od lidského okolí?

Obojí je pravda

14) Souhlasíte s tvrzením, že mění se vztah ke zvířatům ve smyslu přiznávání určitých práv a volání po humánním přístupu člověka k zvířecímu tvorů je odezvou na nelidské zacházení s hospodářskými a pokusnými zvířaty?

Ano.

Dokud člověk žil v blízkém kontaktu se zvířaty (na statku každé zvíře mělo jméno, nebo alespoň se vědělo kdo se ten den o něj měl starat), tak zvířata mučena nebyla, to nastalo až v době velkochovů a odlidštění „výroby“ masa. Chov jinak divokých zvířat v kleci kvůli kožešinám by se měl zakázat -jako v Německu.

Na utrpení pokusných zvířat nemám názor. Byla by bez nich medicína tam kde je?

Zde prosím uveďte své vlastní názory týkající se vztahu člověka a domácího mazlíka, které považujete za zajímavé, kterých se výše uvedené otázky nedotkly, zejména zkušenosti, příhody a absurdity, které Vám život s mazlíkem přinesl, nebo s jakými jste se setkali:

No spíše tragikomická story- na pohřbu strýce byla nejvíc uplakaná jedna příbuzná, při pozdějším dotazu jsme zjistili, že jí den předtím umřel asi po 15 letech pejsek a že vlastně plakala kvůli němu....

ČÁST DRUHÁ - OTÁZKA CHOVU

1) Jaký význam má chovatelství a šlechtitelství koček v sociokulturním kontextu? Resp. jaký je význam pro společnost a její kulturu?

Spousta lidí se dokáže ušlechtilě zabavit. Jedna věc mně opravdu vadí-proč mají fotbalisté (hokejisté, různé moto sporty) takový velký prostor v médiích, podporu od sázky, sportky, ministerstev. Přesto, že se chovatelství věnuje obrovská spousta lidí, vše si musí zaplatit. Žádná podpora výstav, vystavovatelé si vše platí, organizátoři musí sehnat sponzory apod... Přitom musíme dodržovat spoustu pravidel.

Myslím, že zde velkou roli hraje i to, že se jedná o výrazně dámskou záležitost. A v politice je výrazná převaha mužů.... Ale to je spíš na akademickou práci na jiné téma.

2) Jak nahlížíte na etiku chovu? Je chovatelství a šlechtitelství přínosné pouze pro člověka, nebo má i význam pro chované zvíře?

Etika chovu vždy odráží etiku celé společnosti, stejně jako etika našich zastupitelů není jiná než voličů.

Chovné zvíře má obvykle velmi nadstandardní péči a jeho potomci rovněž.

3) Chovatelé("profesionální") jsou součástí mezinárodních organizací, jak vnímáte takovou organizaci a jak vnímáte sebe jako člena organizace?

Myslím, že česká FIFE má zbytečně přísné předpisy ohledně chovnosti. (oproti situaci v Německu a na Slovensku musí kvůli chovnosti absolvovat zvíře víc výstav) Jsem spíše příjemce rad a nezkoušela jsem cokoliv změnit.

4) Organizace je struktura se závaznými pravidly, domníváte se, že jsou dodržována a že jsou správná?

Obecně si myslím, že jsou dodržována.

5) Myslíte si, že jste z vlastní pozice schopni měnit pravidla, podílet se na zdokonalování struktury? Cítíte se být součástí této struktury?

Zatím tyto ambice nemám, ale v budoucnosti se chystám proti některým protestovat. Např. proti povinnému odběr časopisu pro nové členy, nebo jednotně možnost nechat nakrýt kočku nejdříve v roce pro všechna plemena je chyba. Např. siamky jsou vyspělé mnohem dříve, naproti tomu velká plemena zase později.

6) Považujete se pouze za "kočkaře" a organizaci za nutné zlo, nebo se rádi účastníte "veřejného chovatelského života"?

Organizace typu FIFE je určitě super, už jen v tom, že ujednotili standardy, ujednotili názvosloví, dali pravidla mezinárodní spolupráci.

7) Panuje mezi chovateli zdravá soutěživost, nebo nepřekonatelná rivalita?

Setkala jsem se spíše s velmi vstřícnými postoji. Každý stejně ví, že ta jeho kočka je nejlepší....

8) Jaký je Váš názor na pořádání výstav?

Výstavy jsou určitě dobré, člověk získá kontakty, zkušenosti.

9) Účastníte li se výstav a máte li je v oblíbenosti, co vám výstavní klání přináší?

Pokec s lidmi se stejným hobby. A v případě, že Vaše kočka něco vyhraje-to jsou endorfiny...

Rovněž možnost kontaktu pro odběratele kot'at.

10) Neúčastněný pozorovatel by se mohl domnívat, že se jedná o určitou formu "týrání" zvířat a hlavním přínosem takových akcí je prospěch nebo pocit chovatele a majitele koček - jaký je váš názor?

Kočky z výstav nadšené nejsou. Pokud nejsou na výstavy připravované od mala je to pro některé hrozný stres. Moje kočka to obvykle prospí.

11) V čem je lepší registrovaný chov oproti neregistrovanému a naopak?

V registrovaném chovu jsou dodržována pravidla, máte jistotu že kotě je opravdu určité rasy, má očkování apod.

Zrovna u koček (na rozdíl od psů) jsou i pouliční kočky velmi krásné, tudíž není tak moc na závadu i neregistrovaný chov. I když, já bych do toho nešla. Pokud někdo neregistrovaně nabízí zadarmo(tj. za cenu očkování a kastrace) domácí micinku, tak proč ne, nic proti, ale pokud někdo nabízí peršanku bez papírů, tak je hlupák a hlupák je i ten kdo to koupí. Ovšem, zase u nás má FIFE (ČSCH) natolik monopolní postavení, že se podle toho chová a někteří chovatelé kteří čekají několik měsíců na papíry /transfer, rodokmen/ jsou pak právem naštvaní.

A samozřejmě výstavy, očkování, papírování vše něco stojí (finance, čas).

12) Myslíte si, že je zájmová skupina chovatelů v něčem svébytná, specifická? V čem?

Ne

13) Obliba registrovaného chovatelství stále stoupá, v čem spatřujete důvody tohoto zájmu?

Ve zvyšující se životní úrovni.

14) Je pro vás chovatelství ekonomickým přínosem?

Ne

15) Proč jste chovatelem??

Psychicky mi to pomáhá.

Zde uveďte vlastní postoje a názory které se týkají šlechtitelů, chovatelů a dalších blízkých témat, které nezmiňují výše uvedené otázky:

Proč v médiích je věnováno tak málo prostoru chov. aktivitám? Troufám si říct, že návštěvnost výstav koček je obrovská –proč o tom ve zprávách není zmínka? Vždyť vítězové jsou velmi krásné kočky a zkušený reportér by z toho měl být schopen udělat velice zajímavou reportáž.

ČÁST TŘETÍ - OBECNÁ

1) Jste registrován a zároveň přispěvatelem do diskusí a portfolií vytvářených webmastery kočičích webů?

ANO

2) Jste aktivním, ekologicky smýšlejícím člověkem, kterému není cizí hummání postoj i k jiným tvorům, než jeho vlastnímu mazlíčkovi?

ANO

(cha cha, kdo Vám tady odpověděl ne?)

3) Podílíte se na nějaké veřejné aktivitě vedoucí k pomoci zvířatům?

Ne

4) Máte vlastní webovou prezentaci týkající se vašich mazlíčků a jaký je především její účel a přínos?

ANO

Baví mě webowky vytvářet a sledovat návštěvnost stránek.

Internet je pro mě symbolem nové etapy lidstva a být tam je pro mě svým způsobem uspokojující.

5) Myslíte, že lze "kočkaře"("pejskaře a další") klasifikovat jako samostatnou skupinu lidí pro které je mimo to, že mají mazlíka, něco typické?

Ne

6) Mají "kočkaři" svůj vlastní jazyk?

Ne

8) Dovedete si představit život a svět bez mazlíků?

Ano, stejně jako bez jahod, ledničky, koupání v létě....

Zde prosím opět uveďte, máte li nějaký zajímavý názor, nebo poznatek o které si myslíte, že bude užitečný pro tuto studii:

Proč kočky chovají převážně ženy?

Proč rybaří převážně muži?

Za váš čas a upřímné odpovědi vám vřele děkuji!!!

Markéta Ondroušková

